

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YOKSUL TANRI Tyanalı Apollonius
Aytunç Altındal

Alfa Yayınları 1590 Aytunç Altındal Kitapları 9

YOKSUL TANRI Tyanah Apollonius

Aytunç Altındal

1. Basım: Mayıs 2005 ISBN : 975-297-624-7

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Yayın Koordinatörü ve Editör Rana Gürtuna

Pazarlama ve Satış Müdürü Vedat Bayrak

Kapak Tasarımı Utku Lomlu

© 2005, ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu 34410 İstanbul, Turkey

Tel: (212) 511 53 03 - 513 87 51 - 512 30 46 Faks: (212) 519 33 00

www.alfakitap.com

info@alfakitap.com

Baskı ve Cilt Melisa Matbaacılık

Çiftelhavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa - İstanbul Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Bu kitabımı kırk yıllık yazarlık
yaşamımda bana destek olan, beni
yüreklendiren tüm dostlarıma
armağan ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Önsöz vii

Birinci Bölüm APOLLONIUS'UN AYAK İZLERİ

1.1. Aya Sofya'daki Deesis Mozaiği 3

1.2. Karanlık Kilise'deki Mandylion 23

1.3. Hangi İsa? 46

İkinci Bölüm HAYATI ÇALINAN ADAM

2.1. Aldatılanlar ve Aklananlar 71

2.2. "İnsan Suretindeki Tanrı" 89

2.3. Apollonius/Balinius 111

Sonsöz 137

Açıklamalar, Tanımlar ve Notlar 141

Kaynaklar 159

Apollonius Bibliyografyası (Seçmeler) 165

Ekler 173

ÖNSÖZ

Tyanalı Apollonius'un yaşam öyküsünü çocukluğum–da "büyüklerimden" dinlemiştim. Bana bu dinlediklerim–den hiç kimseye söz etmemem gerektiği de tembihlenmiş-ti. (1951) Kemerhisarlı Apollonius'un "hayatını" yazmayı hep istedim. Son 35 yıl içinde belge ve bilgi topladım. Ço-cukluğumda dinlediğim Apollonius'un ya da Araplar'ın arasındaki adıyla Balinius/Balyonos'un olağanüstü yaşa-mını yazmak altmış yaşamdan sonra nasip oldu. Buna da şükür. Bu olağanüstü ermişin Türkiye'de ilk kez yayınla-nan hayatı ve eserleri umarım ilgi çeker. Kaldı ki, Apollo-nius, bizden biridir. Anadolu-lu bilge bir kişidir. Apolloni-us'un doğum yeri olan Tyana Kenti, Antik dönemde Geç Hitit İmparatorluğu'nun Başkenti olan Tuvana idi. Dola-

yısıyla ataları itibariyle Apollonius, son/geç Hititler'le bağlantılıydı. İşte bu geç Hititli ermiş önümüzdeki yıllar–da özellikle Hıristiyan Alemi'nde adından en çok söz edi–lecek kişidir.

Bu kitap yazarlık yaşamımın 40. yılında hem bu uzun serüvende bana destek olan dostlarıma hem de değerli okurlarıma küçük bir armağandır. Böyle bir kitap yazaca–ğımı bilen ve/veya tahmin eden dostlarım için bu kitap bir sürpriz olmamıştır. Ama ya tahmin etmeyenler için! Umarım onlar da şaşırırlar.

Tyanalı Apollonius, SANAL bir roman kahramanı de–ğil, tüm yaşamı, başta Roma İmparatorluğu'nun arşivleri olmak üzere, ayrıntılarıyla belgelenmiş GERÇEK bir er–miştir. Yaşadığı çağda (1. yy) "İnsan Suretindeki Tanrı" olarak yüceltilmiş, zindanlara atılmış ama görüşlerinden hiçbir şekilde ödün vermemiş bir Bilge'dir. Onun varlığı ve yaşamı, 4. yüzyıldan başlayarak, Hıristiyanlığın kor–kunç baskısından kurtulabilmek isteyen Aydınlara, bu meyanda Tapınak Şövalyeleri'ne, Gül ve Haç Kardeşliği Örgütüne, Humanizm'in Kurucularına ve nihayet günü–müzün "bilimine" damgalarını vurmuş bazı akademis–yenlere, bağlı oldukları Kilise–Dışı Occult örgütlerince ile–tilmiş, okutulmuş olduğu için "Yol Gösterici" sayılmıştır. Öte yandan başta Katolik Kilisesi olmak üzere tüm bağ–naz Hıristiyanlar, yüzyıllarca O'nun adını ve eserlerini gizlemişler ve/veya yok etmek istemişlerdir. Bunun nede–ni, daha 3. yy'dan itibaren Romalı Pagan ve Helen düşü–nür, yazar, devletadamı ve filozofların İsa Mesih ile Apol–lonius'u kıyaslamaları ve ikincisini birincisinden ÜSTÜN saymalarıdır.

"Yoksul Tanrı" (The Poor God) adıyla yazdığım bu ki–tapta, Tyanalı Apollonius'un yaklaşık 2000 yıllık serüveninin bazı yanlarını okuyacaksınız. Apollonius'un "Ayak İzlerini" takip edenler O'nun tıpkı bir "Deus Absconditus" (Invisible God=Göze Görünmeyen Tanrı) gibi İncil'in

sayfalarının arasında, dolayısıyla İsa Mesih'in "portresi–nin" ardında belki de O'nun maskesiyle gizlenmiş olarak dolaşmakta olduğunu biraz hayret, biraz şaşkınlık ama eminim ki heyecan duyarak okuyacaklardır. Tyana (Ke–merhisar)'da 2001 yılında İtalyan hükümetince başlatılan kazı çalışmaları, nihayet tamamlanmak üzeredir. Bu kazı–lar, Dr. Asım Tanış'ın başkanlığında yürütüldü ve Apollo–nius'un 2000 yıl önceki yaşam alanı ortaya çıkartıldı. Şim–di 2002'den başlayarak her yıl Temmuz ayında "Apolloni–us Kültür Festivali" düzenleniyor.

Kitabı yayınlayan Sayın Faruk Bayrak yönetimindeki Alfa Yayınları'na, Sayın Vedat Bayrak'a, Sayın Rana Gurtuna'ya teşekkür ediyorum. Bu kitabı yazarken yardımla–rı olan Prof. Ira Gitler'e ve eşine (New York) hiçbir yerde bulamadığım, tek nüshası kalmış bir kitabı bana aktardık–ları için teşekkür ediyorum. Ayrıca bazı Fransızca kitapla–rı bulmakta yardımcı olan genç ve başarılı akademisyen Selin Şenocak'a (Paris, Sorbonne) ne kadar teşekkür etsem azdır, İtalyanca çeviriler Batuhan Özkan tarafından yapıldı, kendisine teşekkür ediyorum. Daha önce de olduğu gi–bi, Pelin Kara, yine üstün gayret gösterip zor bilgisayar di–zimini yaptı, ona da teşekkürü borç biliyorum.

Umarım bu olağanüstü Ermiş'in olağandışı yaşamını ve serüvenini severek okursunuz.

Aytunç Altındal

İspilandit / 23 Mart 2005

Birinci Bölüm

APOLLONIUS'UN AYAK İZLERİ

'La plus large tolerance dans la plus stride independance'

A.M.O.R.C.

1.1. Aya Sofya'daki Deesis Mozaigi

"I had rather be killed Today
than go into voluntary Exile
tomorrow."

"Yarın gönüllü olarak sürgüne
gitmektense bugün öldürülmeyi
yeğlerim."

Phrasea Paetus1

İ.S. 1054 yılı Batı Hıristiyan alanında (Christendome) bir dönüm noktası olmuştur. O dönemde birbirlerinin ırk–sal özelliklerinden nefret eden bir Papa ile bir patrik ve onların emrindeki güçler Hıristiyan alanında tam 911 yıl sürecek bir 'mezheplerarası dialogsuzluğu' başlatmışlar–dı. Roma Kilisesi'nin başında Başpiskopos

(gündelik dil-deki adıyla Papa=Peder) IX. Leo vardı. Gerçek adı Bruno idi ve Lorraine piskoposu iken Fransa İmparatoru III. Henry tarafından Papalık Tahtı'na oturtulmuştu (1049). Bruno, İtalyan asıllı olmayan üçüncü Papa'ydı². Alsace'li soylu bir ailenin oğlu olan Bruno, bilgili, görgülü ve üstün erdemleri olan bir kişilik olarak ünlenmişti. Ayrıca kendi ordusuna başkomutanlık yapabilecek kadar da gözü pek bir din adamıydı. Papa olduktan sonra Güney İtalya'da saldırılar düzenleyen Norman kabilelerine karşı 1054'te savaş açmış ve ordusunun başında yer almıştı.³

IX. Leo'nun mahiyetine alarak yüksek sorumluluklar verdiği en güvenilir üç kişi ise birbirlerinden daha kurnaz,

4 Yoksul Tanrı

daha acımasız ve daha takıntılı adamlardı. Bunlar sırasıyla Silva Candida piskoposu Hildebrand, Monte Casino Abbot'u Humbert ve Ostia'mın kardinal-piskoposu Peter Damiani idi. Üçü de çok yetenekli konuşmacı ve tartışma-cıydı. Çağın en geniş bilgi ve kültürüyle donanımlı fakat ihtiraslı kişilerdi. Bunlardan Hildebrand, Papa'dan daha fazla Papa'cıydı (Papist). Ne var ki ailesi, geçmişi ve nere-den nasıl geldiği belli değildi. Yahudi kökenli olduğuna dair söylentiler vardı; 1054 yılında Papalık IX. Leo'dan çok işte bu adamdan soruluyordu.

Humbert de ondan aşağı değildi. Toul yakınlarındaki Moyen Mouttier'de basit bir köylü ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelmiş ve küçük yaşında yöredeki manastıra alı-narak keşiş (monk) yapılmıştı. Kurnaz ve işbiricisi bir adam olarak tanınan Humbert daha sonra, o sıralarda La-teran'da (Roma'nın bir semti) bulunan Papalık binasında kütüphane sorumlusu olarak görev yapmıştı. Bu görevi sırasında ünlü Loraine Dükü' nün kardeşi Liege (Belçika) egemeni Frederick'in mahiyetine girmeyi başarmıştı.

Peter Damiani ise çok entelektüel bir dinadamıydı. O yıllarda tartışılan manastırların reforme edilmesi girişimi-ni yönetiyordu.⁴ Bu girişim 910 yılında Dük William of Aquitaine'in kurmuş olduğu Clunny Manastırı tarafından başlatılmıştı. Damiani, bu ünlü ve esrarengiz manastıra mensuptu. Hristiyan aleminde Cistercian diye bilinen bu tarikat tüm Avrupa'da ve Türkiye'de en az rakipleri Ciz-vitler kadar önemli rol oynamıştı. Şu kadarını belirterek geçelim ki, Tapmak Şövalyeleri (Knights Templar) tarika-tının resmi kurucusu ve yönetmeliğini yazmış olan kişi Aziz Bernard Clairveux bu tarikatın başı idi.⁵ İlginçtir ki, Papa gibi bu üç yardımcısı da İtalyan asıllı değildi.

Bu Papalık cephesinin karşısında İstanbul'da Patrik Michael Cerularius ve ekibi vardı. 1054'te Doğu Roma İm-

Aytunç Altımdal 5

paratorluğu IX. Konstantin Monomachos tarafından yöne-tiliyordu. İmparator, Cerularius'u bilge bir dinadamı oldu-ğu için değil, becerikli bir siyasetçi olduğu için Patrik yap-mıştı. Gerçekten de Cerularius önceki İmparator IV. Mic-hael'in darbe ile devrilmesinde, perde arkasında önemli rol oynamıştı.⁶ Bu olaydan sonra Cerularius siyasetten çe-kilmiş ve keşiş olmuştu. Yeni İmparator bu eski dostunu unutmamış ve kendisine çok yararlı olacağını umarak Pat-rik yapmıştı (1045). Ayrıca Cerularius İstanbul'un en eski ve soylu ailesine mensuptu. Bu husus da İmparator için önemliydi. Yeni Patrik siyasi konulardaki maharetini he-men göstermiş ve 1047 yılında patlak veren ve doğrudan imparatoru hedef alan Leo Tornikios adlı sokak eşkiyası-nın yönettiği kanlı ayaklanmayı kısa sürede bastırmıştı.⁷

Cerularius'un en ilginç siyasi taktiği Patrikhane'ye özel ve tamamen sokak kabadayılarının kurulu bir vurucu güç oluşturmuş olmasıydı. Patrik'in ne zaman imparator-la ya da başka bir güçodağıyla başı derde girse, gizlice oluşturduğu ve perde arkasından yönettiği pleps sanda (kutsanmış köleler) denilen bu vurucu gücü bir ayaklan-ma veya isyan başlatmaları için harekete geçirir ve rakip-lerine gözdağı verirdi.⁸

11. yy'da Doğu Roma İmparatorluğu'nda, Roma'da ol-duğu gibi yönetsel ve siyasal sorunlar doruktaydı. İm-paratorluğun topraklarında Kilise'nin öğretisine tamamen karşı ve fakat 'gerçek' Hristiyanlar olduklarını öne süren birçok gizli tarikat kurulmuştu. Bunlardan bir kısmı Fran-sa'daki Clunny Manastırı ile onun Portekiz'deki kolu Al-çoboça Manastırı'yla bağlantılıydılar. Bunlardan en güç-lüsü Phounoloagiagitai diye bilinen Gizli Yasak Kilise idi.⁹ Merkezi kuzey-batı Balkanlar'daki Apollonnia ve Opsi-kon Manastırlarında olan bu gizli kilise Tzourillo adlı muhtemelen İspanyol-Portekiz asıllı biri tarafından kurul-

6 Yoksul Tanrı

muştu ve bunlar ileriki tarihlerde Bizans belgelerinde Bo-gomiller diye tanımlandılar. Bogomolizm, kökleri 1. yy'a inen aykırı bir kiliseydi ve 8-9. yy'da Anadolu'da, 11. yy'-dan sonra Balkanlar'da ve 13-14. yy'da da Fransa'da çok etkili oldular. Gerek Bizans gerekse Papalık bunlara karşı Haçlı Seferleri düzenlediler ve yaklaşık 3 milyon Bogomil (Fransa'da Beguin ve Beguardlar, Cathareler, Albigense-ler vd.) vahşice öldürüldü.¹⁰ Diğer aykırı kiliseler ise, Ya-kubiler, Nasturiler, Suriye Monofisitleri'ydi. İstanbul'daki Patrik bunlarla da kavgalıydı.

Patrik Cerularius kendisinin imparatorluğun dini ön-deri olduğunu ve İmparator Konstantin'in de İstanbul'u sadece Yeni Roma olarak değil, aynı zamanda Yeni Israel ve Yeni Sion olarak kurduğunu öne sürerek Papa'dan üstün ve güçlü olduğunu söylüyordu. Patrike göre Tanrı'nın gerçek seçkin kulları Yahudiler değil Bizanslılar'dı. Bi-zans'ta Yahudiler ve Monofosit Ermeniler Patrik için La-tinler'den daha tehlikeli ve zararlıydılar. Papalık ile Pat-rikhane arasında yüzyıllardır süren filioque sorunu diye bilinen bir sorun vardı. Cerularius papalık ile arasındaki gerginliği biraz daha arttırmak için iki eski sorunu daha gündeme getirdi. Bunlar, Papaların asla kabullenmedikle-ri ve geçmiş 6. yy'a inen ekümeniklik sorunu ile yine yüz-lerce yıldır tartışılan "Patrik mi üstün Papa'mı?" şeklinde özetlenecek olan egemenlik hakkı sorunu idi. Şimdi ilkin kısaca filioque sorunu nedir? Bunu görelim. Hristiyanlığın ilk önemli ekümenik, yani Cihanşümül-Evrensel kiliseler konseyi, bugün İznik dediğimiz eski Ni-caea'da İ.S. 325 yılında toplandı. Bu konseyi bizzat İmpa-rator Konstantin hazırladı ve yönetti. Bu konseyde Doktri-ner Tanım diye bilinen bir yöntemle Hristiyanlığın amen-tüsü belirlendi. Buna göre Tek-Tanrı inancı yerleştirildi ve bu Tanrı'nın Baba olduğu vurgulandı.

Aytunç Altındal 7

İznik konseyinin en önemli duyurusu Trinite-Teslis idi. Buna göre Hristiyanlık'ta 'Üç Varlık Bir Arada' bulunacak-tı. Ama bu formülde yer alan baba-oğul ve kutsal ruh üç-lüsünün birbirleriyle olan ilişkilerinin nasıl düzenleneceği tartışmayı başlatmıştı. İznik'te Grekçe olarak yazılan me-tinde Baba, Oğul ve Kutsal Ruh Hupostaseis kelimesi ile karşılanmıştı. Diğer deyişle 3 hupostaseis bir Ousia (Tek Varlık) içindeydi. Ama Latince'ye çeviride bu metinde de-ğişiklik yapılmıştı. Grekçe'de üç hupostaseis tek varlığın (Ousia) içindeyken, Latince'de Tanrı, 'Bir Öz veya Cevher İçinde Üç Şahıs' olarak verilmişti (tres personae in una subs-tantia).

Daha sonra Hristiyanlık içinde ortaya çıkan tartışma-larda bu iki metin çok önemli rol oynamışlardı. Filioque sorunsalı da işte bu bağlamda ortaya çıktı. Baba ile Oğul ve Oğul ile Kutsal Ruh arasındaki bağlantının nasıl olaca-ğı filioque problemini başlattı."

Filioque kelime anlamıyla 'Ve Oğul'dan' demektir. Bu kelime gerçekte kutsal metinlerde bu şekliyle geçmemek-teydi. Sevilla'nın sevilen piskoposu Isidor tarafından Hı-ristiyan amentüsüne sokulmuştu. İznik-İstanbul Konse-yi'nin kabul ettiği metnin sonuna, tek kelime olarak eklen-mişti. İznik-İstanbul Konsey'inde kabul edilen metinde şöyle denilmişti: Credimus.. .et in Spiritum sanctum, domi-num et vivificantem ex Padre (Baba'dan gelen Kutsal Ruh'a inanıyorum). Toledo'da bu amentüye 'et exfilio' ibaresi ek-lenmişti. Buna göre Kutsal Ruh, hem Baba'dan hem de Oğul'dan geliyordu.

Bizans Toledo'da yapılan bu girişimi duyunca kızılca kıyamet koptu. İspanyollar'ın kendi başlarına böyle bir gi-rişimde bulunmaları Bizans/Konstantinopol ile Roma arasında tarihi bir tartışmayı başlattı. Bizans bu eklemeyi kabul edemeyeceğini ve İznik Konseyi'nde yapılmış olan

8 Yoksul Tanrı

formülasyona bağlı kalacağını açıkladı. Roma ise filioque'a sahip çıktı.

Böylelikle Hristiyan amentüsünde iki ayrı yorum çık-mış oldu.

Birincisine göre Kutsal Ruh, Baba'dan ve Oğul'dan neşroluyordu. Onların devamı, sürdürücü olarak anlaşılı-yordu.

İkincisine göre, bu şekilde yapılan amentü Trinite'deki dengeyi bozmuştu.

Doğu Ortodoks Kilisesi'nin ruhani önderleri olan pat-rikler bu görüşteydiler.

Doğu Ortodoks Kilisesi'ne göre Teslis'te (Trinite) bir uyum bir denge vardı. Bu da şöyle olmuştu; Baba ebedi-yen Oğul'a kaynaklık etmekteydi. Kutsal Ruh ise Oğul'dan neşrolmaktaydı. Dengeyi kuran Baba'ydı.

Katolikler bu amentülerden birincisini, Doğu Orto-doksları ise ikincisini benimsemişlerdi. Böylelikle 589 yı-lında yılında başlayan filioque tartışması günümüze kadar sürmüştür.

Ama filioque'un sadece ilahiyat açısından değil, bir de siyasal iktidar açısından yarattığı sorunlar vardır.

Bizans'a göre filioque"unun kabul edilemeyişindeki en önemli husus bu eklemenin Bizans'taki patriğe danışma-dan doğrudan Roma'daki Papa tarafından kutsal metne ekletilmiş olmasıydı. Papa bu eklemeyi yaptırırken patri-ği kasten atlamış ve Hristiyanlık dininde en üst otoritenin kendisi olduğunu göstermek istemişti. Papa'ya göre Hı-ristiyanlık, Katolik dininin evrenselliğini savunan ve onu temsil eden kendisinden sorulmalıydı. Bizans'a göre ise İmparator Konstantin, durup dururken imparatorluğun başkentini Roma'dan alıp Konstantinopol'e getirmemişti. Bizans'a göre İstanbul, tüm Hristiyanlığın merkeziydi. Nitekim bu nedenle Konstantinopol'ün yerlisi olanlara

Aytunç Altındal 9

imparator Populus Romanus adını vermişti. Türkçe'ye İs-tanbullu diye çevirebileceğimiz bu deyimde göre, Konstan-tinopol halkı gerçek Roma'nın 'halkı' durumundaydılar. Bizans'a göre sadece Roma piskoposu olan

Papa, kendi başına Hristiyanlığa yeni doktrinler sokmaktaydı. Oysa böyle bir değişikliği yapmak yetkisi tüm Kiliselerin ortak katılımlarıyla yapılacak olan bir Ekümenik konseyde alı-nabilirdi. İşte o günlerden bugüne kadar Katolik Papalar ile Ortodoks Patrikler arasında biri ilahiyat diğeri otorite açısından doğmuş ve filioque diye anılan bu uzlaşmaz çe-lişki vardır.¹²

C Şimdi de kısaca 'Ekümenik nedir?' bunu görelim. Ekü-menik(lik) kavramının correlative (koşut çağrıştırıcı) karşı-lığı İslami literatürde Dar-ül İslam'dır. Kuşkusuz bu ta-nımlama sadece konuya giriş anlamında bir değer taşı-maktadır. Bunun dışında işlevsellik bakımından iki kav-ram arasındaki temel farklılık kalıcıdır. Şimdi kelimenin anlamsalını açıklamaya geçelim.

Ekilmene (Gr. Oikoumene, oikoumenos) eski Grekçe'de 'sürekli yerleşim alanı' anlamına gelir. Ara sıra yaşanılan ya da hiç yerleşim görmemiş coğrafi alanları değil, kalıcı yer-leşim görmüş toprak bütünlüğünü anlatır. Bu nedenle de uygarlık kavramıyla bağlantılıdır. Kelime bu anlamıyla İs-lamiyet'teki 'Medine Uygar Şehir' kavramıyla yakınlık gös-termektedir. Aynı zamanda üstün bir kültürün ifadelendi-rilişi Ekümene kavramıyla anlatılır. Şöyle ki; Ekümene sayı-lan bir bölgede kültürel gelişmişlik, Ekümene bölgesinin çevresinde kalan diğ er kültürleri kendisine silah zoruyla olmasa da, hayranlık aracılığıyla bağlamıştır. Dolayısıyla çevre kültürlerin yarı bağımlı oldukları üstün kültürel alan, şehir ya da bölge anlamında kullanılır. Ekümenik (Gr. Oecumenicus) kelime anlamıyla Eküme-ne'den türetilmiştir. Cihanşümül, Evrensel dünya çapında

10 Yoksul Tanrı

anlamında kullanılır. 20. yy'da ise Protestan ve Doğu Or-todoks kiliselerinin kurdukları ve mezhepler arası farklı-lıkları mahfuz tutarak Hristiyanlığı yaymak amacına yö-nelik olan Kiliselerarası Birliği ifade eder. Bu ekümenik ha-reketin merkezi İsviçre'nin Cenevre şehrinde-dir. Cenev-re'de egemen olan Protestan Etiğinin Calvinist Küisesi'yle bağlantılıdır. Almanya'da ise yine Protestan Kilisele-ri'nden olan Lutheran Kiliseleri'yle bağlantılıdır. Fener Rum Patrikhanesi de bu hareketin öncülerindendir.

Ekümenik, bu kilise hareketi içinde 'strateji' anlamında kullanılır. Kilise sayesinde çok önemli rol oynayan strate-ji kavramı, ilahiyata değil, dünyevi (Seküler) yönetim lite-ratürüne aittir. Dolayısıyla kilise siyasetinde 'strateji', si-yaset aracılığıyla Hristiyan 'misyonerliğini' özellikle ya-bancı gençler arasında yaygınlaştırmaktır. Bu hareketin içinde fiilen yer alan ve bu stratejiyi icra eden şahıslara Ekümenist denir. Bu Ekümenik 'ideolojiye' de Ekümenika-lizm denir."

Ekümenik Patrik nitelemesini ilk kullanan Patrik Jo-han'dır. İstanbul Patriği, kendi topladığı bir Synod'da (Din Meclisi) kendisine 'Ekümenik Patrik' denilmesini ka-rara bağlatmıştır. İ.S. 587-588 yıllarında, İstanbul'da topla-nan bu Synod'da Patrik Johan (Hristiyan ilahiyatında Acul diye tanınır) o sırada papa olan 2. Pelagius'a karşı kendisine bu sıfatı yakıştırmış ve güç yarışma girmiştir. Papa, Acul (hızlı davranan) Johan'm kendisine bu sıfatı al-dığını duyunca derhal harekete geçmiş ve Bizans'taki de-legesine (apocrisarius) emir vererek Hristiyanlığın en önemli töreni olan Eucarist'a (şarap ve ekmek) katılması-nı yasaklamış ve kendisine Ekümenik diyen patriğin yö-ne-teceği ayinlerin Hristiyanlığa aykırı (bir anlamda Şirk) olacağını söylemiştir.

Pelagius'tan sonra papa seçilen Gregory de Acul Jo-

Aytunç Altındal 11

han'm bu sıfatı kullanmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Şu ünlü söz Gregory tarafından Patrik Johan için söylenmiş-tir: "Patrik lakabına uygun olarak hızla siskalaşırken, kib-ri de hızla büyüyor."

Gregory, Patriğin bu sıfatı kullanmasının Hristiyanlı-ğa karşı ve Canon denilen kilise konseylerinin yasalarına aykırı olduğunu vurgulamıştır. Roma Kilisesi'nin Başpis-kopos Patrik Johan'ı İsa'nın yolundan çıkmış olmakla suçlamış ve kendisinin 'Anti Christ'in (Deccal) öncüsü ol-duğunu söylemiştir.

Gregory tezini İmparator Maurice'e de anlatmıştı. İm-parator bunun üzerine kiliseyi çok umursamadığını belirt-miş ve aynen, "Böyle budalaca bir kelime uğruna iki kili-senin arası bozulmamalı/" demiştir. Bunun üzerine Acul Johan, Roma tarafından kabul edilmeyen bu sıfatı taşıma-ıyı sürdürmüştür. Johan, 595'te ölünce yerine patrik yapı-lan Cyricus (595-603) da aynı sıfatı kullanmış ve Kadıköy Konseyi diye bilinen din meclisinin kararlarına sadık ka-lan patrikler tarafından bu sıfatla anılmıştır.

Katolikler ise Ekümenik kavramını, çeşitli zaman arala-rıyla toplanan konsiller için kullanmaktadırlar patriğin şahsı için olmaktan çok. Örneğin Hristiyanlık tarihinde çok önemli rolleri ve anlamı olan Toledo konsillerinden 4. (634), 6. (638), 11. (675) ve 15. (693) konsillerde Bizans'ın ruhani önderleri sadece İstanbul Kilisesi'nin başpiskopos-ları olarak anılmışlardı, kendilerinden patrik diye de söz edilmemişti.¹⁴ 1054 yılında Papa Normanlar'a karşı savaşa gittiğinde Lombard Kardinal'i Humbert, Papa'nın baş delegesi ve tam yetkili vekili olarak İstanbul'daydı. Latinler'den nef-ret eden bir Patrik'in karşısında Bizans'tan nefret eden bir

12 Yoksul Tanrı

Kardinal vardı. Patrik nefretini göstermek için 1049 yılın-da İstanbul'daki tüm Latin manastırlarını kapatmış ve mallarına el koymuştu. Kardinal Humbert bu gasbm hesa-bını sormak için İstanbul'a yollanmıştı ama onun aklında başka bir çözüm vardı. Humbert aklındaki çözümü uygu-lamaya sokmaktan hiç çekinmedi...

Kardinal Humbert'e göre ekümenik olan Patrik'in ken-disi değil, Papa tarafından temsil edilen Roma Kilisesi idi. Papa ile Patrik arasındaki en önemli sorunlardan bir tane-si buydu. Ayrıca dini törenlerde kullanılan mayalı/maya-sız ekmek sorunu vardı. İki kilise arasındaki başka bir so-run da Patrik'in Papa'yı küçümseyerek ona yazdığı mek-tuplarda sürekli olarak "Kutsal Peder" diyeceğine "Kar-deşim" diye hitap etmesiydi. Bir diğer husus da Hum-bert'e göre Bizans'taki kilisenin giderek daha yoğun bir şekilde hermetik (dolayısıyla Hristiyanlığa kökten karşı) akımlara ve görüşlere yönelmekte olduğuydu. Papalık baştemsilcisi Humbert'e göre bu 'sapıklığın' sorumlusu Patrik ve Filozofların Konsülü unvanını taşıyan tarihçi ve felsefeci Michael Psellus ve yardımcısı John İtalos idi.

Bu ve benzeri suçlamalarla Patrik'e karşı mücadele eden Kardinal Humbert 1054 yılında artık kopma noktası-na gelmiş olan İstanbul-Roma kavgasına son noktayı ko-yan kişi oldu. 16 Temmuz 1054 sabahı kutsal ayın sırasın-da Aya Sofya'yı bastı ve töreni yönetmekte olan Patrik'in önüne bir bull bıraktı. (Bull, Papa'nın fetvası gibi bir me-tindir.) Patrik ve çevresindekiler önlerindeki mihrabın üzerine bırakılan metni büyük bir şaşkınlık içinde okudu-lar. Buna göre Papa IX. Leo, Patrik Cerularius'u ve yanın-dakileri 'aforoz' etmiş, diğer bir deyimle Hristiyanlık ale-minden kovmuştu.¹⁵

İlk şaşkınlığı atlatan Patrik de aynı şekilde Papa'yı Hı-ristiyanlıktan kovduğunu açıkladı. Ve daha sonra bunu

Aytunç Altındal 13

yazılı hale getireceğini bildirdi. Olay derhal imparatora intikal ettirildi. O da tarafları barıştırma gayreti içine gir-di. Patrik İmparator'a göre de yetkilerini aşmış gibiydi. Patrik Cerularius İmparator'un Roma'dan yana tavır ko-yacağını anlayınca hemen pleps sanctayı harekete geçirdi. İstanbul, "Ortodoksluk elden gidiyor," nidalarıyla çınla-maya başladı, bazı zengin Latinler öldürüldü, bazı Erme-ni ve Yahudilerin malları gasp edildi, canlarına kast edil-di. İmparator isyanın büyüyeceğinden korkarak Pat-rik'ten ayaklanmayı bastırmasını istedi. Patrik Cerularius da İmparator'un ricasını kırmadı ama bir şartı vardı; Or-todoksluk korunacak ve Papa'nın hükmü geçersiz sayıla-caktı. İmparator bu şartı hemen kabul etti ve isyan Ceru-larius'un yaptığı kısa bir konuşmadan sonra başladığı gi-bi bir anda sona erdi. 1054 yılında Bizans'ta en güçlü kişi Patrik Cerularius'tu.

İlginçtir ki bu isyanın yaşandığı sıralarda imparator Pa-pa'ya bir elçi göndererek ondan yardım istemişti. Elçi Ro-ma'ya vardığında ne yazık ki Papa'nın huzuruna çıkama-mıştı, çünkü Papa üç gün önce ölmüştü! İki Kilisenin işbi-lir dinadamları Kardinal Humbert ve Patrik Cerularius, Hristiyan Alemini bölen bu olayda Papa'nın müdahalesi olmasın diye ondan boşalmış olan Taht'a yeni Papa atan-madan bu kopuşu gerçekleştirmemişlerdi. Katolik Kilise-sinin uyguladığı bir geleneğe göre Papalar'nın ölümü üç tam gün gizli tutuluyordu. Papa'nın öldüğünü Humbert ve Cerularius biliyordu ama askeri hareketleri yönetmek-te olan İmparator henüz duymamıştı...

İki Kilise arasındaki bu kopukluk tam 911 yıl sürdü ve Katolik ve Ortodoks Kiliseleri -İstanbul'daki günümüzde Fener Patrikhanesi olarak bilinen merkez- ilk kez 1965 yı-lında bir araya gelebildiler. Bu ayrılığın baş mimarlarına neler oldu dersiniz; uyanık keşiş Humbert daha sonra IX.

14 Yoksul Tanrı

Stephan adıyla Papa oldu. Patrik Cerularius ise 'aforoz' olayından kısa bir süre sonra ölen imparatorun eşi İmpa-ratorçe Theodora ile ters düştü. Papa'yı ve imparatoru yenen Patrik, kadının fendine yenildi ama yılmadı. Doğu Roma'yı bir süre için Theodora'nın gözdesi ve imparator yaptığı VI. Michael yönetti. Ne var ki bu kez de sahneye filozofların başı Michael Psellus çıktı. Bizans'a Herme-tizm'i sokmakla suçlanan bu tarihçinin hazırladığı bir plan Cerularius tarafından uygulandı ve VI. Michael bir yılın sonunda devrildi.

Theodora da öldü. imparatorluk Cerularius ve Psellus'un isteğiyle asi general Isaac Com-menus'a verildi. Nedir ki bir süre sonra Psellus yeni impa-ratorun desteğiyle Cerularius'u tutuklattı ve Bizans'ın ta-nıdığı en hırslı Patrik 21 Ocak 1059'da daracak bir hücrede ölünceye kadar gözaltında tutuldu.¹⁶

1054'te meydana gelen olaylarda ilk sıralarda görev ve sorumluluklar yüklenen tarihçi-felsefeci Michael Psellus, gerçekte çok esrarengiz bir adamdı. Güçlü bir felsefeci ve bilgili bir tarihçi olmasının yanı sıra usta bir tartışmacı ve 'monarşist' bir bürokrattı. Aya Sofya Kilisesi'ni merkez alan gizli bir filozoflar örgütü kurmuştu. Bu örgüt çeşitli dillerde yazılmış, çok eski bazı metinleri Kilise yönetimi-nin haberi ve bilgisi olmadan tercüme ederek kendi arala-rında tartışıyordu. Bu tartışma konularının neredeyse ta-mamı Hristiyanlığın dogmalarıyla ters ve ona karşı olan fikirler ve görüşler üzerine kurulmuş tezlerdi. Psellus sofu bir Platonist'ti, İsa'cı değildi. Kendi yazdığına göre insan tıpkı antik çağın filozoflarının yazdıkları gibi 'Toplumsal Varlık'ti.

Kilise ise bunun tam tersine inanıyordu ve insan-ları da buna inandırmaya çalışıyordu. Psellus Kilise'nin dogmalarına karşı 'akıl'ı savunuyordu- 'iman'ı ikinci pla-

Aı/tunç AHındal 15

na atmıştı. Pagan filozoflara Hristiyanlığın kutsal ermişle-rinden ve azizlerinden daha fazla atıflarda bulunuyor, on-ların geleneklerini övüyordu. Psellus'un kendi gizli çevre-sine aktardığı gizli bilgiler Kilise yönetimi tarafından du-yulsa herhalde hemen peps sanctanın önüne atılırdı.

Psellus'un Bizans'ın gündelik hayatına kattığı bazı ge-lişmeler onun nasıl düşünüp davranmış olduğunu açıklı-yordu. Örneğin 11. yy'm ortalarında İstanbul'da sadece dokumacı kadınlara özgü olan ve Agatha Günü diye ad-landırılan özel toplantılar ve törenler yapılmaya başlan-mıştı. Oysa Kilisenin takviminde böyle bir ayın yoktu, hiç kimse kilisenin takviminin dışındaki bir ayını düzenleye-mezdi. Psellus bu konuda devreye girdi ve gerçekte tam bir Pagan Ayını şeklinde düzenlenen ve en aşırı cinsel gösterilerin yapıldığı bu özel günü, kitaba uydurup ya-saklatmayıp kökleşmesini sağladı.

Psellus'un yetkili olduğu dönemde İstanbul garip dü-şünceleri, inançları ve görüşleri olan bir takım esrarengiz adamların ve onların yönettikleri örgütlerin başkenti ol-muştu. Bunlara iki örnek verelim: Calabriali Neilos adlı cahil bir köylü, kendisine gaipten mesajlar geldiğini öne sürerek İsa'nın Tanrı'nın oğlu olmadığını vaaz ediyordu. Neilos'a göre Bakire Meryem'e de Theotokos (Tanrı'nın Annesi) denilmesi gülünçtü.17 Neilos, Kilise'nin kabul etti-ği İncil'den değil, İ.S. 325'deki İznik Konsili'nde yasaklan-mış olan ve Apokirif diye bilinen İnciller'den atıflar yapı-yordu. Bir de söylem geliştirmişti: "Biz O'nu (Bakire Mer-yem) evlendirmedik ama O karşımıza ge-be çıktı!"

Tam bir rasyonalist olmasına rağmen Psellus "cinlere" (Demonia) inanan bir bilimadamıydı. Ona göre, örneğin kırsal alanlarda Babo adıyla anılan bir kötülük cini vardı. Psellus bundan yola çıkarak Baboutzikarioi diye bir tür cin çarpması hastalığı tanısı oluşturmuştu.

16 Yoksul Tanrı

İlginçtir ki Psellus babasından değil ama annesinden çok etkilenmiş olduğunu ve onun çok "garip" bir kadın olduğunu yazmış ve söylemişti. Gerçekten de Psellus'un annesi Bizans'taki kadınların evliyası gibiydi. Öldüğü za-man cenazesine binlerce kadın katıldı ve son giydiği rahi-be giyisi (Habit) 1000 parçaya bölünerek, koruyucu ola-cağı varsayılarak kadınlara dağıtılmıştı.

Nedir ki Psellus'un, Kilise'nin dini ve Kutsal saydığı metinlerden çok "gizli ve yasak öğretilere" büyük bir me-rakı vardı. Bunların başında da Hermetizm geliyordu. Bu, Hristiyan babaları tarafından kesinlikle yasaklanmış bir öğretiydi. Bu konuda Psellus ve Cerularius birbirlerini suç-lamaya kadar varan tartışmalar yapmışlardı.

Psellus Kili-se'ye bildirmeden Corpus Hermetica diye bilinen ve sadece birer nüshaları bulunan kitapları Grekçeye çevirmiş ve ba-zılarını da çevresindekilere çevirtmişti. Bununla kalmamış, bu gizli ve yasak öğretileri kimseye fark ettirmeden hem Kilise'nin Liturgy'sine (ayın töreni vb.) sokmuş hem de halkın gündelik yaşamına aktararak onların farkında ol-madan Kilise'nin koyduğu ve ön gördüğü ilkeler doğrul-tusunda değil Hermetik ilkeler doğrultusunda yaşamaları-na aracı olmuştu. Buna Hristiyan literatüründe inculturati-on deniliyordu. Ve bu da bir tür misyonerlik faaliyeti idi. -ancak Psellus'un uyguladığı inculturation tamamen Hristi-yan dogmalarına karşı olan bir misyonerlikti. Psellus'un bu gizli çalışmaları fark edilseydi önce Yedikule Zindanla-rı'na, oradan da ipe giderdi.

Psellus, Hermetik gizli metinlere 1050 yılında -1054'te-ki olaylardan dört yıl önce- Harran'daki (Urfa) son Sabii Maabedi yıktırılınca sahip olmuştu, kitapları ve diğer kut-sal metinleri kaçıranlar bunları niçin Psellus'a getirmişler-di, bilinmiyor. (Sabiiler, İncil'de ve Kuran'da adlarından söz edilen ve Subba diye bilinen Gnostik-Hristiyanlardır.

Aytunç Altındal 17

Bunlar Vaftizci Yahya'ya bağlıdırlar ve İsa'yı önemsemez-ler. Ayrıca Bakire Meryem'e saygı duymazlar. Mecdeli Meryem'i ve Sofya dedikleri Hikmeti -dişil prensibi- yü-celtirler.)

Aya Sofya'da kurduğu gizli hücrede Psellus işte bu me-tinleri kendi seçtiği kişiler aracılığıyla hayata aktarıyordu. Tilmizleri arasında Araplar ve Keltler de vardı.18 (Katolik dini metinlerinde Sofya 'Divine Wisdom= İlahi Hikmet' ola-rak tesmiye edilmiştir. Gerçekte olmayan bir azizedir.) Ur-fa yakınlarındaki Harran gerek dinler tarihinde gerekse toplumsal tarihte çok belirleyici ve önemli bir merkez ola-gelmışti. Antik Çağ'da Abraham (Hz. İbrahim) burada doğmuş ve üç monotesit (tek Tanrı) dinin başlatıcısı ol-muştu. Ayrıca ilk üniversite dengi okul da İ.Ö. 1000 yıllarında burada kurulmuştu. Harran, gizli ilimlerin (Occult) ve onun Alşimizm ve astrolojiyle birlikte en önemli kolu olan Hermetizm'in merkezi konumundaydı. Hermetizm, Harran'da yaşayan Sabiiler ile Mardin çevresindeki Yezidi-ler için resmi din mertebesindeydi. Bu Sabii versiyonunda Hermetizm özellikle Astroloji (İlm-i-Nucüm), el okuma (palmistry), tılsım (Talisman) ve muska=Vefk (Amulet) yazma dallarında çok derin gelişme göstermişti. Sabiilerin bir de Hermetizm -büyü,

karabüyü, fal, sihir vd.- öğreten tüm dinlerce yasaklanmış kitabı vardı. Batı dünyası işte bu En Yasak ve En Gizli kitabı Psellus'un çevirisiyle öğrendi. Psellus, İncil'den çok önce yazılmış olduğu bilinen bu kita-ba Picatrix adını koymuştu, sonraki yüzyıllarda hep bu ad-la anıldı. Oysa kitabın gerçek adı başkaydı: Ghayatal Hakim" (Hikmet Sahibi Olanların Tanrısı). Psellus İstanbul'da her-metizmi yayarken ona bu gizli faaliyetlerinde en çok yar-dımcısı John Italos adlı filozof destek olmuştu. Italos Psel-lus'tan sonra Filozofların Konsülü yapıldı ve Italos da aynı yoldan gitti. Ve O da Psellus gibi ileriki yıllarda 'Heretik ve

18

Yoksul Tanrı

sapkın' olarak yargılandı ve cezalandırıldı. Psellus Bizans'ı Hermetizm ile tanıştırdıysa da Fransa'da da şaşırtıcı gelişme-ler yaşanmaya başlanmıştı. İnsanlar hiç alışmadıkları bilgi-leri içeren kitaplar okumaya başlamışlar ve yaşam tarzla-rında köklü değişiklikler yapmaya koyulmuşlardı. Avru-pa'da ki ilk 'romanlar' işte bu dönemde yazılmaya başlan-dı. İlk Marie de France kadın duygusallığını anlatan uzun şiir denilebilecek bir eser yazdı. Sonra Chretien Troyes, 1170'lerde ünlü Lancelot ve Parceval efsanelerini Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ni yazdı. Aynı yıllarda ona rakip bir ro-mancı daha vardı : Bogomil / Cathare bölgesinde doğup büyümüş olan Gautier d'Arras. Hermetizm ve Occult bilgi-lerine sahip bir kişiydi d'Arras. Eski soylu ve zengin bir ai-leden geldiği biliniyordu. 1160'ta şaşırtıcı bir roman yazdı. O günlere değin tabu sayılan ve hakkında Kilise tarafından çıkartılmış nice kötü söylenti bulunan bir ermişin hayatıydı bu. Gautier d'Arras romanında bu kişiyi yüceltmiş, nere-deyse İsa'nın eşiti mertebesine çıkarmıştı. Gautier d'Ar-ras'm kahramanının adı Tyanalı Apollonius idi. Katolik Ki-lisesi'nin İDaş' düşmanı olarak işaretlediği Anadolu-lu Pa-gan ermiş...19

11. yy'm ikinci yarısından itibaren İspanya'da da garip gelişmeler olmaya başlamıştı. İlk Psellus'un Grekçeye çevirdiği Picatrix İspanyolca'ya çevirildi. Bunu Herme-tizm'in en önemli kitaplarından ve belgelerinden olan Emerald Tablet (Zümrüt Metin) çevirisi izledi. İslam okül-tist ve Kabbalist'i İbn-i-Masarra (883-931) bir Magi olarak yazdıklarıyla adından en çok söz edilen kişilerden biri ol-du.20 Onu İbn-i- Arabi izledi (1165). Ünlü Nostradamus'un Kehanetlerinin tamamına yakını Arabi'nin çalışmaların-dan yola çıkılarak kurgulanmıştır. Bunlara ek olarak An-tik Yunan ve İyonya, Mısır ve Mezopotamya uygarlıkları-nın yazar ve filozofları da Batı'ya yeniden giriş yaptılar.

Aytunç Altındal 19

Plato, Aristo, Empedokles, Sokrat ve Homer okunmaya ve okutulmaya başlandı.

Hermetizm'in bilime, sanata ve kültüre doğrudan ve/veya dolaylı olarak katılmasıyla birlikte katı ve kendi içinde kapalı devre işlenen Hristiyan Alemi'nde ilk Röne-sans hareketleri filizlenmeye başladı. Sanıldığının tersine Rönesans 14. yy'da değil 11. yy'da başlamıştı! Örneğin Kur'an'ın ilk Latince çevirisi bile 1143'te İspanya'da yapılmıştı. Benzer şekilde Pisagor'un sayılara dayalı gizli öğre-tisi ilk kez 11. yy'da Bizans'ta yeniden ortaya çıkmıştı. Bu yeni fikirlerin, görüşlerin ve inanç sistemlerinin tamamı istisnasız Hristiyan dogmatikliğine aykırı, ona kesinlikle karşı yorumlardı.

Batı Avrupa Rönesans'a yönelirken Bizans bambaşka bir yola saptı. Aynı şekilde Roma Kilisesi de artık iyice düşmanı gibi gördüğü Bizans'a karşı bambaşka bir strate-ji geliştirdi. Madem ki Bizans neredeyse Hermetizm'le öz-deşleşmişti, Roma da yaklaşan bu tehtide karşı önlemler almaya karar verdi. İlk Haçlı Seferi'ni (1090) örgütleyerek hem yeniden bir 'iman' tazeletmeyi hem de rakipleri İsla-miyet ve Ortodoksluktan kurtulmayı planladı ve bunları hayata geçirdi. Avrupa'da bir yanda Rafizi/sapkın inanç sistemleri, diğer yanda imanlarını Roma'ya gösterebilmek ve İslam Alemi'nin ve Doğu'nun dillere destan servetini paylaşabilmek için yanıp tutuşan yoksul düşmüş şövalye-ler ve aç köylüler arzularına bir an önce kavuşabilmek için birbirleriyle yarışıyorlardı.

Roma Kilisesi'nin I. Haçlı Seferi'ni örgütlemeye başla-dığı sıralarda İspanya'da Cadiz ve Granada kentlerinde vaazlar veren, kitaplar yazan kim olduğu ve nereden gel-diği bilinmeyen bir adam dikkatleri üzerinde toplamaya

20

Yoksul Tanrı

başlamıştı. Adamın adı Artephius idi. Bu adın ne anlama geldiği bilinmiyordu ama Artephius bu adı gündelik ha-yatında sadece kolaylık olsun diye kullandığını, gerçek adının ise Apollonius olduğunu öne sürüyordu. Nasıl ol-muşsa 1. yy'da yaşamış olan Apollonius, 1000 yıl sonra çı-kagelmiş ve Katolik Kilisesi'nin karşısına dikilivermişti. Artephius'un dediğine göre o Apollonius'un reincarnati-on'u (yeniden canlanmış) idi.

Tyanalı Apollonius'un hayatı ilk kez , Roma İmparatoru Septimus Severus'un bilge eşi İmparatoriçe Julia Dom-na tarafından yazdırılmış ve İmparatorluk arşivine konulmuştu. 3. yy'm başlarında (İ.S. 220 yıllarında) yazılan bu kitap Kilise için 'en tehlikeli' kitap sayılmıştı. İ.S. 325'te Konstantin tarafından toplanan İznik Konsili'nde Apollo-nius'un tüm kitaplarının yok edilmesine, büstlerinin kırıl-masına, mabetlerinin yıkılmasına yol açan kararlar alın-mıştı. Şimdi Arthepius'un ortaya çıkması Kilise'de şok ya-rattı. Arthepius on kitap yazdı. Bunların hepsinde de aynı cümle vardı: "Arthepius, Tyanalı Apollonius'un bilgileri-ni aktarmaktadır." Kitaplarda o güne kadar hiçbir filozo-fun veya okültistin bilmediği duymadığı büyü, sihir, ast-roloji ve tılsım formülleri vardı. Kilise onu yakmadan ön-ce Arthepius ortaya çıktığı gibi yine esrarengiz bir şekilde kayboldu. Tıpkı 1000 yıl önce Cadiz ve Granada'da bulun-muş olan Tyanalı Apollonius'un ortadan kaybolduğu gi-bi...

Psellus'un Bizans'ta başlattığı değişim onun ölümün-den sonra da yardımcıları, öğrencileri ve tilmizleri tarafın-dan sürdürüldü. Bunların en ünlüsü 13. yy'm sonlarında ünlenen Pleton'du. Onun gayretli çalışmalarıyla Herme-tizm neredeyse Bizans Kilisesi ile özdeşleşti. Papalık bu

Aytunç Altındal 21

gelmeye kayıtsız kalamazdı. Papalık Avrupa'da güçlen-miş ve düzenlediği Haçlı Seferleri ile maddi olanaklarını da arttırmıştı. Onlara göre sıra Bizans'ın cezalandırılması-na gelmişti. Papalık en uygun ortamı 4. Haçlı Seferi sıra-sında elde etti. Kudüs'e ulaşmak için yola çıkan Haçlılar 1204 baharında İstanbul'a varmışlardı, imparator bazı kuşuklara kapılarak Haçlılar'ın karşıya geçmelerini engel-leyince Haçlılar da Papa'dan izin alarak İstanbul'u kuşat-tılar ve 13 Nisan 1204'te kente girerek yağmalama soygun ve tecavüz eylemlerine başladılar. İstanbul, Cerularius'un o çok korktuğu sona duçar olmuş ve Latinler'in eline düş-müştü.21 İstanbul'un tüm zenginlikleri yağmalandı, en de-ğerli eserler, bu arada tüm el yazması kitaplar Batı'ya ka-çırıldı. Ortodoks Kilisesi hukuken varlığını sürdürdü ama fiilen tüm etkisini ve gücünü Roma'ya devretti. İstan-bul'da bir Katolik Katedral'i açıldı.

Latinler'in işgali sırasında, Ermeniler başdüşmanları Ortodoks Rumlar'dan intikam alabilmek için Latinler'le işbirliği yaptılar. Ama 1261'de İmparator Bizans'ı geri alınca İstanbul'da ilk katliam Latinler'e değil Ermeniler'e uygulandı. Binlerce Ermeni Bizans kılıcıyla yok edildi.

Bizans yeniden kuruldu, Kilise yeniden güçlendirildi.22 Bütün bu olaylara sessizce tanıklık eden Aya Sofya'da da bazı değişiklikler yapılmaya başlandı. Bizans'ın Latin-ler'den kurtarılmasını simgeleyen yeni bir mozaik Aya Sofya'ya konuldu. Nedir ki bu daha önce hiç görülmemiş duyulmamış tarzda yapılmış 'yeni' bir İsa üçlemesi (Trini-te) idi. Bu yeni mozaik Deesis diye adlandırıldı (bkz: Ek). Bu betimlemede İsa Mesih iki yanında da Sabiilerin taptı-ğı Vaftizci Yahya ile Meryem vardı. Bu mozaik İmpara-tor'un iste ; ile ama eski Patrik Blemmydes ile yeni Patrik Arsenius Autoreianos'un itirazlarına rağmen Aya Sof-ya'ya yerleştirilmişti. İmparator kendisinin Epistemonark

22 Yoksul Tanrı

(Kilise'nin Baş Olan Egemen) olduğunu, Ortadoksluğun esasta ondan sorulması gerektiğini bildirmişti. Patriklerin yapabileceği hiçbir itiraz kalmamıştı. Ne var ki yıllar sü-ren bu tartışmalar sırasında başta İstanbul'da sonra da Anadolu'nun Ekümenik alanlarında Aya Sofya'daki diğer kutsal ikonlar ve resimlerle hiçbir benzerliği olmayan bu mozaikle ilgili çok garip iddialar kulaklara fısıldanmaya başlamıştı. Bu söylentileri çıkartanlara göre mozaikte res-medilmiş olan kişi Yüce Rab İsa Mesih değildi. Ya kimdi? Tyanalı Apollonius adlı bir Pagan'di... Ama söylentiler bu kadarla da kalmamıştı. Dahası ve daha vahim olanları da vardı. İddia sahiplerine göre Deesis Mozaikindeki kişi gerçekten de Tyanalı Apollonius'tu çünkü İsa Mesih (Jesus Christ) diye bir kişi aslında hiç yaşamamış ve var olma-mıştı... İsa Mesih İznik Konsil'i sırasında Kilise'nin yöne-ticilerinin uydurdıkları bir 'Resimli roman kahramanı-dı', tamamen sanal bir kişilikti, ne yaşamış ne de İncil'de anlatılan mucizeleri yaratmıştı. Dahası, var olduğu söyle-nen 12 Havarisi de hiçbir zaman var olmamıştı. İsa Me-sih'in Tanrı'nın oğlu olduğu ve bakireden doğduğu iddi-ası ise Kilise Babaları'nın uydurdıkları koskoca bir yalan-dan ve ürkütücü bir masaldan öte anlam taşımıyordu...23

1.2. Karanlık Kilise'deki Mandylion

"In what concerns the State act as a king; in what concerns yourself act as a private man."

"Devleti ilgilendiren konularda kral gibi; kendini ilgilendiren konularda özel bir insan gibi davran."

Apollonius öf Tyanalı

Aya Sofya'nın ilk resmi adı Büyük Kilise (he megale ekklesia) idi. Bu görkemli yapı, sanıldığı gibi İstanbul'un kurucusu büyük Konstantin tarafından değil onun oğlu 2. Konstantius'un (337 - 361) döneminde inşa edilmişti. İlk hali günümüzde bilinen görüntüsünden çok farklıydı. Ör-neğin bugün hayranlıkla seyredilen o görkemli kubbesi ve yarım kubbeleri yoktu, ahşap düz bir çatısı vardı. İçi de aynı değildi, daha küçük ve düz

ayak girilen basit bir ba-zilika görünümündeydi. Model olarak Baba Konstantin'in 335 yılında Kudüs'te yaptırdığı Holy Sepulchre bazilikası örnek alınmıştı.

2. Konstanios'un Katedrali 404 yılında tanınmayacak şekilde yandı. Günümüzde o Kilisenin temellerinde kulla-nılmış olan bazı büyük taş bloklar halen Aya Sofya Müze-si'nin bahçesinde durmaktadır. Binayı 2. Theodius (408-450) yeniden onardı. Ancak ilk inşaat planlarına sadık kal-madı, değişiklikler yaptırdı. Katedral yeni haliyle 425 yı-lında yeniden Büyük Konstantin adına tescil edildi. Böyle-ce Aya Sofya'nın Patrikliğe değil, İmparator'a ait olduğu belgelere geçmiş oldu.

23

24

Yoksul Tanrı

Bu güzel yapıya Aya Sofya adı ise 430 yılında verildi. Yapılışından yaklaşık 90 yıl sonraC) 2. Theodius çok zen-gin ve kültürlü bir ailenin kızı olan Atheis- Eudocie ile ev-liydi ve imparatoriçe gerçekten de son derece etkili bir ka-dındı. Hristiyanlığın Dogmatik Öğretisine hiç uymayan, ona tamamen ters düşmeyi göze alan, Pagan gelenekleri-ne inanan bir kişiydi. İstanbul'da ilk üniversite dengi okul onun girişimiyle kuruldu. Daha sonra Michael Psellus'un KonsüUüğünü yaptığı kurum, işte bu Pagan geleneklerine göre yaşamayı neredeyse Hristiyanların İmparatoriçesi olmaya yeğlemiş olan kadın tarafından kurdurulmuştu. 2. Theodius bu kurumdan yetişen bilginlerin isteği üzerine ilk Bizans Anayasası kabul edilen belgeyi yazdırdı: Codex Theodius adıyla bilinen bu belge daha sonra 6. yy'da Jüs-tinyen tarafından on hukukçuya yazdırılacak olan ünlü Jüstinyen Codex'ine kadar Bizans ve Doğu Roma İmpara-torluğu'nun yönetilmesinde en önemli rol oynayan yasa-lar-üstü 'Yasa' statüsünde kaldı.2

2. Konstantinius'un Büyük Kilisesi'nin adının değiştiri-lerek Aya Sofya yapılmasında da Atheis-Eudocia'mn etki-si olmuştu. İmparatoriçe bu değişime itiraz etmek isteyen dinadamları kadınlığını ve bilgisini kullanarak devre dı-ışı bırakmayı başardı. İ.S. 430 yılında yeniden inşa edilen Kilisenin adı tüm belgelere İmparator Kilisesi Aya Sofya olarak geçirildi. (İmparatorların taç giydikleri Kilise oldu-ğu için aynı zamanda İmparator'u Taçlandıran Ana Kilise unvanını da taşır.)

Sözün burasında ister istemez kısaca Sophia kavramı-nın üzerinde durmak gerekiyor. Bu sözcük 'Hikmet=Wis-dom' anlamına gelmektedir. Nedir ki Hristiyan öğretisi-nin Synoptic denilen ve İ.S. 325 yılında toplanan İznik Konsili'nde kabul edilen ilk üç Gospel'inde hiç geçmemek-tedir. Ve Hristiyanlığa tamamen dışsal ve seküler bir kav-

Aytunç Altımdal 25

ramdır. (Gospel, Yeni Ahit'in ilk dört kitabının herbirine verilen addır. Gospelleri yazdıkları varsayılan Markus, Matta, Luka'ya da Evangelistler denilir. İlk dört kitap bir 'Evangelium' dur.)

İlginçtir ki, 4. Evangelist'in Gospel'i olan fohannah Gos-pd'inin ilk satırı bu sözle açılmıştır. Bu Gospel ile diğerle-ri birbirlerinden öylesine farklıdır ki günümüzde bile bazı Hristiyanlar ilk üçe önem verip 4. Gospel'i görmez-likten gelebilmekte ve/veya sadece onu okuyup ötekileri atlamaktadırlar. Nedir ki, aslolan tamamını kabullenmek-tir. İlahiyatçılar açısından ise bu dördüncü Gospel bir 'Enigma=Muumtna"dır. Bu nedenle 'Heretik' sayılması gere-ken bir metindir.3

4. Gospel'i yazdığı varsayılan John adlı kişinin kimliği de meçhuldür. Bu kişinin İsa'nın öğrencilerinden ve/veya tilmizlerinden birisinin olması da pek olası değildir. Çün-kü İsa'nın Havarileri olarak bilinen kişilerin -daha sonra eklenen Saul=Paul hariç- tamamı (12 kişi) cahil, yoksul ve eğitimsiz sıradan Yahudilerdi. 'Sofya' kavramı Yahudiliğe değil Hellen Kültürüne ait bir kavramdı ve İsa'nın döne-minden önce Yahudi Baş Hahamları Hellen Kültürüyle ilişkiye girilmesini kesinlikle yasaklamışlardı. Dolayısıyla Havari olarak adlandırılan bu kişilerin 'Sofya'nın anlam ve önemini bilmeleri olası değildi. Hellenizm'de 'Logos' (Ke-lam ve kelime) olarak kullanılagelmışti ve Pagan dünyası-nın en temel şifresi ve kavramıydı. Kim olduğu bilinme-yen kişi işte sadece Paganlara ait ve çeşitli sırların taşıyıcı-sı olan bu kavramı almış ve kendi Gospel'inin ilk cümlesi-ni bununla kurmuştu: "Başlangıçta Logos=Kelam vardı ve o Tann'yla birlikteydi." (John,I.I) Böylece Synoptic'e göre Tanrı'nın oğlu olduğu söylenen İsa Mesih John'un Gos-pel'inde Pagan'larm 'Logos'u yapılmıştı. Kaldı ki Tann'yla 'birlikte' olmak önermesi de Yahudiliğe değil, Pagan filo-

26

Yoksul Tanrı

zoflarına aitti. John'un Gospel'inde İsa, 'Tanrının kela-mı/hikmeti' haline getirilerek Paganist Hellenlerin 'Sofya'sı ile özdeşleştirilmişti.4 Nasıl olmuş da Paganlara karşı acı-masızca ve hunharca düşmanlık besleyen Hristiyan yö-neticiler, rakiplerinin en temel fikrini ve kavramını alarak kendilerine mal etmişlerdi? Bu sorunun yanıtı özellikle de son elli yıldır ilahiyatçılar ve bilim adamları tarafından araştırılmaktadır.

Bu garip eklemler gerçekte tamamen siyasi nedenle-re dayanıyordu. Hristiyanlar Anadolu'da çok etkili değil-lerdi. 4. yy'm ortalarına doğru İstanbul'da etkili hale gel-diler ama Anadolu'da egemen olan inanç-sistematığı hâlâ Paganist ve Hellenikti. O yüzyıllarda İstanbul'daki Kilise-nin ve Patriklerin en güçlü rakibi Hellenlerdi. Bunlar özel-likle Batı ve İç Batı Anadolu'da, Karadeniz'de -örneğin Si-nop ve çevresinde- ve Güneydoğu Anadolu'da çok etki-liydiler. Hellenler Paganizm'e bağlıydılar ve Hristiyan ol-mak istemiyorlardı. Onların Hristiyanlaştırılması hem çok kanlı oldu hem de 8. yy'm sonlarına hatta bazı bölge-lerde 9. yy'm ortalarına kadar sürdü. Diğer bir deyişle Anadolu'daki Paganlar 'Populus Romanus' sayılan 'Genti-/e'nin aksine Hristiyan olmamakta direndiler. Onların di-rençleri Jüstinyen ile başlayarak -bu imparator Hristiyan misyonerliğini teşvik amacıyla küçük bir kasabanın Hiris-tiyanlaştırılması için yetmiş bin altın göndermişti-kırıldı. Yine de 9. yy'm ortalarına kadar yer yer kendi 'Syncretist' (eklemleyici/birleştirici/aktarmacı) inanç sistemleri için-de yaşadılar. İşte Sofya bu anlayışın ürettiği bir kavramdı ve Doğuda Hellenler için 'Divine Wisdom'i simgeleyen 'Kutsal/ İlâhi Zeka/ Hikmet'i simgelemek için kullanılıyor-du.5

Sofya'nın Hristiyanlıkla uzlaşır bir yanı yoktu, tam tersine ona dışsal ve seküler bir anlayışın ürünüydü. Ne

Aytunç Altındal 27

var ki Hristiyanlığın Kurucu Babalar'ı bu kavramı alıp buna bir de dramatik bir efsane ekleyerek, sanki 'Sofya' adında sofı Hristiyan mümin bir kadın yaşamış ve Pa-ganlar tarafından hunharca öldürülmüş gibi ona bir de "Azizelik=Aya=Saint" atfetmişlerdi. Gerçekte "Azize Sofya" diye bir kadın ne var olmuş, ne yaşamış ne de Paganlar ta-rafından öldürülmüştü. Bu tamamen uydurma idi. Tıpkı Kilise Babaları'nın İsa'yı "Logos=Word" (kelimetullah) yaptıkları gibi... Onların tek amacı vardı o da Hristiyan olmamakta direnen Pagan Hellenleri bir an önce kendile-rine bağımlı hale getirecek olan ve temelleri İznik Konsi-li'nde atılmış olan "Yeni İsa Dini"ne sokmaktı. (Bizans için... 4-9. yy'lar arasında Anadolu "Natolia" diye bilini-yordu. Bu sözcük Taşra anlamına geliyordu. Çünkü he-nüz tam anlamıyla Ekümenlik sayılmıyordu, hâlâ yer yer Paganist inançlar vardı. 9. yy'dan sonra bunların tamamı ortadan kaldırılınca Natolia'nın başına (A) takısını getir-diler. Grekçede bu ek "olumsuzluk" ifade eden takıydı. Böylece Natolia artık taşra olmaktan çıktı, Bizans oldu. Bu yüzyıldan sonra Bizans yeni "Ekümene" olarak Slav top-raklarını seçti ve iki yüzyıl içinde onları Ortodokslastırdı.) Pagan Hellenleri için "Dişil İlke" olan Sofya-Hikmet böyle-ce İsa'ya atfedilerek "Logos Eril İlke" yapılmış oldu. Logos, Anadolu'daki Stoacı Hellenler için "İlahi Akıl" anlamında (Logos spermatikos) kullanılıyordu ve bu da "Doğal Yara-tılış" gösteriyordu.6 Oysa Snyoptic'e göre İsa Bakire Meryem'den "Doğal Olmayan" tarzda doğmuştu!!! John'un Gospel'i gerçekte, 1. yy'da Anadolu'da egemen olan ve Tyanalı Apollonius'un da yaydığı Hermetik Gizil Öğretiyle büyük ölçüde örtüşen bir metindi.

Aya Sofya 13 Ocak 532'de başlayan "Nika" isyanı sıra-sında bir kez daha yıkıldı. İmparator Jüstinyen'e karşı bir-likte ayaklanma başlatan "Maviler ve Yeşiller" tüm İstan-

28

Yoksul Tanrı

bul'u kan ve ateşe boğdular. Sayısız kutsal mekan ve dev-let binası yakıldı, yağmalandı. Bu ilk örgütlü sokak terörü bazı senatörlerin de desteğini alarak imparatorun ve güzel ve fattan karısı Theodora'nın sarayının kapısına dayandı. Bizans'lı bir sirk cambazının kızı olan eski fahişeler krali-çesi Theodora korkarak kaçmak isteyen Jüstinyen'i dur-durdu. Asilerin liderleriyle özel bir görüşme düzenledi ve onları olabildiğince oyaladı. Jüstinyen zaman kazandı ve yabancılar lejyonunu İstanbul'a soktu. Acımasız Goth sü-varilerinden kurulu olan bu ordu Hypodrom'da -bugün-kü Sultanahmet Meydanı- elli bin asiye kılıçtan geçirdi. İs-tanbul'da Jüstinyen'in ve Theodora'nın egemenliği yeni-den tesis edildi. "Nika" sözcük anlamıyla "Yen, zafer kazan " demekti ama zaferi asiler değil fattan Theodora kazandı.

İşte Aya Sofya bu isyandan sonra bir kez daha yeniden inşa edildi. Günümüzde tüm görkemiyle seyredenlerde hayranlık uyandıran Aya Sofya bu üçüncü kez düzenlen-miş olan ibadethanedir. Jüstinyen yeni Aya Sofya'yı hem daha büyük -iç uzunluğu 135 m- hem de daha değişik bir anlayışla yaptırdı. Yeni Aya Sofya'yı inşa edenler Milet'li yaşlı Isidore ve Lydia-Tralesli Anthemius oldular. Bu iki usta gerçekte mimar değil, mekanisyen ve teknisyendiler. "Mechanikoi" diye biliniyorlardı ve bir tür mekanik bilim-cileriydiler.7 Yeni Aya Sofya beş yıl on ayda tamamlandı. Ünlü Chartes Katedrali'nin on iki yılda, Roma'daki St. Pe-ter Katedrali'nin seksen yılda tamamlandıkları düşünö-lürse Jüstinyen bir dünya rekoru kırmıştır denilebilir. Aya Sofya'nın iç dekorasyonunda Libya'dan, Mısır'dan, İtal-ya'dan ve diğer uzak ülkelerden getirilen renkli

mermer-ler kullanılmıştı. Görkemli kubbesi ise yakın zamanlara kadar -Sinan'ın kubbesi ile birlikte- dünyanın en güçlü, büyük ve görkemli üç kubbesinden biri olarak anıldı. Jüstinyen ve Theodora Aya Sofya'da o kadar büyük de-

Aytunç Altımdal 29

ğişiklikler yaptırmışlardı ki, bazı din adamları bu de-ğişimlerin Ortodoksluk inancına ters düştüğünü söyleme-den edemediler. Aya Sofya, onlara göre mimarisi, geomet-risi ve matematiği ile neredeyse bir Stoacı-Hermetik Pa-gan Mabedi benzeri mekanlarda bulunabilecek tasarımla-rı yansıtıyordu. Din adamları pek de haksız değillerdi.

Nedir ki, Aya Sofya'nın yarım kubbelerinden biri 558 yılında çöktü. Jüstinyen bu kez bu bölüme yeni bir ekleme yaptırdı ve Aya Sofya 24 Aralık 562'de -İsa'nın doğum gü-nü olduğu varsayılan günde- bir kez daha imparator adı-na kutsandı ve tescil edildi. İç dekorasyonunda yer alan mozaikler, freskolar ve resimler daha sonraki yüzyıllarda de-ğişik imparatorlar döneminde çoğaltıldı.

Aya Sofya'ya 13. yy'in son çeyreğinde yapılan "Deesis" mozaiği de işte sonradan eklenen bu tip resimlerden, imajlardan biridir. Deesis sözcük anlamıyla kutsal üçleme demektir. Ancak Kutsal Üçlü olarak bilinen "Trinite"den farkı, Deesis'de, Baba , Oğul ve Kutsal Ruh'un de-ğil "Ba-kire Meryem'in, İsa'nın ve Vaftizci Yahya'nın" bir arada üçlü olarak bulunmasıdır. Figüratif bir çalışmadır ve Bizans mozaik dekoru alanında uzman olan Antony White'in yazdığına göre Bizans sanatının bir harikasıdır. "Bu ola-ğüstü figürler, duygusal ve psikolojik açıdan tamamen ye-ni bir anlayışı simgelemektedir," diyor White ve ekliyor "Batı Avrupa'nın en az yüz yıl ilerisindedirler,"8. Fatih İs-tanbul'u fethedince Aya Sofya'daki figürlerin üzerleri ka-patılmış ve böylelikle korumaya alınmıştı. 1847'de Os-manlı yönetimi İsviçreli Gaspere ve Giuseppe Fossati bira-derleri İstanbul'a getirerek mozaikleri açığa çıkarmalarını istedi. 1931'de ABD'deki Bizans Enstitüsü Thomas White-more Başkanlığında Mabedin tüm temizlenme işini üst-

30 / Yoksul Tanrı

lendi. 1934'te Atatürk Aya Sofya'yı müze yaptırdı. İşte Deesis Mozaiği bu temizlemeler sonunda ortaya çıktı. Yüzler hariç bazı bölümleri ne yazık ki kırılmalar ve bo-zulmalar nedeniyle izlenememektedir. Deesis'te sağda Meryem, solda Vaftizci Yahya vardır. Ortada ise İsa Mesih görünmektedir. Nedense Meryem'in elinde İncil yoktur -kural gereği olması gerekirdi. Bu ilginç husus, Meryem'in Oğlu İsa'yı kabul edip, İncil(ler)i umursamadığı anlamın-dadır. Mesih sol eliyle İncil'i tutmaktadır. Yüzler temiz bir çalışmayla ortaya çıkartıldıkları için ifadeleri gayet net gö-rülmektedir. Meryem'in hüzünlü bakışı ve Yahya'nın çile-si gerçekten de ustaca resmedilmiştir. (Yahya, başı kesile-rek idam edilmişti.) İsa Mesih ise geleneksel giysisi içinde Aya Sofya'daki di-ğer imajlardan çok farklı bir bakışla ken-disini seyredenlere bakmaktadır. Yine ilginçtir ki, Mer-yem, Mesih ve Yahya aynı kadraj içindedirler- oysa kural gereği ayrı olmaları gerekirdi. Nedir ki, konunun uzmanı olmayan kişilerin anlayabil-mesi mümkün olmayan bir tür "Gizli" şifre işlenmiştir portreye. Bu şifre/ işaret İsa'nın sol kaşının üstüne çok us-talıkla, dikkat çekmeyecek şekilde işlenmiş bir "11-on bir sayısı" dır. Sanki Mesih'in sol kaşının üstünde belli belir-siz bir yara var gibidir... Ve bu şifre (yara) dikkatlice ince-lendiğinde "11 sayısı" olarak algılanmaktadır. Bu sayı ve yara garip ama gerçektir ki, ünlü Tyanalı Apollonius'un en belirgin simgesi/özelliğidir. Onun hakkmda yazılmış olan kitaplarda ve yapılmış olan çalışmalarda, Apolloni-us'un gizli bir tarikata "inisye" edilirken sol kaşının üzeri-ne bu "11 sayısına benzeyen yara"mn işlendiği yazılıdır. Do-layısıyla Apollonius'un tüm büst ve resimlerine yara işa-reti konulmuştur. (İnisye edilmek çok gizli bir tarikata ""« vpmni ederek katılmaktır, üye yapılmaktır. Tüm

•-«« sınavdan

Aytunç Alındal 31

geçirirler sonra da üye yaptıkları zaman onlara kod adlar ve semboller verirler. Ayrıca bedeninin bazı yerlerine özel simgeler, işaretler -dövme gibi- işletirler. Örneğin sağ aya-ğın üstüne üçgen, sol avucun içine (X) işaretini kazımak gi-bi.)

Aya Sofya'daki İsa Mesih'in portresiyle ilgili bu iddia çok uzun yıllardır bilinmesine rağmen son birkaç yıldır gündeme getirilmeye başlanmıştır.9 İddianın sahiplerine göre Aya Sofya'daki Deesis Mozaiği'nde görülen kişi ger-çekte İsa Mesih (Jesus Christ) de-ğil, onun adı altına alına-rak gerçek kimliği tarihten silinmiş olan Anadolu Ermiş'i Tyanalı Apollonius'tur! Tyanalı Apollonius genç yaşında pisagorcu (Pythagorean) bir gizli (occult) örgütüne inisye edilmişti. (Ayrıntıları kitabın ikinci bölümünde bulacak-sınız.) Sayılar ve onların "Sırları" ile ilgilenen ve bunlardan yola çıkarak çeşitli öngörüler, kehanetler ve varsayımlar oluşturan bu örgütün 1. yy'daki ünlü kişisi Apollonius'tu. Sayılar ve bunlara ait "İlim" (numeroloji) aynı zamanda astroloji, alşimizm ve hermetizm ile bağlantılıydı. Sayıla-rın ezoterik (içsel/batini) de-ğerleri bu hermetistlere göre insanların hayatlarını yönlendirmekteydi. Sayılarla ilgili olarak Kutsal Kitap'm eski ahit (Yahudiler için) bölümün-de uzun bir yer ayrılmıştır. Cosmogony/Evrenbilim anla-yışında "Sayılar ve Sesler" en önemli

iletişim değerleriydi-ler. Sayılarla beraber ondan sonra geometri fazlasıyla önem verilen bir alandı. Tüm yapılar, başta mabedler ve ibadethaneler geometri aracılığıyla inşa edildikleri için ge-ometri "Kutsal Bilim" olarak kabul edilmişti. (Aya Sof-ya'nın Geometrisi için bkz: Ek) Geometri ve onunla ilgili açık ve gizli bilgiler günümüzde hayatlarımıza yön ver-mektedir. Örneğin bir piramidi alalım, bunu topluma uy-guladığımız zaman toplumsal katmanların konuşlanış tarzını görürsünüz. Ya da daire veya eliptik imajlar, tümü

32 . Yoksul Tanrı

hayatın bir alanında karşılaşacağınız formlardır. Geomet-rinin bir tanımı da zaten "formların sayılarla sentezi" olarak yapılmıştır.¹⁰

Geometri ve sayılar occult ilimlerinde öylesine önemli rol almışlardı ki Masonlar bunu kendileri için bir tür "İlah" (deity) mertebesine yükseltmişlerdi. Masonların Anayasası'nda (Anderson Yasası 1723), ilk cümle şöyle açılmaktadır: "Tanrı her Masonun yüreğine geometriyi yaz-mıştır." Anderson Yasası İngiliz Masonlarının İncil'i ol-muştur."

Geometri İslam ve Yahudilikte de önemli yer tutar. Özellikle de İslam mimarı ve yazım tekniklerinde örneğin Kufi yazımında geometrik formlar etkili olmuştur. Benzer şekilde Gothik Katedraller'in inşasında ve her türlü kent-leşme (Urbanization) projelerinde Geometri en belirleyici unsurdur.¹²

Geometri Hristiyanlığın en önemli ve olmazsa olmaz simgesi ve sembolü olan Haç'm şifresini taşır: Bir "Küfün altı kanadını açtığınızda ortaya bir "Latin Haçı" çıkar.¹³

Tyanalı Apollonius işte sayıların ve geometrinin sırları-na sahip olan Neo-Pisagorcu bir Filozof ve Hermetistti. Apollonius, Alman araştırmacı Karlheinz Deschner'in de yazdığı gibi 1. yy'da İsa ve Havarileri ile aynı yıllarda ve büyük ölçüde aynı bölgelerde ve kentlerde yaşamıştı. Var olan tüm Occult ilimlerini -Cincilim (Demonology) Ma-gick ve Mantik- en iyi bilen ve bu bilgisiyle ünlenmiş ki-şiydi.¹⁴ ("Mantic" ve Türkçe'de bilinen Mantık çok farklı dallardır. Mantic ilimler denildiğinde çeşitli "Okuma" bi-çimleri anlaşılır, örneğin Augry=Kuşların hareketlerini okuyarak Doğa'nın Dili'ni Çözme Sanatı, Hyphomancy, Stolisomancy vd. gibi) Apollonius'un inisiye edildiği gizli Pisagorcu örgüt

Aytunç Altındal 33

Orphic ve ondan önce var olan ve kökleri İ.Ö. 6-7. yy'lara kadar inen "Kadmeioi ve Thelidei" diye adlandırılmış olan gizli akımların sürdürücüsü konumundaki "Synedria" idi.¹⁵ Pisagorcu örgütler içinde Orphic geleneğe ve örgütlenme modeline (thiasoi) en yakın olan buydu. Pythagor'un ken-disi (İ.Ö. 520 civ.) bu iki geleneği birleştirmişti. Orphic İnanç-Sistematigi ile Pisagorculuk el ele yürümüşlerdi. İnisyasyonları da aşağı yukarı aynıydı. Örgüte üye yapı-lan kişi -genellikle 6-16 yaş arasında- en az beş yıl "Konuş-mama" koşulunu kabul ederdi. Bu suskunluk örgütün sır-larıyla ilgili değildi. Günlük yaşamda gerekli ve zorunlu olan sözleri de konuşamazdı, örneğin su veya yemek iste-yemezdi. Bu üç aşamalı bir dönemdi ve Pisagorcular bu döneme, "Dilin üstündeki Öküz" Dilinde Ağırlık Var" (ox on the tongue), Orphicler ise "Dilin Üstündeki Kapı" ve Ana-dolu'daki diğer bir gizli Okült örgütü olan Eleusien Sıra-ları da, "Dilin Üstündeki Anahtar" dönemi diyorlardı. Apollonius beş yıl süreyle bu koşul gereği hiç konuşma-dan sadece eğitim görerek yaşamıştı. Pisagorcuların diğer koşulu ise kadınlarla ilgiliydi. Gizli Örgüte üye yapılanla-rın kadınlarla ilişkiye girmesi kesinlikle yasaktı. (Daha sonraki yüzyıllarda ortaya çıkan Hristiyan Monastisizm'i bu gelenekten kaynaklanmıştı. Keşişlerin ve Katolik Pa-pazların evlenememe zorunluluğu da bu gelenekten kay-naklanarak Aziz Paul tarafından Hristiyanlığa sokulmuş-tu ve tamamen Pagan Hermetizmi'nin bir unsuruydu. İl-giştir ki Papaların ve Katolik din adamlarının evlenme-melerini öngören Katolik Kilisesi'nin kurucusu Aziz Peter evli ve çocuk sahibi bir adamdı!) Pisagorcuların bir diğer koşulu saç ve sakalın kesilmemesiydi. Ayrıca vejeteryan olma zorunluluğu vardı. Bir başka koşul ise her sabah ve akşam -kış dahil- soğuk suyla günde iki kez yıkanmak zo-runluluğuydu. Apollonius'un hiçbir kadınla ilişkisi olma-

34 Yoksul Tanrı

mış ve tüm yaşamı boyunca vejeteryan kalmıştı. Bedene işlenen özel dövme veya yara izleri ise onların alameti fa-rikası idi. Daha sonraki yüzyıllarda örneğin İtalya'da Car-bonari adlı gizli örgüte üye yapılanlardan da bir parmağın kesilmesi istenmişti. Benzer şekilde Çarlık Rusya'sındaki gizli ve fanatik bir Ortodoks Tarikatına (Skoptsky) üye ya-pılacak olan kadınlara "meme sünneti" uygulanıyordu. Mastectomy diye bilinen bu operasyonda kadın üyenin sol meme ucu kılıçla kesiliyordu. Benzer bir uygulama Nazi SS Örgütünün "Kara Tarikat" diye bilinen en gizli ve iç örgütünde de vardı. Burada erkeklerin yüzlerinde kılıç-la yaralar açılırdı. Naziler için yüzün çeşitli yerlerinde kıl-lıç darbeleriyle açılmış olan bu yara izlerinin çok büyük önemi vardı.

Pisagorcu ve Orphic gizli örgütleri her türlü "Büyü ve Sihir Kardeşliğine" (Fraternity) dayalı örgütlenmelerdi.¹⁶ Bu örgütler için sayılar ve onların gizli güçleri ve değeri en kutsal bilgilerdi. Pisagorcu örgütlerde sayılar, "Du-alist ve Monist" yapılar olarak işlenmişti. Buna göre, örne-ğün 3, 5, 7, 11,17,19, 23,

29, 31, "incomposite" (başka sayı-lardan oluşmamış sayılar) karakterdeydiler.¹⁷ Bunlar tam olmayan sayılar (Odd/ Even) olarak "Gnomons" diye adlandırılmışlardı.¹⁸ Apollonius'un kaşının üstündeki Gno-mon sayısı olan 11 çok ilginç bir sayıydı. Bu sayı Kabba-la'ya göre çok tehlikeli kötülük yüklü bir sayıydı. On sayı-sı (Decad denilir) Kabbala'da en üst değer olan Sephiroic sayıyı verirken on bir onun mükemmelliğini bozan sayı olarak değerlendirilmişti.¹⁹ On bir sayısı günahların sayısı olarak biliniyordu. Matta İncili'nde (XII.43) İsa Mesih bu sayıda gizlenen kötülük Cini'nin tarlalara ve ekinlere za-rar verdiğini söylemişti. Aynı şekilde Eski Ahit'te de on bir sayısının Psalms=Mezmurlar (CVI 37) bölümünde "Siddim" olarak kötülüğün ruhu olduğu yazılıydı. Bu ne-

Aytunç Altındal 35

denle İbranicede doğrudan doğruya 11 sayısı yoktur. "On ve Bir" olarak Achad Osher şeklinde telaffuz edilmektedir. Sayıların sadece kendi değerleri yoktur, bunlar aynı za-manda alfabenin harfleriyle de bağlantılıydılar. Roma İm-paratorluğu'nda olsun Pagan Hellenlerin arasında olsun harfler ve sayılar birbirleriyle "Dualite" oluşturmuyorlardı. İslam dininde ise örneğin I=Bir sayısı Elif olarak Allah'ı simgelerken (Monizm=Tekçilik), 2=İki sayısı Dualiteyi (zıtların birlikteliğini) gösteriyordu. Kur'an'da da eski Pi-sagorcu anlayışı yansıtan bir sure vardır: Allah, "Biz her şeyden iki cins/tür yarattık." (LI.49). Bunun meali dişi/er-kek, yer/gök vd. şeklindedir. Benzer olarak, İbranice'nin 28 harfi de ayın 28 durağıyla bağlantılıdır.²⁰ Başta İbrani-ler ve Araplar olmak üzere Ortadoğu'da ve Kadim Mı-sır'da başlayarak gelişmiş ve daha sonra Hint ve Acem ge-lenekleriyle birleşerek kurulmuş çok özel ve gizli "Harf ve Sayı" tılsımları ve muskaları yazma ilmi (mantic) oluş-muştur. Tyanalı Apollonius bu gizli Mantic ilminin bili-nen en ünlü ustasıydı ve bazıları ilk kez olmak üzere sayı-sız muska ve tılsım hazırlamıştı. Bunların çoğu günümüz-de bile Türkiye dahil birçok ülkede kullanılmaktadır.

Pisagorcular ve Orpicler Hindistan'daki bilge kişilerle ve Budistlerle de yakın ilişkiler kurmuşlar ve onların bazı öğretilerini benimseyerek bunları Batı'ya aktarmışlardı. Bu nedenle Trakya'da Dionisos geleneğine göre kurulmuş ve yönetilmiş olan Pisagorculuk Öğretisinde Hint ve İran kökenli -örneğin Meccusi (Ateşgede) ve Zerdüşt=Zora-hustra- öğeler vardı.²¹ Bu bağlantıların kurulabilmesinin nedeni Pisagor'un yaşadığı dönemde İran'a ve Hindis-tan'a kadar gitmiş olmasıyla, Anadolu'nun büyük kısmı-yla Trakya'nın Hintli Kral Cyrus'un egemenliği altında ol-ması gerçeğidir. 1. yy.'da Pisagorcu gizli örgüte inisye edilmiş olan Apollonius da bu nedenle ilkin İran'a sonra

36 Yoksul Tanrı

da Hindistan ve muhtemelen Nepal-Tibet yakınlarına git-mişti. Apollonius, bu uzak ve ücra bölgelerde konaklayan bilge kişilerden ve bunların yüzyıllardır sürdürüregeldikle-ri "Büyü ve Sihir Kardeşliği" merkezlerinde eğitim almıştır. (19. yy'da Teosofiyi kuran Helena Petrowska Blavatsky de uzunca bir süre bu merkezlerde bulunmuş ve eğitimden geçmiştir. Apollonius, Blavatsky'nin önderi kabul edil-mektedir.)

Kilise bu geziler konusunda da bazı önlemler almış ve manipülasyonlar yapmıştır. Bugün bile yaygın olan bir inanca göre İsa Mesih Çarmih'ta ölmemiş ve bugün Pakis-tan ve Hindistan arasında sorun olan Keşmir'e giderek ya-şamış ve burada ölmüştür. Kilise, çıkarlarına uyduğu za-manlarda ve bölgelerde misyonerlik amacıyla bu masalı kullanmaktan çekinmemiştir. Örneğin o bölgelerdeki Müslüman halklar arasında bu inanç çok yaygındır ve Ki-lise bunu bildiği için Müslümanları Hristiyanlaştırabil-mek için de bu masalı kullanagelmıştır. Tıpkı Polonya'da ve Almanya'da yapıldığı gibi. Polonya'da sofu Katolik yı-ğınlar İsa'nın Yahudi değil Polonyalı olduğuna ve Filis-tin'de değil Lehistan'da doğduğuna inanırlar. Hatta onla-ra göre İsa'nın mezarı bile Polonya'da yerini sadece Papa-lar'm bildikleri bir yerdedir. Almanlar ise 9-11. yy'lar ara-sında Avrupa'da en son Hristiyanlaştırılan boylardı. Kili-se bunlara da İsa'nın mavi gözlü, sarı saçlı, iri atletik yapı-lı bir Toton Prensi olduğu yalanını söylemişti. Hitler dö-ne-minde Naziler, İsa'nın Yahudi değil, Alman Prensi oldu-ğunu düşünüyorlar ve buna yürekten inanıyorlardı.²²

Oysa İsa bırakın Hindistan'a ve İran'a gitmeyi Yahudi -gerçekte Roma egemenliğindeki- yerleşim bölgelerindeki iki küçük Filistin kasabasının dışına bile çıkmamıştı. Ayrı-ca ne İranlılarla konuşabilecek kadar yabancı dil bilgisi ne

^Varlar Budizm/Hinduizm

Aytunç Altındal 37

bilgisi vardı. İncil'de İsa'ya atfedilmiş olan mucizelerin ta-mamına yakını tarihsel belgelerle ve kayıtlarla kesin ola-rak belirlenmiş olduğu üzere, gerçekte, Anadolu-lu Askle-pios, Herakles ve Dionisos'a dayanmaktaydı, onların öğ-retilerinden "Plagiarism=İntihalcilik" yoluyla alınmışlardı. İsa'nın gerçekte bunlarla hiçbir ilgisi yoktu.²³ Tıpkı "Kutsal Mandyion" olayında da olduğu gibi.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun yeni Bizans'ın tarih sahnesine çıkışı bir bakıma "Doğulu Grekler'in Latin Ba-tı'dan aldıkları rövanştı".²⁴ Ve Bizans gerçekte tarih sahnesi-ne çıkabilmek için Antikite'nin renkli kültür,

sanat, felsefe ve siyaset akımlarını barındıran Anadolu'daki Pagan Hel-len uygarlığını sona erdirerek "Devlet" olabilmıştır. Ordu-dan sanata, siyasetten ticarete kadar hemen her alanda en az 7. yy'a kadar Doğu Roma İmparatorluğu kendilerini Grek veya Hellen değil (Konstantin'in İstanbul'u Yeni Ro-ma olarak kurduğu gerekçesiyle) Romalı kabul ve beyan eden imparatorlar ve devlet adamları tarafından yönetil-miştir. (Bu durum İ.S. 578'de İmparator 2. Justin'in ölü-münden sonra değişti). İlginçtir ki Grek asıllı olduğu bili-nen ilk İmparator Tibere (578-582) idi ve sonraki yüzyıl-larda 11. yy'a kadar yani Comnenos, Angelos, Paleolog ve Cantacuzen hanedanlarına kadarki dönemde hiçbir Grek Bizans'ta imparatorluk yapmamıştı. Bu nedenle Bizans'ın tam anlamıyla Hristiyanlaştırılması da gerçekleşmemiştir. Öyle ki Bizans İmparatorlarının Hristiyanlığın en üst temsilcisi olduğunu belirten "pistos en Theo basüeus" (Basil Tanrı'ya sadıktır) ibaresi de ilk kez 627 yılında imparator Heraklius döneminde kullanılmaya başlanmıştı.²⁵ Ondan öncesinde Bizans'ta ve büyük ölçüde Anadolu'da Hristi-yanlık ve Pagan Hellenizmi vardı -şu farklı ki, Hristiyan-

38 Yoksul Tanrı

lar Çok-Tanrılı Hellenlere korkunç baskı ve zulüm uygu-luyorlardı, kendi Tanrıları İsa Mesih adma! 11. yy'm ikinci yarısından itibaren (1054 olaylarından sonra) Bizans'ta Hermetik düşünce neredeyse Ortodoks-luğun temel değişmezi olmuştu. Dolayısıyla birçok uy-durma tören ve hurafe de üretilmiş ve bunlar da kutsan-maya başlanmıştı-ki gerçekte bu tip batıl malzemenin ne Hermetizm ile ne de Ortodoksluk ile bağı vardı. Bu çal-kantılı değişim döneminde Ortodoks Kiliselerinde, Kato-lik Kiliselerinde görülme-yen ve görülmesi de düşünülme-yecek olan imajlar, ikonlar ve resimler yer almaya başla-mıştı. Örneğin 11. yy'm sonlarına doğru inşa edilen bazı kiliselerde kubbenin ortasına 1000 yıldır konulmamış bir mozaik konulmaya başlandı. Bu yine bir Deesis'ti. O dö-neme kadar kubbenin ortasına kutsal yapı geleneği deko-ru olarak daima Meryem ve kucağındaki bebek İsa resme-dilirken, ilk kez Anadolu'da orta kubbenin (apse) içine Meryem-Tanrı'nın Oğlu İsa- Vaftizci Yahya üçlüsü konul-maya başlamıştı. Bu sıradan bir değişiklik gibi görülme-melidir, çünkü bir anlamda Trinite'nin öneminin ikinci plana atılmasıdır ve onun yerine Deesis'in yerleştirilmesi-dir. Bu değişimin ilk örneği yine Anadolu'daki Göre-me'de (Kapadokya) bulunan Karanlık Kilisedir (Darkc-hurch). Bu kilise ve ona kardeş olarak aynı yıl içinde inşa edilen Elmalı ve Tokalı Kiliseleri'ne de garip imajlar ko-nulmuştu. Örneğin Tokalı Kilisesi'nde çıplak bedeni sade-ce saçlarıyla örtülü bir Meryem resmi vardır. Bu Meryem, gerçekte İsa'nın annesi ve Tanrı'nın eşi (Theotokos) değil İsa'nın Gnostik Hristiyanların inançlarına göre evlenerek Sarah adında bir de kız çocuğu olduğu iddia edilen Maria Magdalena idi (Mecdelli Meryem/ Eski Fahişe). İlginçtir ki, Papalar, Patrikler ve tüm Kilise Babalan 1962 yılında sona eren 2. Vatikan Konsili'nin nihai oturumuna kadar

Aytunç Altındal 39

bu ikinci -bu ikilinin dışında İncil'lerde başka Meryem'ler de var ama kimin kim olduğu belli değildir- Meryem'in eski bir fahişe olduğunu sonradan nadim olarak İsa'nın Havarileri'ne Havarilik yaptığını iddia ve beyan etmişler-di. 1962 yılından sonra bu Meryem ile ilgili olarak yer alan karalayıcı ifadelerin gerçekte doğru olmadığı ve bunların 4. yy'da Kilise'nin "Kadın Düşmanı" yöneticileri tarafından uydurularak İncil'e eklenmiş ifadeler olduğu konuyu yıl-lardır sorgulayan ilahiyatçılar tarafından kanıtlandı.²⁶ (Nedir ki Papalık bu gerçeği henüz açıkça kabullenerek resmi bir açıklama yapmamış ve İncil'de de gerekli de-ğişiklik henüz yapılmamıştır.)

Karanlık Kilise'deki bu Deesis Hristiyan Dogmatique'i ve "Canonlan" (yönetmelik, nizamname) itibariyle bir "Latvia" (sadece Tanrı'ya gösterilmesi gereken saygı ve ta-pınış) değil bir "Dulia" (kutsal kişilere ve Kilise'nin başına gösterilen saygı) konumundadır ve ilginçtir ki tam orta Kubbededir, yani Tanrı'nın bulunması gereken yerde. Kaldı ki Vaftizci Yahya da yine bazı iddialara göre İsa Me-sih'in yol açıcısı değil tam tersine Onun "rakibi" olan kişi-dir!

İşte Göreme'de volkanik taşların içine oyularak yapılmış olan Karanlık Kilise'de (penceresiz olduğu için) bir de "Mandylion" vardır. Bu sözcük Kutsal -Bez, Kutsal Örtü anlamına gelmektedir. Kilisedeki beşinci bölümde kuzey taraftaki "Diaconicon" diye bilinen duvardadır.(Bkz:Ek).²⁷

Mandylion'da İsa'nın yüzünün alın, saçlar ve yanları-ıla çene kısmı görülmekte, ağız, burun ve gözleri tahrip edilmiş olduğu için görülmemektedir. Kumaş motifile resmedilmiş olan bölümdeki tüm simgeler ilginçtir ki, Pi-sagorculuğun sayılarının ve geometrisinin sembollerini yansıtmaktadırlar ve bunların diğer bir kilisede benzeri yoktur. Kumaş deseninin iki akıntısında dokuzar yarım-

40 Yoksul Tanrı

küre ile iç bölümünde yedi adet tam küre motifi bulun-maktadır. İki akıntıda üzerleri sıva ile kapatılmış ve okun-ması mümkün olmayan ama görülebilen kısımlarından anlaşıldığı kadarıyla stilize edilmiş Suriye Aramicesi ile yazıldığı anlaşılan metinler vardır. Üstünde İsa'nın "pan-tocrator" (tipik Bizans ikonoplastik deyişi: İsa, Kadiri Mut-lak Tanrıdır anlamına gelir) yazısı görülmektedir. Hristi-yan geleneğine göre bu

Mandylion'un öyküsü şöyledir: Bu, İsa'nın bizzat kendisi tarafından yapılmış ve kendi yü-zünü gösteren ilk ve tek "emanettir". İsa'nın kendi portre-sini yapması da ilginç bir anlatımla aktarılmaktadır. Buna göre Edessa (Urfa) Kralı Abgar veba hastalığına tutulmuş-tur. (Bu hastalık Hristiyan-Yahudi kutsal kitaplarında ve metinlerinde en çok başvurulmuş onulmaz hastalık tipidir. Musa'nın kız kardeşi Miriam da vebaya yakalanır, sonra Musa'nın Tanrı'ya rica etmesi üzerine düzelir.) Tanrının Oğlu'nun yeryüzüne indiğini duyan Kral Abgar derhal bir elçi gönderip (herhalde Nasıra'ya/ Filistin'e) İsa'dan gelip kendisini iyileştirmesini ister. Kral Abgar ekler: "Eğer işlerinin çokluğundan dolayı gelemese gönderdi-ğim elçi Onun bir resmini yapıp bana getirsin. Ben o res-me bakıp iyileşirim!" Ne yazık ki İsa Mesih'in daha önem-li işleri vardır Nasıra ve çevresinde, dolayısıyla Tanrının Oğlu bulunduğu yerden ayrılıp Kralın ayağına gidemez(!) Ama Urfalı ressam elçi de İsa'nın portresini yapamaz. Ne-den? Çünkü İsa'nın yüzünde öyle bir "Nur" vardır ki elçi-nin gözleri geçici olarak kamaşır ve körleşir. Bunu gören Tanrının Oğlu gülümser ve kendisine su getirilmesini is-ter. Bu su ile yüzünü yıkar ve boynundaki atkıyı/örtüyü çıkarıp bununla yüzünü kurular, işte ne olursa o zaman olur ve İsa'nın yüzü olduğu gibi bu Mandylion'a çıkar. (Tıpkı Torino'daki kefen / Mandylion öyküsü gibi) Urfa'h ressam-elçi bu Mandylion'u alıp Kral Abgar'a götürür.

Aytunç AUındal 41

Kralın vebadan kurtulup kurtulamadığı meçhuldür, ama bu olaydan 1000 yıl sonra Mandylion'un Karanlık Kili-se'nin duvarına resmedildiği kesinlikle bilinmektedir. Bu öykü Bizans ikona geleneğine uygundur ve kutsal kişiler (Azizler) de İsa'dan sonra "Şifacı" (Theumaturg) olarak hizmet vermişlerdir Bizanslılara! Bu öyküde kendisinden söz edilen şifacı gerçekten de İsa Mesih olabilir mi? Yoksa yine tipik bir Bizantinizm so-nucu gerçek bir şifacı yine İsa Mesih mi yapılmıştır Kilise tarafından? Mandylion'daki tüm desenler pisagorcu siste-min simgeleridir. Bu bir.

İsa, alt ucu olmayan bir haçın ortasında ve üstünde res-medilmiştir. Kilise'nin anlattığı masala göre İsa sağken el-çiyi kabul etmiş ve konuşmuştur -Haç'a gerildiği sırada değil! Öyleyse bu Haç neyin nesidir? İsa sağlığında çarmı-ha gerilerek vahşice öldürüleceğini kendisi bile bilmiyor-du- ya da Tanrının Oğlu olduğuna göre biliyordu ama bunu korkmasınlar diye Havarilerine söylememiştir? Ger-çekte bilmiyordu, neden? Çünkü İsa Yahudiydi ve öldü-rüleceğini bilse bile bunun Romalıların eliyle çarmıha ge-rilerek değil, Yahudi şeriatına göre Yahudiler tarafından taşlanarak olacağını (recm yoluyla) düşünmüştü, denile-bilir. Suçu ve yargılanışı itibariyle İsa, Roma'ya karşı değil Yahudi şeriatına karşı suç işlemiştir ve bunun cezası da recm idi, Yahudiler aynı dinden olan bir kardeşlerini çar-mıh ile öldürmezlerdi. Bu kesin yasaktı. Bu iki.

Ortodoks inancına göre İsa'nın başının etrafında "Nim-bus" denilen ve Onun Tanrının Oğlu olduğunu simge-le-yen bir "Halo" (daire) bulunması gerekirdi. Bu Nimbus'un üzerinde hiçbir desen olamazdı. Nitekim kilisedeki bütün resimlerde bu halo vardır, sadece bu Mandylion'da yok-tur. Yani resimdeki kişinin en belirgin özelliği- Tanrının Oğlu olmak- nedense belirtilmemiş, dolayısıyla dünya-

42 Yoksul Tanrı

vi/seküler bir portre çizilmiştir. Bu üç. Mandylion da il-ginçtir ki yedi adet tam daire İsa olduğu söylenilen kişinin başının etrafına değil yüzünün iki yanına koyulmuştur. Bu daireler hiçbir Hristiyan ikonografisine uygun değil-dir. Tamamı Hermetik Öğretiye ait sembollerdir. Pisagor-dan başlayarak Plato'ya kadar gelen Hermetik Gizli Öğre-tide bu daireler "güneş'in" ve "ay" m yedi halini tasvir edi-yorlardı. Dairelerin etrafına yerleştirilmiş olan küçük nok-talar ise yıldızları gösteriyordu. Bunlar Antik Hellen dini inanç sistematığındeki (Paganist) en bilinen en klasik sim-gelerdiler. Dahası Plato, kendi eseri kayıp uygarlık "Atlan-tis"'de Mandylion'da görülen daireleri kullanarak bunla-rın Atlantis'in güneşi ve ay'ı olduğunu yazmıştı. Bu dört. Gene Mandylion'daki daireler aynı zamanda Alşimist Hermetistlerin sembolleriydi. Geleneksel olarak bir kişi-nin Alşimist ya da Hermetist olduğunu göstermek için yüzünün iki yanına yedi adet daire konurdu. Bu güneş ve ay'in onu kötülüklerden koruyacağına inanılırdı. Bu beş.

Tüm Mystic akımlarda olduğu gibi Pisagorculukta ve Paganist Hermetizmde de Tanrı'nın sembolü Mandyli-on'da görülen daire idi. Buna göre başlangıç ve sonu ol-mayan geometrik yapı daire, Tanrı demekti- çünkü merkezi, başlangıcı ve sonu hem her yerde hem de hiçbir yerdeydi. Bu daireler Anadolu'daki tüm Apollo Mabedle-ri'nin kapılarının üstünde duruyordu. Ve bu mabedler de "Bu" işaretlerinden dolayı "Şifahane" (modern hastane) olarak biliniyorlardı. Apollo ise tüm Anadolu'daki en güçlü "Şifacı" ve ilginçtir ki "Kurtarıcı" idi. Kilise'nin İsa'ya atfettiği iki temel özellik gerçekte (şifacılık ve kurtarıcılık) Apollo'ya aitti. Bu da altı. Dairenin karşısı karedir. Daire Tanrısallığı simgeler-ken, Kare yeryüzüne ait oluşu, seküler olanı simgeler. Mandylion'da yedi daire ve üç kare vardır. Kutsal Nim-

Aytunç Altındal 43

bus yerine Kare/Haç konulması, İsa'yı sağken Haç'a ge-rilmiş göstermektir. Çünkü Haç'm alt ucu yoktur. Bu İn-cil'de anlatılanlara ters düşmektedir. Dairelerin arasına konulmuş olan Haç motifleri ise on iki köşeli

Haçlardır ve sekiz adettir. Bu sekiz Haç gerçekte İsa Mesih'e ait ezote-rik/ Apokaliptik tek göndermedir. Şöyle ki İncil'de kötü-lüğü sayı 666 olarak verilmiştir, buna karşılık iyilik İsa'da özdeşleşmiş olan 888'dir. Mandylion'daki yüzün İsa Mesih'e ait olmayacağı kesindir. Çünkü 1. yy'da Ana-dolu'daki en ünlü şifacı Apollonius idi, öyle ki İsa'nın adı kendi küçük Filistin topraklarında bile bilinmiyordu. Apollonius Roma İmparatorlarıyla muhatap olurken -en az 5 imparatorla- İsa'nın adını onu yargılayan Yahudi Kralı Herod bile duymamıştı! Kaldı ki Tyana, (modern Kemerhisar) Urfa'ya Filistin'den çok daha yakındı. En önemlisi Edessa Kralı'nın 1. yy'da bir yahudiden şifa um-ması mümkün değildi, çünkü Urfa/ Harran o sırada dün-yadaki en önemli Tıp ve Hermetik Bilim Merkezi konu-mundaydı. Abgar Hanedanı, Edessa'da İ.Ö. 2. yy'm so-nundan itibaren egemen olmuştu. Edessa, Roma Eyaleti sayılan, Suriye kökenli 'Osrhoene' bölgesinin başkentiydi. Sanat ve kültüründe Hellenizm etkiliydi; dili Suriye Ara-micesiydi.²⁸ Edessa'da , tıpkı İstanbul'daki gibi büyük bir hipodrom, kenti koruyan altı büyük kale, bir geniş forum, tiyatro ve dönemin belki de en güçlü tıp merkezi olan bir hastanesi vardı.²⁹ Edessa, pagan mimari anlayışına göre kurulmuş bir kentti. İlginçtir ki, İsa'nın döneminde İsa ile mektuplaştığı - elçi aracılığı ile - söylenen Abgar, Hristi-yan değildi. Bilinen ve Bizans kaynaklarına göre belgelen-miş ilk Hristiyan Kralı Edessa'da VIII. Abgar'dı. Bu Kral İ.S.207 yılında Roma'ya bir ziyarette bulunmuş ve bundan sonra Hristiyanlığı Edessa'ya getirmişti.³⁰ Kral'm Ro-ma'ya ziyareti sırasında İmparator Septim- Severus idi ve

44 Yoksul Tanrı

işte bu İmparator'un eşi olan İmparatoriçe Julia Domna Tyanalı ApoUonius'un hayatını kitaplaştırmıştı. Kral'm Roma'yı ziyaretinden yaklaşık 20 yıl sonra, Roma'da İm-paratorluk Arşivi'nde ApoUonius'un kendi yazdığı kitap-lardan oluşan özel bir bölüm kurulmuştu. (İ.S. 220) İmpa-rator ve eşi Hristiyan değil Pagandılar. "Mandylion" ve mektuplaşma öyküsü, ilk kez Sylvia Aetheria tarafından 4. yy'm sonlarında ortaya atılmıştır. İznik Konsili'nden (325) yaklaşık 70 yıl sonra! (İsa'ya Abgar'm elçisinin geldi-ği ve/veya İsa ile Abgar arasında yazışma(lar) olduğu Ye-ni Ahit'in hiçbir yerinde zikredilmemiştir.)³¹ Konstantin'in topladığı bu Konsü'den sonra çok güçlü bir Hristiyanlaş-tırma Kampanyası ve zorlaması başlatılmıştı. Anado-lu'daki tüm Pagan ve Hellenistik kültür bu kampanya sı-rasında ya yok edilmiş ya da Hristiyanlaştırılarak "Bi-zans" m malı yapılmıştı. Nedir ki, özellikle 5. yy'da Anado-lu'da Paganist-Hermetik kültür birçok bölgede, bu me-yanda Suriye ve Urfa'da direnmeye devam etmişti. W.H.C. Frend'in de belirttiği gibi, özellikle Fırat ve çevre-sinde, başta düş yorumculuğu ve horoskop okuması gele-neği o kadar güçlü bir İnanç-Sistematığı idi ki, İ.S. 2. yy'da bu bölgede "Ölümsüz Pagan Tanrılarının" güçlerine inan-mamazlık etmek "Ateizm" sayılıyordu.³² Urfa ve çevresin-de, yine Frend'in belirttiğine göre, her evde bir horoskop takvimi vardı ve bunun aracılığıyla kimin hangi gün ve nerede ölebileceği "bile" (!) hesaplanabiliyordu. Urfa, burası çok önemlidir ki, I. yy'dan en az İ.S. 579 yı-lıma kadar Apollo kültüne bağlı kalmıştı. Şöyle ki Bizans belgelerine göre, 579 yılında Urfa valisi Anatolius, bir ih-bar üzerine Pagan geleneklerine bağlı olduğu ve gizlice bu dini yaydığı iddiasıyla idam edilmişti.³³ Anatolius, Bi-zans tarafından atanmış bir vali olmasına rağmen Zeus için törenler düzenletmiş ve bunlara bizzat katılmıştı.

Aytunç Altındal . 45

Ama Vali Anatolius'a yönetilen en ağır suçlama şuydu. O dönemin Monofisit (Ermeni) tarihçisi Efesli John'un anlat-tığına göre Vali Anatolius, İsa'nın portrelerini yaptırmış ama bunların Apolla'ya benzetilmelerini ve onu temsil edecek şekilde sembollerle süslenmesini istemişti. Dolayısıyla da Vali ve Edessa halkı, Kilise'nin ve Bizans'ın zul-münden kurtulmak için, İsa'ya tapar gibi yaparak kendi " Öz " dinsel inançlarına olan bağlılıklarını sürdürmüşlerdi. Portrelerde görülen kişi İsa gibi dursa da gerçekte o değil-di, Apollo'ydu çünkü Edessalılar kendilerine kılıç zoruyla dayatılan Tanrı'nın Oğlu'nun dini Hristiyanlığa ve onun Tanrı'sı İsa'ya hiç bağlanmamışlardı.³⁴ Vali ve Edessalılar korkudan "Takiyeci" olmuşlardı. (Edessalı İsa portresi için bkz: Ek) Kral Abgar'm yaşadığı dönemde gerçekten de yaşamış ve Apollo mabedlerinde gizli eğitimden geçerek Şifacı olarak kabul edildiği için kendisine "Apollo'nun Oğlu" de-nilen bir kişi vardı: Tyanalı Apollonius. İsa Mesih'in ise gerçekten de yaşayıp yaşamadığı, İn-cil'deki o sözleri söyleyip söylemediği bile belli değildir. Tersine tüm belgeler onun hiç var olmadığını ve tüm İsa Mesih öyküsünün Kilise Babaları ve Aziz Paul tarafından uydurulduğunu göstermektedir. İki İngiliz araştırmacının yazdıkları gibi, "Son iki bin yıldır İsa'nın dini Hristiyanlık olacağına gerçekte Tyanalı Apollonius'un dini son ikibin yılını-za damgasını vurabilirdi ama o unutuldu."³⁵ Şimdi artık "Hangi İsa?" diye sorabiliriz. Aytunç Altındal

1. 3. Hangi İsa?

"The Lord had said : Call him Immanuel, which means God -With-Us! The Holy Spirit said: Give Him the name Jesus, because He will save his people from their sins."

"Tanrı dedi ki: O'na immanuel adını verin, Tann -Bizimle demektir. Kutsal Ruh dedi ki: Ona İsa adını verin, çünkü o halkını günahlarından kurtaracaktır," Matthew, 20-24.1

Öncelikle şu hususu açıkça belirtmek gerekiyor: İsa Mesih hiçbir zaman hiçbir yerde kendisinin "Bir ve tek mutlak Tanrı" olduğunu iddia ve beyan etmiş değildir. Böylesi bir iddia Gospeller'de yoktur. Benzer şekilde be-yanları içeren Kilise-İçi veya Kilise-Dışı İsa'ya ait olduğu kesinlikle belgelendirilmiş "Özgün" bir tek kaynak da yoktur. Tanrı olmak ya da diğer bir deyişle İsa'nın Tann-laştırılması, İsa Mesih'in kendi isteği ve inançları dışında, onun gıyabında, onu hiç görmemiş, tanımamış, yaşıtı da olmamış bazı kişilerce onun ölümünden(?) sonra yapılmış bir atıf ve yakıştırmadır, o kadar.

Tıpkı İncil'de yer alan ve İsa tarafından söylendi deni-len sözlerin büyük bir kısmının da gerçekte onun tarafın-dan söylenmemiş olduğu gibi. Tıpkı İsa'nın doğumu ve ölümü arasındaki dönem hakkında Gospeller'de onunla ilgili anlatılmış olayların büyük kısmının da gerçekte hiç

47

yaşanmadığı ve İsa ile doğrudan hiçbir bağlantısının ol-madığı gibi...

Bu nedenle ilkin İsa'nın doğumu İncil'de nasıl işlen-miştir, onu görelim. Sonra da onun yaşamıyla ilgili, yine İncil'de yer alan çarpıcı "tahrifleri" aktaralım.

Yoahim ve Hanna'nın2 kızı Meryem, Nasıra kasabasının-da3 bir marangoz olan Yakub'un oğlu Yusuf'la4 nişanlıydı. Ancak birleşmelerinden önce 'gebe olduğu anlaşıldı' (Mat-ta, 1:18). Yusuf 'salih bir adam olup onu aleme rezil etmek istemeyerek, gizlice boşanmak niyetinde idi' (Matta, 1:19). RAB müdahale ederek meleklerinden birine düşünde Yu-suf'a görünmesini buyurdu. Melek dedi ki: "Sen Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine karı olarak almaktan kork-ma çünkü kendisine doğmuş olan Ruhülkudüs'dendir. Ve bir oğul doğuracaktır; ve onun adını İsa koyacaksın; çün-kü kavmini günahlarından kurtaracak olan odur" (Matta, 1:20 -21). Yusuf itaatkar bir adamdı, kendine söyleneni yaptı; Meryem'i karı olarak evine aldı ama bir oğul doğu-rana dek onunla cinsel ilişkiden sakındı. 'Ve çocuğun adı-nı İsa koydu.' (Matta, 1:25) Böylelikle İsaiah Peygamber'in kehaneti yerine gelmiş oluyordu. (Matta: 1:23) Ve Mer-yem'in oğlu gelecek yüzyıllarda da böyle tanınacaktı.

Ancak, kehanetin yalnızca yarısının gerçekleştiği anla-şılmaktadır, çünkü İsaiah Peygamber'in Tanrısı, bakire-den doğacak çocuğa başka bir ad vaad etmişti. Bu ad Im-manuel'di. Okuyalım: 'Bunun için Rab kendisi size bir ala-met verecek; işte kız gebe kalacak ve bir oğul doğuracak, ve onun adını Immanuel koyacak' (İsaiah, 7 :14). Tanrı'nın başlangıçtaki tasarımı değiştirip bebeğe neden yeni bir adı, İsa'yı5 vaat ettiği Yeni Ahit'te yazılı değildir. Garip görülebilir ya da görülmeyebilir ancak, Meryem'den do-ğan çocuğun adı 'Tanrı-Bizimle' (yani, Immanuel) değil, 'YHVH Selamettir' (yani, İsa) oldu.

48 Yoksul Tanrı

Sekizinci gün, Anne Meryem'le üvey baba Yusuf, Şeri-at'a göre bebeği sünnet ettirmek için Tapınağa götürdüler, İsa Tapmak'ta sünnet edildi. Böylelikle Tanrı'nın Babil Talmudu'na göre ilk muhtedi olan İbrahim'le yaptığı 'ah-din işaretini' (Tekvin, 17:11) edinmiş oldu (6). Sekiz gün-lük bebek İsa, böylelikle adanmış da oluyordu: "Ve Rab Musa'ya söyleyip dedi: Bütün ilk doğanları İsrailoğulları arasında, insanda ve hayvanda bütün rahmi açanları be-nim için takdis et, o benimdir" (Çıkış, 13:1). Böylelikle Meryem'in oğlu, İsrailoğulları'nın RAB'ine ait olmuştu.

Meryem'in kız kardeşi ya da kız kardeşlerinin ve dola-yısıyla da altı ya da yedi yeğenin olup olmadığı Yeni Ahit'de yazılı değildir. (Klopas'm karısı Meryem'in -Yu-hanna 19:25- Meryem'in gerçek kardeşi olup olmadığı be-lirlenememiştir.) Yusuf'un daha önceki evliliğinden en az altı ya da yedi evlat sahibi olmuş yaşlı bir adam olup ol-madığı da kayıtlı değildir. Bu iki olasılık Yeni Ahit'te be-lirtilmez, ama İsa'nın dört erkek kardeşinin adı verilir. İsa'nın en az iki ya da üç kız kardeşi de bulunmaktaydı. İncil derleyicisi Markos'tan okuyalım: 'Meryem'in oğlu ve Yakub'un, Yosef'in, Yahuda'nın ve Simun'un kardeşi, dülger, bu değil mi? Kız kardeşleri burada bizimle değil-ler mi?' (Markos, 6:3) Dört İncil yazarından ikincisi Mar-kos'a göre bunlar, İsa'nın gerçek erkek ve kız kardeşleriy-diler. (Yuhanna, 19:25). Eğer Yuhanna'nın öne sürdüğü gibi İsa'nın kuzenleriyseler, o zaman Meryem yaşamının sonuna dek bakire ve Tanrı'nın bakire gelini olarak kalmış demektir.

Muhtemeldir ki, Meryem'in kız ya da erkek kardeşi yoktu, ama Elisabeth adında bir kuzeni olduğu kesindir. Meryem'in özellikle gebelik döneminde onunla çok yakın olduğu bize bildirilmektedir. Elisabeth'in bakire Meryem'in gebeliğini kendi ailesinden ilk öğrenen kişi olduğu da yazılıdır.

Aytunç Altındal . 49

Elisabeth kırk yaşlarında olmalıydı ve Zekeriya adlı bir kahinle evliydi (Luka,1:5). Elisabeth 'kısır idi' (Luka, 1:7). Sara, Raşel, Rebeka ve Hanna'dan sonra Kutsal Kitap'ta adı geçen beşinci, Yeni Ahit'teki ilk kısır kadın Elisa-beth'tir. Daha önceki bütün kısır kadınlar ve kocaları gibi Elisabeth ve kocası da 'Allah indinde salih' idiler (Luka, 1:6). Bu nedenle, Zekeriya bir gün Rab'bin tapmağmday-ken Melek Cebrail ona göründü ve dedi ki: "Korkma Ze-keriya; çünkü duan işitildi, karm Elisabeth sana bir oğul doğuracak, onun adını Yahya koyacaksın. (...) Çünkü Rab'bin gözünde büyük olacak, şarap ve içki içmeyecek ve daha anasının karnından Ruhülkudüs'le dolu olacak. İsrailoğulları'ndan birçoğunu onların Allah'ı Rabbe dön-dürecektir. Babaların yüreklerini oğullara, asileri salihlerin hikmetine çevirmek ve Rabbe amade bir kavim hazırla-mak üzere İlyanm ruhu ve kudretiyle onun önünde yürü-yecektir. (Luka, 1:13- 17)."

İsrail'in Tanrı'sı daima Meleği Cebrail aracılığıyla ko-nuşurdu. Tanrı her zaman önce kocalara 'korkmamaları-nı' söyler, ardından onlara her birinin, ayrıcalıklı anlamı olan bir 'ad' ve bir 'oğul' müjdelendi. Buradaki tek ilginç husus, Melek Cebrail'in Zekeriya'ya, düşünde değil tapı-nağın loş ışıkları arasında, tütsü yaktığı sırada konuşmuş olmasıdır. Yeni Ahit'te anlatılanlara göre altı ay sonra Meryem'i de ziyaret eden işte yine bu Melek Cebrail'di. Bu Cebrail'in bakireye yaptığı varsayılan kayıtlara geçmiş ilk ve son ziyaretidir, insanlara Tanrı'nın sözünü iletmek Melek Cebrail için olağan bir olaydı. Ama Cebrail, tabii RAB'bin talimatları üzerine, önce sıkıntılı kocalara görün-meye alışkındı. Ne ki, bakireye görünüp 'müjdeyi ver-mek' Melek Cebrail için alışılmadık bir durumdu. Belki Melek Cebrail bu nedenle 'müjdeyi' vermeden önce 'Baki-re Meryem'e korkmamasını söylemiştir!

50 Yoksul Tanrı

Elisabeth'e dönelim! Zekeriya'ya bildirilen tarihte, oğ-lu doğdu. Ona Zekeriya'nın akrabaları arasında bu adı ta-şıyan kimse olmamasına karşın (Luka, 1:61) Yahya adını verdiler. Çünkü Zekeriya Abiya ruhban soyunun mensu-buydu ve Elisabeth de, Meryem'in tersine, Harun'un so-yundandı. (Luka, 1:5). Yahya büyüdü, ruhça kuvvetlendi; ve İsrail'e görüneceği güne kadar çöllerde kaldı. (Luka, 1:80). Doğru, Markos'a göre Yahya kehanet uyarınca hiç mayalı içki içmedi. Yalnızca bitki ve yaban balı yedi. Hiç tıraş olmadı ve devetüyünden bir harmani giyip beline bir deri kuşak taktı (Markos, 1:6). Yahya atalarının geleneği nedeniyle Peygamber ya da Mesih (Christ) olmaya layık değildi, ama aynı gelenek uyarınca bir Rahip-Yönetici ola-bilirdi... Yahya bunları denemedi; onların yerine yaşamını bir başka seçeneğe adadı.

Gerçekte kendisinden altı ay küçük kuzeni olan ve da-ha sonra Tanrı'nın Oğlu diye anılan İsa'nın gelişini bildi-ren ilk Vaftizci oldu. Yeni bir İstiğfar ahdinin yeni işareti olarak suyla değil, Ruhülkudüs ve ateşle vaftiz edecek olan İsa'nın gerçek vaftizci olacağını bildirdi. Kilise, son-raları 24 Haziran gününü Vaftizci Yahya Günü ilan etti. Vaftizci Yahya Günü arifesinde tüm dünya Hristiyanları-nın kentlerden çıkıp evlerindeki kötü ruhları kovalayacak şifalı sarı kantaron otunu (St. John's wort) toplamaları is-tendi. (Anlamlı bir Pagan uygulamasıdır bu.)

Böylelikle, Yeni Ahit'in başlarında, bizlere iki oğul su-nulmuştur. Biri Yahya (İbranice biçimiyle Johanna 'JAH-VEH esirgeyicidir' anlamına gelir), diğeri de İsa, (JAH-VEH selamet'dir.) Jahveh Esirgeyicidir, Jahveh Selamet'ti-rin yolunu açmıştır. Her iki oğul da ilk doğan Yahudi be-beklerdir ve dolayısıyla, Yasa'ya göre her ikisi de ebe-veynlerinin Tanrı'sı'na adanmışlardır.

İsa'nın annesi Meryem, imana göre ya bakiredir, ya da

Aytunç Altındal . 51

bir parthenos, yani yine bakire, ancak tertip edilmiş bir ev-liliğe rıza göstermeyip kendi eşini seçen kadm'dır. Bu ta-sarıma göre Bakire Meryem, kötü ya da hafifmeşrep bir kadın olduğundan değil, 'kendi hakkının bilincinde bir ki-şi' olduğu için "evlenmeden" anne olmuştur⁷. İsa'nın Pla-ton'cu Celsus'un İ.S. 170'te ileri sürdüğü gibi⁸, büyüsunü Mısır'da öğrenmiş küstah bir şarlatan olup olmadığı ko-numuz itibarıyla bu incelemede üzerinde durulmayacak hususlardır. Çünkü; en kestirme deyişle 'Bakire Annelik' yakıştırması Hristiyanlıktan çok önce, tüm Hindistan, Mezopotamya ve Ortadoğu'da bilinen bir olguydu. Örne-ğin; Buda, Sokrates, Eflatun ve Büyük İskender de halk söylencesine göre 'Bakire Anne'den doğmuşlardı! Benzer şekilde, tarihsel İsa denilen de fazla önemli de-ğildir. Tarihsel İsa ilahiyatçı ve tarihçiler için bir çeşit Araştırma-Alanı iken, mitolojik İsa, kendine inananlar için nihai gerçeklik olarak kalmıştır. Nesnel bir inceleme için, tanımlarımıza perspektif kazandırabilecek tek İsa portre-si, Yeni Ahit'teki Mesih'tir. Bu portrenin tarihi gerçekliği-nin olup olmaması bizi ilgilendirmemektedir. Çünkü Hı-ristiyan dünyası sadece ve sadece Yeni Ahit'te okuduğu Mesih'e bağlılık duymaktadır. Tarihsel Mesih'e değil.

Geleceğin Mesih ve Tanrı'sının yeryüzündeki yaşamı işte böyle başladı. Ve diğer iki İncil yazarının, İncil'lerinde bu büyüleyici 'bakire doğumu' olayına neden değinme gereksinimi duymadıkları da daima bir sır olarak kaldı!

Matta, kendi İncil'inde, İsa'nın soy kütüğünü İbrahim Peygamberle başlatıp 'Mesih denilen' İsa'yla bitirir (Mat-ta, 1:16). Matta İbrahim'den İsa'ya kırk iki kuşak saymak-tadır. Onun soyağacında üvey baba Yusuf 'Meryem'in ko-cası' olarak verilip İsa babasının soy hattıyla değil, anası-

52 Yoksul Tanrı

nın adıyla kaydedilmiştir. Bu, geleneksel İbrani soyağacı kurgusunu bozduğu için alışılmadık bir işlemdir. Her iki ebeveynin, Meryem ve Yusuf'un Matta yorumunda birer kuşak işgal etmeleri de alışlagelmiş bir uygulama değil-dir. Matta bu kırk iki kuşağı, her biri on dörder kuşak içe-ren üç başlık halinde toplamıştır. Matta, Meryem ve Yu-suf'u dahil etmekle on dördüncü kuşağı İsa'ya yakıştır-mıştı. Öte yandan Luka İsa'nın soyağacını Adem'e ve on-dan da tabii Tann'ya iletti. Luka İncil'in de Tanrı'dan İsa'ya yetmiş yedi kuşak sayılmıştı (gerçekte bu birkaç bin yıldan fazla tutmamaktadır).

Matta İbrahim Peygamber'den Davut Peygamber'e on dört kuşak saymıştı. Ve Luka, Tanrı'dan İsa'ya yetmiş ye-di kuşak saymaktaydı. Cemaatin başındaki yöneticilere iletilen mesaj, Davut Peygamber'in adının sayısal değeri-nin İsa'yı on dördüncü kuşağa yerleştirmekle, bilgilere ve söz sahibi diğer cemaat yöneticilerine sıradan bir bilginin ötesinde malzeme sağlamaktaydılar. Yetmiş yedi, yedi ar-tı yediye bölündüğünde, on dörde eşitlenir ve kırk iki kuşak üç kez on dört başlık altında (3X14) toplandığında Da-vut Peygamber'in adının sayısal değerine gönderme yap-maktadır, böylelikle Mesih denen İsa'yı gizlice onun soyu-na bağlar. Bu soyağacı aktarımı, geleceğin tanrısını aynı zamanda Yahudi Peygamberi İsaiah'nın kehanetine de bağlamaktaydı. Her iki İncil yazarının attığı ilk adımlar, bu kehanetin gerçekleştirilmesi bağlamında zorunluydu. Üvey Baba Yusuf'un Luka yorumunda bağımsız bir kuşak sayılmayıp dışlanması da kayda değer. Matta, yorumun-da bu kuşak boşluğunu, inanca göre İsa üzerinde hiçbir 'emeği' olmayan Yusuf'u ayrı bir kuşak olarak saptarken, elinde yeterli sayıda kuşak bulunan Luka'nın ona hiç ge-reksinimi olmamıştı. Sayısal değerlere ilişkin konular, sonraki yüzyıllarda

Aytunç AÜmdal 53

Gnostik tarikatlar, gizli ya da Rafizi denen dernekler, Okultistler ve Ezoteristlerce Operasyonel ve Spekülatif olarak kullanılagelecektir. Bu değerler karmaşık cin kov-ma dualarının çeşitli biçimlerini ifadelendirmenin yanı "sı-ra, simgeciliğin tılsım gizemlerine ve karmaşıklığına içkin bir sayısal nitelik kazandırmada da temel kabul edilebile-cekti. Şu ünlü 'kutsal' on dört sayısı için bu kadar yeter sa-nırım.

İsa Mesih'in çocukluğuna dair ayrıntılı bilgi yoktur. Ancak ilginç bir olay aktarılmıştır (Luka, 2:41-51): İsa on iki yaşındayken, her yıl ailesiyle birlikte Yeruşa-lim'de (Kudüs) kutlanan Fışh bayramından eve dönüşte kaybolmuştu. Yusuf'la Meryem onu her yerde aramışlar ama bulamamışlardı. Üç gün sonra Tapmağın avlusunda, yaşlılarla konuşurken gördüler onu. Luka bu yaşlı Yahu-di öğretmenlerin (Hahamlar) on iki yaşındaki çocuk İsa'nın sorduğu sorulardan ve verdiği yanıtlardan çok et-kilendiğini belirtmektedir. Bu öğretmenlerin gerçekten et-kilendikleri mi, yoksa tedirgin mi oldukları, İsa ile annesi Meryem arasındaki şu konuşmadan izlenebilir. Luka şö-y-le yazıyor: 'Onu gördükleri zaman, şaşılabilir ve anası ona dedi; Ey oğul, neden bizi böyle ettin? İşte baban ve ben yüreğimiz çok sıkılarak seni aradık. Onlara dedi; Neden beni aradınız? Bilmiyor muydunuz ki, benim için Baba-mın evinde bulunmak gerekti? Onlar ise kendilerine söy-lediği sözü anlamadılar.' (Luka, 2:48 -50)

Eğer, İsa bu öğretmenlerle annesiyle konuştuğu tarzda konuştuysa, bu anlatım tarzı orada hazır bulunanları etki-lemekten çok tedirgin etmiştir. Çünkü Tanrı'nın tekil ola-rak 'babam' biçiminde nitelendirilmesi Museviler arasın-da alışılm? ~hk bir uygulama idi; baba figürü olarak tanrı geleneksel olarak 'Babam' biçiminde değil, 'Babamız' ola-rak tanımlanırdı. Yine geleneksel olarak Tapmak RAB'bin

54 Yoksul Tanrı

ikamet ettiği yerd. RAB. 'Babamın evinde' oturmuyordu. Eğer bu olay Luka'nın uydurduğu bir ekleme değilse, o zaman taşıdığı anlam, önemlidir. Böylesi bir niteleme da-ha on iki yaşındayken; 'Hepimizin babası bir değil mi, bi-zi bir Allah yaratmadı mı?' (Mal, 2:10) diyen gelenekten açıkça kopmuş bir İsa'ya işaret etmektedir. Daha sonrala-rı bilindiği gibi, İsa otuz yaşlarına geldiğinde de, Yahudi-lerin 'Tanrımız' nitelemesi geleneğini yadsıyarak Tanrı'yı 'Tanrım' olarak adlandıracaktır. Kimi durumlarda bazı Peygamberlerin Habakuk'da yapıldığı üzere (3:18-19) Tanrıyı 'Kurtarıcım' ya da 'Yehova, Rab, benim kuvvetim-dir' nitelemelerine cevaz olsa da, 'Tanrı' mızın 'Tanrım' biçiminde tekilleştirilmesi, Tanrı'nın İnsan Benliği'nde özelleştirilmesi sayılmaktaydı ve kesin olarak yasaklan-mıştı. Çünkü Musevi Peygamberi Mika'nın da belirttiği gibi, 'Çünkü bütün kavimler, her biri kendi ilahının ismi-y-le yürüyor; biz de daima ve ebediyen Allahımız RABBİN ismiyle yürürüz' (Mika, 4:5) denmişti. Tanrılar ve Ruhlar arasında yaşayan ve bazen onlar tarafından

yardıma çağ-rılan Paganın tersine, Yargıç Tanrı İsrail'in RAB, Musevi-lerin arasında yaşayan İlahi Güçtü. ("Çünkü ben Allah'ım ve insan değilim; senin ortanda olan Kuddüsüm") (Hoşea, 11:9) Yaşayan Yargıç-Tanrı RAB'bi bütün Musevilerin ara-sındaydı, hiçbir Musevinin özel mülkiyetinde ya da evin-de değildi. Tanrı, Yeni Ahit boyunca, Eski Ahit'in tersine yalnızca bir kez konuşur. Bu da İsa'nın kuzeni Yahya tarafından vaftiz edilişi sırasında gerçekleşir. İncil yazarı Yuhana'nın söylediği gibi Vaftizci Yahya'nın mı onu herkes gi-bi vaftiz olmaya çağırdığı, yoksa Matta, Luka ve Mar-kos'ta gösterdiği üzere İsa'nın mı kendini Yahya tarafın-dan vaftiz edilmeye davet ettiği açık değildir. Matta, İsa'nın vaftizini şöyle betimler: "Ve İsa vaftiz olup hemen

Aytunç Altımdal 55

sudan çıktı; ve işte gökler açıldı, ve Allah'ın ruhunun gü-vercin gibi inip üzerine geldiğini gördü; ve işte göklerden bir ses dedi: Sevgili Oğlum budur, ondan razıyım" (Mat-ta, 3:16-17). Tanrı bundan sonra İsa dahil hiç kimseyle ko-nuşmadı ve İsa ve Havarileri ibadet etmek üzere dağa çık-tıklarında bir buluttan gelen 'ses'in aynı mesajı tekrar et-mesi dışında hiç emir ya da talimat vermedi. İsa bu neden-le, "Allah Ruhtur ve ona tapmanların ruhta ve hakikatte tapınmaları gerekir," demiştir (Yuhanna 4:24). Anlaşıldığı kadarıyla İsa gelip sıradan bir Musevi gibi vaftiz olmuştur. Yahya, "Ben onu bilmezdim," der (Yuhanna, 1:31). Ve İsa vaftiz edildiği sahilden, sonradan Yahya'nın doğrulayacağı üzere mecazi anlamda tüm in-sanlar ve özelde tüm Museviler için kullanılan bir unvan olan Tanrının Oğlu sıfatını alarak ayrılmıştır (Yuhanna, 1:34). Tekvin'de şöyle denilir: 'Ve vaki oldu ki, toprağın yüzü üzerinde adamlar çoğalmaya başladı ve onların kız-ları doğduğu zaman Allah'ın oğulları insanın kızlarının güzel olduklarını gördüler ve seçtiklerinden kendilerine kanlar aldılar" (Tekvin, 6:1-3). Dolayısıyla bir Musevi ola-rak İsa da bir Tanrı Oğlu'ydü ama bu onu Mesih yapma-ya yetmiyordu. Bu nedenledir ki, sonradan başı kesilmek üzere, Herod tarafından kapatıldığı hapisneden Yahya kendini beklenen Mesih olarak görüp görmediğini anla-mak için ona haberciler gönderecektir. İsa bu hayati soru-yu son derece belirsizce yanıtlar." Gerçekte İsa Musevi ce-maatini yöneten ve yönlendiren söz sahibi kişiler tarafın-dan çağrılmış ve onaylanmış değildi, (hatta) onlar tarafın-dan bilgi düzeyinde yetersiz bulunmuştu! İsa'nın nasıl doğduğu ya da Tanrı'nın beklenen Mesih'i olarak nasıl onaylandığının üzerinde çok fazla durmak gerekmez. Kuşkusuz Nasıralı İsa, Musevilerin beklediği bir ve tek Mesih değildi. Çünkü Mesih ideali İsa'dan on-

56

Yoksul Tanrı

larca yıl önce Essene Kümran tarikatının biçimlendirdiği esrarengiz bir Hak Belleticisi'ne daha fazla uymaktadır¹⁰.

Adettir, Avrupa'da her yeni yılın son haftasında İsa ve Hristiyanlık'la ilgili yoğun yayın yapılır. Gazeteler, dergi-ler, radyo ve televizyonlar İsa'yı çeşitli enlem ve boylam-larda ele alır, incelerler. Yüzyıllardır süren tartışmalar, her Aralık ayında yeniden alevlenir. İsa, kilise, İncil, azizler vb. bazen bilimsel ama çokça sansasyonel yazılarla izleyi-cilere, dinleyicilere ve okurlara sunulurlar.

İsa'yla ilgili iddialar yüzyıllardır değil inanın 2000 yıl-dır sürmektedir. Belki bin değişik görüş Hristiyanlık ale-minde tartışılmıştır. Bu iddialar bolluğunda bazıları bi-limsel gerçekliğe sahipken, çoğu 'Mitos' düzeyinde kal-mıştır. İlk bakışta 'Kaç İsa var veya Hangi İsa?' soruları okurları şaşırtabilir. Ancak bu Batı İlahiyat Fakültelerinde kabul görmüş, ders ve tez konusu olmuş bir yaklaşımdır. Resmi ideolojik araştırmalar işte bu sorulardan hareketle yola çıkarlar.

Batı ilahiyatına göre başlıca dört İsa tipolojisi vardır.

1) İncil yazarlarına göre İsa: Buna Synoptik İsa denir.

İncil yazdığı var sayılan binden fazla şahıs vardır. Günümüzde de çeşitli Hristiyan cemaatleri, değişik İncil'lere dolayısıyla değişik İsa imajlarına tapmak-tadırlar. Synoptik İsa, işte bu çeşitlilikte esas olanı vurgular. Yeni Ahit denilen kitapta dört İncil yazıcı-sı (Evangelist denilir bunlara) tarafından portresi gi-zilmiş olan İsa, tüm Hristiyanlar için kabul edilme-si istenen İsa'dır.

2) Mitolojiye göre İsa: Buna Mitolojik İsa denir. İlahi-yatta Synoptik İsa'nın büründüğü mitoloji haline getirilmiş İsa'yı temsil eder. Geçmiş uygarlıklarda

-özellikle de Mısır ve Hellen uygarlıklarında- bulu-nan efsanelerin İsa'ya atfedilmesiyle şekillenmiştir.

3) Tarih bilimine göre İsa: Buna Historical İsa denir. Tarihi, sosyoloji ve ilahiyatın ortak öznesi işte bu İsa'dır. Üniversite ve fakültelerde daima tarihsel ve rilerle kanıtlanmaya çalışılan İsa budur. Tarihsel İsa, günümüzde en çok tartışılan, kabul ya da reddedilen İsa'dır.

4) İnananların İsa'sı: Bu göreceli olarak yeni sayılan bir İsa tiplmesidir. 19. yy'm sonunda 20. yy'm başında özellikle Katolik ve Protestan Alman ilahiyatçıları tarafından geliştirilmiş bir tiptir. Buna göre İsa'nın ne ve kim olduğuna karar vermesi gerekenler, ne kiledir, ne bilim adamlarıdır, ne de İncil'lerdir. İsa'nın ne ve kim olduğuna sadece inananlar karar verebilirler. Ona inananlar nasıl inanıyorlarsa, İsa öyledir.

İsa'nın gerçekten yaşayıp yaşamadığı konusu ise en çok tartışılan hususlardan birisidir. Bazı ilahiyatçılar ve araştırmacılar özellikle Musevi kökenli tarihçilerin bulgularından ve eldeki belgelerden yola çıkarak İncil'lerde anlatılan İsa'nın hiç yaşamadığını, bu İsa tipinin, söz konusu İsa'dan yaklaşık olarak 200 yıl kadar önce yaşamış ve adı SİRAÇ olan bir Yahudi'nin oğlu İsa (Jesus) olduğunu öne sürmektedir. Benzer şekilde, günümüzden 2000 yıl önce Filistin denilen bölgedeki Nazareth (İsa'nın doğup büyüdüğü kasaba) diye bir yerleşim biriminin de var olmadığını öne sürerler.

Bu tartışmalarda öne sürülen bir diğer iddia da, İsa'nın çarmıha gerilerek öldürölüp öldürölmediğidir. İsa'nın ne-rede ve nasıl öldürölldüğü çok tartışmalıdır. İsa gerçekten de çarmıha gerilmiş midir? Bu soruya birçok ilahiyatçı

58 Yoksul Tanrı

olumlu yanıt verirken, özellikle genç araştırmacılar, dinle-rine olan bağılılıklarıyla orantılı olarak evet ya da hayır de-mektedirler. Bir iddiaya göre de, evet İsa çarmıha gerilmiş ama ölmeden kurtarılmış ve daha sonra Keşmir'e giderek orada yaşamıştır.

Bir diğer ilginç iddia da İsa'nın evli olup olmadığıdır. Bu da yaygın bir iddiadır. Daha çok siyasal sonuçları olan bir tartışmanın ürünüdür bu. İncil'lerde İsa'nın, dört er-kek, en az iki kız kardeşinin bulunduğu anlatılmaktadır. Ama bu konuda esas kabul edilen dört İncil'de de bu olay değişik anlatımlarla verilmiştir. Buna göre İsa'nın öz -an-ne bir- kardeşleri değil, yeğen ve kuzenleri vardır. İsa'nın Mecdelli Meryem'le (Maria Magdalena) evlendiği ve ço-cuk sahibi olduğu iddiası da çok önemli bir iddiadır. Bu-na göre İsa İncil'lerde de anlatılan bir düğünle evlenmiş-tir. Daha sonra krallık iddiasıyla ortaya çıkmış ve bir ayaklanma başlatmıştır. Bu ayaklanmada yakalanarak idam edilmiştir. Ama karısı ve çocuğu Fransa'ya kaçırıl-mışlar ve orada Hristiyanlığın ilk krallığı olan Merovenj Hanedan'mı kurmuşlardır. Merovenjlerin daha sonra or-taya çıkan Karolenj hanedanı tarafından yıkılmasıyla bir-likte İsa'nın soyundan gelenler gizli bir örgüt kurarak, günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu ilginç ve biraz da polisiye kokan konuya ileride değineceğim. Çün-kü bu siyasi gizli örgütün (Adı: Pieure de Sion) ucu Türki-ye'ye de dokunmaktadır."

1994'te ABD'de şaşırtıcı bir bilimsel bir araştırma ya-yındı. Bu kitabın adı 'Five Gospels' yani 'Beş İncil'di. Yazarları da İsa Semineri'nin üyeleri ve editör olarak da Prof. Robert W.Funk ile Prof. Roy W. Hoover olarak belir-tilmişti. Kitap büyük boy ve 552 sayfaydı.12

Şimdi de kısaca İsa Semineri sözcüğü üzerinde biraz duralım. İsa Semineri kavramı son 25 yılın Hristiyanlık

Aytunç Altındal 59

içinde öne çıkardığı bir akımın adıdır. Dünyaca ünlü ilahi-yatçılar, Vatikan'ın baskısından bıkararak, gizlice ilk İsa Akademilerini kurmuşlardır. Bu bilim adamlarından ba-zıları, adlarının duyulması üzerine bağlı bulundukları üniversite ve fakültelerden atılarak işsiz bırakılmışlardır. Amerika'dan başka Almanya, Fransa ve İsviçre'de de İsa Seminerleri vardır. Amerika'daki Akademi şimdi Minne-sota Üniversitesi'nin bünyesindedir. Yaklaşık 200 bilim adamı birlikte çalışarak İncil'i tartışmaktadırlar. Zaman zaman bu sayı, arada bir katılanlarla daha da yükselmek-tedir.

İsa Seminerleri'nin tartışma konusu, adı üzerinde, İSA'dır. İncil'de yer alan sözlerin ne kadarı İsa'ya aittir? İsa bu sözleri söylemiş midir? Yoksa bunlar sonradan uy-durularak kilise tarafından İncil'lere sokuşturulmuş mudur? İşte, İsa Seminerleri'nin konusu budur. İlahiyat çevrelerinde, bu seminerlere katılan bilim adamlarından 'İn-cil Dedektifleri' diye söz edilir.

Şimdi kaldığımız yerden sürdürelim.

Synoptik İndilerde İsa'nın dört erkek ve en az iki kız kardeşi olduğu yazılıdır. Ancak bunlar gerçek kardeşleri mi, değil mi belli değildir.

İncil Dedektiflerinin 5. Gospel olarak kodeksledikleri ve yeni bir çevirisini sundukları Thomas İncil'i,. İşte bu kardeşlerden birisine aittir. İsa'nın kardeşi Thomas tara-fından yazıldığına inanılan bu kitabın ne Synoptik'le ne de JohnTa bir bağlantısı vardır.

Türkiye'nin Didim semtinde yaşadığı için Didymus di-ye tanınan ve Judas Thomas adıyla İsa'nın erkek kardeşi sayılan bu şahsın, gerçekte İsa'nın ikiz kardeşi olduğu da çok yazılmıştır. Ancak bu yeni kitapta sadece kardeşlik ta-kısı öne çıkarılmıştır. 'İkiz' olmak keyfiyetine değinilme-miştir.

60 Yoksul Tanrı

Thomas İncil'i ilk kez 1948'de çok dar çerçevede bazı ilahiyatçılar ve tarihçiler tarafından incelenmiştir. Halen elde biri Mısır'daki Kopti Hristiyanlığı'na yön veren ve İ.S 350 yılında yazılmış bir nüshasıyla, İ.S 200 yılında Grekçe yazılmış bir nüshası bulunmaktadır. İsa semineri üyeleri işte bu nüshayı okuyarak bazı sonuçlara varmış-lardır.

Thomas İncili'nde İsa'ya ait olduğu öne sürülen 114 de-yiş yer almaktadır. Bunlar Thomas tarafından, diğer dört İncil'den bağımsız olarak kaleme alınmışlardır. İsa, bu İn-cil'deki sözleriyle tamamen bambaşka bir karakter-olarak ortaya çıkmaktadır.

İsa Semineri üyelerinin yıllar süren incelemelerden sonra vardıkları bazı sonuçları aktararak bitiriyorum.

Thomas İncil'i ve geleneği, bu incelemelerden çok önce vardı. Örneğin Kıbrıs Kilisesi, Mısır Koptik Kilisesi, Nas-turi Kilisesi ve kısmen de Ukrayna Kilisesi, Aziz Thomas'ı çok yüceltmışlerdi. Bu kiliseler, eldeki Thomas İncili'ni okuyarak değil, kendi geleneklerine bağlı kalarak bu inanç sistemine sadakat göstermişler ve yerleşik Katolik, Ortodoks ve Protestan Hristiyanlarla ters düşmeyi, bil-meden göze almışlardır.

İsa Semineri üyelerinin vardıkları sonuçları şöyle özet-leyebiliriz.

1) İsa Semineri üyelerine göre İncil'de yani Yeni Ahit diye bildiğimiz kitapta İsa'ya atfen anlatılmış olan yaklaşık 1500 sözden en iyimser bakış açısıyla sade-ce yüzde 20'si İsa tarafından söylenmiştir. Gerisi, ilk Hristiyanlar tarafından uydurulmuşlardır.

2) İsa, Mesih olduğunu öne sürmemiştir. Mesih kelime-si, Christ kelimesinin Türkçesidir. 'Christ' aynı za-manda Hristiyan kelimesinin de köküdür. Dolayı-sıyla Seminer Üyelerine göre İsa, Mesih (Christ) ol-

Aytunç Altımdal 61

duğunu söylememiş olmasına rağmen, kilise baba-ları tarafından Mesih ilan edilmiştir. Christ kavramı İsa'nın yaşadığı dönemde bir 'makamın' adıydı o ka-dar.

3) İsa, kilise kurmamış ve her insanın Tanrı imanının göğüs kafesinde olduğunu söylemiştir. Kilise kur-mayı düşünmemiş ve söylememiş olan İsa, bugün kiliseye bağlı kılınmıştır13.

İsa'nın on iki Havarisi vardı. Havari=Apostle sözcüğü mesaj ileten, "tebliğ" yayan kişi anlamında kullanılmıştır. Bu kişilerin İsa'yı tanıdıkları, gördükleri, onunla konuş-tukları ve ondan eğitim aldıkları kabul edilir. Bu on iki ki-şi şunlardır: Simon- daha sonra adı İsa tarafından değışti-rilerek Peter=Kaya yapıldı. Onun kardeşi Andrew; Zebe-de'nin oğulları James ve John (Yohannah); Philip; Batho-lomew -ki, buna da Nathansel deniliyordu-; Mathew- bu da Levi adıyla tanınıyordu-; Thomas; James -Alpha-eus'un oğlu diye biliniyordu-; Judas, -James'in oğlu; Si-mon Zealot (Mümin) ve Judas İscariot'du (Mat, 10:2-4; Mark, 3:16-19; Luka, 6:14-16; Act, 1:13). Bunlar Galile ken-tinde yaşayan kişilerdi ve Peter, James ve John, İsa'ya en yakın olanlardı. Sonuncusu Judas İscariot ise İsa'ya ihanet eden muhbir-havariydi. Sonra intihar etti. Onun yerine Matthias Havari yapıldı. (Act,1:26) Paul, Barnabas ve bir-kaç kişi daha, geleneksel olarak Havari statüsünde kabul edilmişlerdir. (Act, 14:14; Rom, 16:7 ; Gal, 1:19). Bunların arasında bir de "Havarilere Havarilik" yapan Maria Magde-lena vardır ki İsa'nın mezarının boş olduğunu diğerlerine haber veren kişi odur.

Garip ama gerçektir ki, İsa'ya iman eden bu ilk kadro-da, onu doğuran annesi Bakire Meryem yoktur! Daha

62 . Yoksul Tanrı

önemlisi İsa Mesih, kendisini doğuran annesi Bakire Mer-yem'i -yani Tanrının Oğlunu dünyaya getiren kadını -İncil'de anlatıldığına göre 'Reddetmiştir' (Mark, 3:20-21 ve 31-35; Mat,12:46-50). İsa, sadece annesi Meryem'i değil, kardeşleri oldukları varsayılan kişileri de reddetmiştir, kendisinin "Onlardan" olmadığını açıkça söylemiştir. Öte yandan, kardeşleri de "biz onu hiç tanımıyoruz ve ona inanmıyoruz" demişlerdi. (John, 7:5). Daha önce de belirttiğim gibi, Vaftizci Yahya da, O'nu "daha önce hiç tanımazdım" demişti. Garip ama gerçektir ki, annesi de kardeşleri de İsa'nın imanına inanmamışlardır; O'nu hiçbir şekilde izlemeden kendi geleneksel Yahudi inançlarına bağlı kalmışlardır¹⁴. Ek olarak, kısaca, Stephen'dan da söz etmek gerekiyor. Bu kişi de İsa'nın yanında bulunmuştu ama Havari sayılmamıştı. Oysa Stephen, Kudüs'te kurulan ilk kilise'nin (yedi) yöneticisinden biri, hatta o kilisenin en üst ikinci yöneticisi -birincisi İsa'nın kardeşi denilen James'tir-konumundaydı ve yaptığı konuşmalarla Yahudileri öfkelendirmiş ve tıpkı İsa gibi, Yahudi Şeriatı'na karşı çıktığı gerekçesiyle öldürülmüştü. Şu farkla ki; Yahudiler, Stephen'i kendi cezalandırma usulüne göre, yani taşıyarak (recm) öldürmüşlerdir. Stephen ilk Hristiyan "Şehidi" kabul edilir (Act, 6:5-12). Aziz Paul ise Stephen'in taşlanmasını örgütleyen kişiydi! İsa'yı "Tanrının Oğlu" ve "Bakire'den Doğma" olarak kabul etmeyen ilk büyük topluluk "Ebionitler" olmuştu. Bunlar Paul'u "Sahtekarlıkla" suçlamışlar - Yahudi Şeriatını değiştirdiği için - ve tüm Gospels de reddetmişlerdir. Aynı şekilde "Bakire Doğumu"da, İsa'nın "İlahi" varlığını da açıkça reddetmişlerdir¹⁵. Ebionitler, evliliğe ve kadınlarla ilişkiye kapalıydılar, şarap içmezler ve başlarına yağ sürdürmezlerdi. Ebionitler, Gnostik Essene geleneğinin sürdürücüleri olan Yahudiler

Aytunç Altındal 63

dilerdi¹⁶. İsa'yı yargılayan Yahudi Kralı Herod Antipas da Ebionit Kavmindendi. Bunlar Hellen Uygarlığı'na karşı tarafsızdılar.

İsa'nın "İlahi" (Tanrı olmak) iddialarına karşı çıkmış olan kişiler, onun sağlığında onunla birlikte aynı yerlerde, aynı zaman diliminde yaşamış olan, ona en yakın bulunmuş insanlar ve topluluklardı. Hatta bugünkü Vatikan'ın ve Katolisizmin kurucusu kabul edilen, Aziz Peter bile İsa'ya son anda ihanet ederek, "Onu tanımadığını" söylemişti! Oysa İsa'ya "Tanrının Oğlu" olduğunu ilk söyleyen de oydu! Fakat Romalı askerler İsa'yı götürürlerken, onu tanımadığını söyleyen Peter=Simon=Kaya, sonra bu sözlerini geri almıştı! İncil'de iki risale onun adını taşır, ama onun tarafından yazıldıkları kuşkuludur, çünkü en iyimser tahminle bu risalelerin İ.S. 95-100 yılları arasında yazılmış olabilecekleri belgelenmiştir. O yıllarda hem İsa hem de Peter, en az 40-60 yıldır ölüydüler! Kaldı ki, yine garip bir raslantı olsa gerek, hem Peter hem de Paul, yazıların -da - ya da İncil'e alman yazılarında ve söylevlerinde -İsa'nın "Bakire Doğumu"ndarv hiç söz etmemişlerdi! Böyle-sine inanılmaz bir "Mucizeden" niçin bir tek kelime dahi olsa söz etmeleri. Tanrının Oğlu İsa'ya haksızlık değilse nedir? Yine ilginçtir ki, Gospels'de binlerce kişi ona iman etmişti diye yazılıyken, "Apostollar'ın İşleri" (Acts) adlı bölümde, Peter'in sayıları sadece 120 kadar olan kişi-ye vaaz verdiği yazılıdır (Acts, 1:15). Oysa bir Bakire'den "Tanrının Oğlu" nun doğması mucizesi o çağlarda da, bu-gün de tüm insanlığı sarsacak bir olgudur, ama ne hikmet-se böylesine olağanüstü ve "Doğa Dışı" bir olay ne Roma İmparatorluğu'nun kayıtlarında, ne Yahudi kaynaklarında -da ne de diğer herhangi bir "Belge"de yazılmıştır! Diğer bir deyişle, Bakire'den çocuk doğduğu ve bunun da İsa Mesih olduğu "Bir Tek" resmi veya gayri resmi belgede

64 Yoksul Tanrı

yoktur - iki Gospel'de anlatılanlar dışında! O çağın tüm tarihçilerinin ve Roma Devleti'nin tüm arşivcilerinin bu inanılmaz ve Doğaüstü olayı atlamış olmaları nasıl açıkla-nabilir ki? Kaldı ki 1. yy'm sonunda yazıldığı bilinen ünlü Josephus Tarihi'nde "İsa Mesih" diye birinden söz edil-memiştir. Yahudilik tarihini tüm ayrıntılarıyla yazmış olan Josephus'un Yahudiliği böylesine etkilemiş olan bir kişiyi hiç duymamış, bilmemiş olması olanaksızdır, ama onun yazdığı tarih kitabında Bakire Doğum da, İsa'nın Tanrının Oğlu olduğu iddiası da "Tek" sözcükle dahi yer almamıştır -tıpkı, çarmıha gerilerek öldürüldüğü gibi! Benzer şekilde, İ.S. 40 yıllarında yaşayan diğer bir ünlü Yahudi - İskenderiyeli - tarihçi Philo da neredeyse kendi gözlerinin önünde yaşamış olan bu "Mucizeler" den habersizdir. O da ne Bakire Doğum'dan ne de Tanrının Oğlu olduğu söylenen İsa Mesih'ten haberdardır¹⁷.

Bakire Doğumla dünyaya gelmiş/gönderilmiş bir Tanrı'dan ilk kez Devlet-kefaletiyle söz edilmesi, o Tanrı-Oğlu'nun Çarmıh'a gerilerek vahşice öldürülüşünden yaklaşık 300 yıl sonra olmuştur. İstanbul'un kurucusu Büyük Konstantin'in, tebası Hristiyanlar arasındaki bitmeyen tartışmalara bir son vermek amacıyla İ.S. 325 yılında İz-nik'te topladığı Konsil'de, İsa'ya atfen "Yeni" bir din kurulmuştur. İsa resmen Devlet Zoruyla Tanrının Oğlu ve Kut-sal Üçlü'deki ikinci güçteki (Lord) Tanrı yapılmıştır. "Kimin adına? İlginçtir ki, Peter ve Paul adına. Ne var ki, Peter "bile" İsa'yı sadece bir "Peygamber=Prophet" olarak tanımlamış ve yazmıştı. Peter'in, İsa'yı anlattığı risalede İsa'nın, Musa tarafından geleceği muştulanmış, bir "Pey-gamber" olduğu vurgulanmıştı. Aynen şöyle yazmıştı Pe-ter: "Tanrı, sizlere amnızdan benim gibi bir Peygamber

çıkarta-caktır, onun sözünü dinleyin" (Acts:3:22) Peter'e göre Mu-sa'nın sözünü ettiği kendisi gibi "Peygamber" olan kişi, İsa

Aytunç Altımdal 65

idi18. Musa ve ona dayanarak Peter, "Tanrı sizlere aranızdan Oğlu olan Tanrı'yi çıkartacak," diye söylememişlerdi. İznik Konsili'ne katılan Kilise Babaları siyasi egemenlik sağla-yabilmek için Peter'in bu sözlerini alıp İncil'e koydular. Ama aynı zamanda da Bakire'den Doğma İsa'yı da Tan-rı'nın Oğlu olarak Tanrı kabul ve ilan ettiler. Artık bunu kabullenmeyenleri bekleyen tek akıbet vardı: "Yakılmak" "Devlet Tanrısı" yaratmak düşüncesi Antik Mısır'da başlamıştı. Mısır'da ölen Firavunlar genelde, Tanrı ilan ediliyordu. Yaşarken "Tanrı" yapılanlar da vardı, örneğin II. Ramses gibi. Benzer şekilde Helenler de kendi "Site-Devletleri"nde TanrıTar yaratmışlardı. Zeus, Apollo, Afro-dit vd. site-devletlerinin Tanrı ve Tanrıcalarıydılar. Ayrıca çeşitli böcekler -örneğin Mısır'da skarabe - ve hayvanlar-örneğin kartal, keçi, güvercin vd. -de "ilah" (Deity) statü-sündeydiler. İnsanlar, gerekli gördükleri zaman Panteist, (Kamu-Tanrıçılık); Polyteist (Çok Tanrıçılık); Henoteist (diğer Tanrıları reddetmeden bir ama Tekil olmayan Tan-rıya bağlılık); Kathenoteist (belirli bir Tanrı'yı belirli bir süre kabulleniş) gibi "Syncretist" (eş yapımlı-ekleme-li) bir İnanç-Sistematigi'ne bağlıydılar19. Site-Devleti Tan-ırısı/ İlahı olmak fikri, Hristiyanlığı yayabilmek için Kili-se Babaları tarafından benimsenmişti. Bu plana göre Hel-lenler'in "Tanrıları" (site-devletindeki) alınarak bunların her biri için bir "Aziz" tahsis edilmişti. Bu kişi bazen ta-mamen sanal da olabiliyordu. Sanal ya da gerçek bir kişi, Aziz ilan edilerek o kentin-sitenin "Patron Saint" i yapıldı. O kenti koruyan /kollayıcı "Koruyucu Aziz veya Azize" ya-ratmak fikri Hristiyanlıktaki diğer pek çok tören ve uygu-lama gibi Paganizm'den alınmaydı. Günümüzde Hristi-yan kentlerinin koruyucu Aziz'leri vardır, örneğin Aziz

66 Yoksul Tanrı

Andrew Moskova'nın, onun kardeşi Aziz Peter Roma'nın "Patron Sainfi" statüsündedirler. Ancak Hristiyanlığın kurucu babaları bununla da ye-tinmemişlerdir. Antik Mısır'da ve Anadolu'da başta da Sümer, Elam, Âkad ve Hititler'de - mesleklerin de "Tanrı-ları" vardı. Örneğin "Yılan" tıbbın, hekimlerin "Tanrısı/İla-hı" idi. Hristiyanlığın kurucu babaları bu köklü geleneği de kendilerine mal etmekte gecikmediler: Her mesleğe bir Aziz tahsis ederek her biri için özel bir "Gün" ayırdılar. Örneğin İsa'nın üvey babası (ya da erzast=yedek babası) sayılan Josef, "marangozculuğun" koruyucu azizi yapıldı. Her 1 Mayıs İşçi Bayramı Kiliselerde Aziz Josef in "Dua" günü olarak kutlanır. Mısır'da, "Devlet-Tanrısı" bizzat egemen Hanedan tarafından yaratılırdı.20 Hanedan hangi "cult"e bağlıysa o Hanedan'm üyeleri de aile içindeki hi-yerarşiye göre o 'cult'un rahipleri, rahibeleri ya da mabed görevlileri olurlardı. Ama aslolan Firavun'un yönlendir-diği ayinler ve/veya uygulamalardı. Hristiyanlığın içinden çıktığı Yahudilik, işte, Mısır'da-ki bu uygulamalardan çok etkilenmiş bir din olmaktan ziyade bir "Varoluş tarzı" (mode of existence) olarak "Tek Tanrıçılığa" geçmişti. İlginçtir ki, hem millet adı olarak "İs-rael" adı, hem de 'Musa' adı İbranice değildir. Bu Tek-Tan-rılı dinin "Cemaatinin" adı olan "İsrail" kelimesini millet anlamında ilk kez Firavun telaffuz etmişti. Aynı şekilde "Musa" adı da (Mosheau) yine Koptik-Mısır'da kullanılan bir "sıfattı" ve "Suyla Gelen" anlamına gelmekteydi. İsrail'in, din adamı olmaktan çok ilk "Devlet Adamı" sayılan Musa inanişae göre, Nil'e bırakılan bir sepetin içinde akıp giderken yıkanmakta olan Firavun'un kızı tarafından bu-lunmuş ve onun tarafından bu adla onurlandırılmıştı. Or-tadoğu'da siyaset, kültür, sanat, edebiyat ve dinlerin şe-killendirilmesinde Antik Mısır'daki Ateş, Güneş ve At

Aytunç Altımdal 67

kültlerinin çok büyük katkısı olmuştu. En belirgin ve be-lirleyici olanı da "Tann'nın Oğlu" olmak fikriyle, ünlü Ak-heneton ile başlayan ilk "Tek-Tannalık" inancıydı. Akhe-neton, "Solar-Monoteizm" diye bilinen, "Güneş Tapmıcı-lığı" başlatmıştı. Akheneton, Güneş'i "Tek Devlet Tanrısı" yapmış ve başka tanrılara tapınmayı yasaklamıştı. Kendi-sini de bu "Tann'nın Oğlu" sayıyordu. Hristiyanlığın ku-ruçu babaları bu yüzlerce yıllık geleneği kendilerine mal ederek, hiçbir şekilde "Tanrı Olmak" iddiası bulunmayan İsa'yı, önce "Tann'nın Oğlu" sonra da "Tann-Lord" ilan et-mekten kaçınmamışlardı. Bu nedenle tüm Pagan geleneği-ni (Logos dahil) kendisine mal etmiş olan Kilise için, ger-çekte, İsa'yı ortadan kaldırıp, Paganizm'i "Sanal" bir Tek Tanrıçılığa mahkum etmiş kurumdur diyebiliriz. Ve aynı Kilise İmparator'un emriyle, İ.S. 325'te, İsa'yı "Peygamber" olmaktan çıkartıp, "Tanrı" ilan etti. Hristiyanlık ancak böylelikle Devlet- Dini oldu21. İmparator Büyük Konstantin tüm yaşamı boyunca Ak-heneton'la başlamış olan "Solar Monteizm" e bağlı kalmış-tı22. Hristiyan oluşu(?) ölümüne yakındır. Ancak "Güneş" onun için yine önemliydi. Hristiyanlığı yürekten benim-semekten ziyade kasten desteklemişti; bu da onun devlet-siyasetiyle bağlantılıydı23. Konstantin, hırslı ve atak Hristiyanlık'ta "Fetihci-Ruh (irredentizm) bulunduğunu sez-mişti. Bu nedenle de onun için kendisini Güneşin-Oğlu kabul eden Firavun Akheneton ile "Yahioeh'in Oğlu" ya-pılmış olan İsa arasında fark yoktu24. Sonuçta ikisi de in-sandı. Ve gelmiş geçmiş en gaddar İmparatorlardan biri, belki de,

birincisi olan Konstantin, bu yeni "Sanal Tan-n'nın Oğlu"nu yeni "Fetihler" yapabilmek için bir "Araç" olarak görmüştü. (Konstantin, kendisine de 'Augustus'un Oğlu' şeklinde bir unvan vermişti. August olmak Sezar olmaktan daha önemliydi.) Kaldı ki "Natolia"da, Hristiyan-

68 Yoksul Tanrı

İlğa geçmiş olanlar çoktan beri Akheneton'un "Ank-Haçı-nı" bu yeni Tanrı"nın sembolü olarak boyunlarında taşı-yorlardı. İlginçtir, Konstantin döneminde Anadolu'da he-nüz Bizanslaştırılmamış olan, zorlama ve baskıyla Hıris-tiyan yapılmış olan Paganların ilk Haç'ı, bugün bildiğimiz Latin Haç'ı değil, Firavun Akheneton'un kendi dininin sembolü olan Ank-Haçıydı!

İkinci Bölüm HAYATI ÇALINAN ADAM

'De la celebration des Mysteres et des ceremonies sacrees, Jamais personne ne parlera.'

Le Nuctemeron, IX Apollonios de Tyane

2.1. Aldatılanlar ve Aldananlar

"Your ancestors were good
men, your present estate you
may well loathe"

"Atalarınız iyi insanlardı,
şimdiki halinize bakıp
yerinebilirsiniz."

Apollonius to the Melesians XXXIII (1)

Garip ama gerçektir ki, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yaklaşık 1000 yıllık varisi ve uzun bir süre de sürdürücüsü, koruyucusu ve geliştiricisi olduğu dinsel siste-matik, sadece 14 yıl içinde çöktü ve yerini Hristiyanlığa bıraktı. Tarihin belki de en ilginç gelişmelerinden biri bu-dur. Bu 14 yıllık dönem Hristiyanlara hoşgörü gösterme-yen Galerius'un (Sezar statüsündeki Roma Yöneticisi) İ.S. 311 yılında yayınladığı "Müsamaha Fermanı" (Edict of Toleration) ile Büyük Konstantin'in İ.S. 325 yılında topladığı İznik Konsil'i arasında geçen dönemdir. Hristiyanlar ken-dilerine "Müsamaha"2 gösterileceğini İmparatorluğun en üst düzey yöneticilerinden öğrenince tüm gayretlerini İm-paratorluğun merkezini ele geçirmeye yönelttiler. Eğer Roma İmparatorluğu'nu yöneten "Tetrarşi-Beşli yönetim" den bir İmparatoru Hristiyan yapabilirlerse, halkın %99'u Paganist de olsa önünde sonunda tüm İmparatorluğu ele geçirebileceklerini sezinlemişlerdi. Onların tercihi genç

71

72 Yoksul Tanrı

Konstantin oldu. Sonuçta onu zafere götürdüler ve o da Hristiyanlığa en büyük katkıyı yaptı. İlginçtir ki Konstan-tin Hristiyanlığın en belirleyici, en önemli ve ilk "Ekü-me-nik" Konsili'ni toplayıp, buna başkanlık ettiği İ.S. 325 yılında henüz Hristiyan olmamıştı. "Azizler Kitabında" (Book of Saints) belirtildiği üzere Konstantin, ölümünden-belki de öldükten sonra- sadece birkaç dakika önce, yata-ğının başında nöbet tutan kişilerin arasında bulunan bir papazın, üzerine su sıçratmasıyla- dini vecibeler yerine getirilmeden- "Vaftiz" edilmişti!3 Yine ilginçtir ki, bu Kon-sil'i topladığı için "Vaftiz Edilmemiş Hristiyan" (bu nasıl oluyorsa) Konstantin, Doğu Kiliseleri tarafından İsa'nın 12 Havarisi'ne eklenerek -Aziz Paul'u dışlayarak - 13. Havari kabul edilmiştir. Konstantin İznik Konsili'ni 20 Mayıs 325'te toplantıya çağırmıştı ve 21 Mayıs'ta açılan Konsil'e bizzat kendisi başkanlık etmişti. Bu nedenle de gerçekte Pagan dini "Solar Monotheizmi'ne" bağlı olan İm-parator'un başkanlığında toplanan bu ilk Hristiyan Ekü-menik Konsil'i, bugün de yürürlükte olan ve vazgeçile-mez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez kararlar almış-tı. Tahmin edilebileceği üzere, 21 Mayıs tarihi de Orto-doks ve diğer Doğu Kiliseleri'nde "Aziz Konstantin" günü olarak günümüzde de kutlanmaktadır. Konstantin sadece imparator değil aynı zamanda, Hristiyanlığın önemli Azizlerinden biri yapılmıştı.

Bu ilginç İmparatorun yaşamına kısaca göz atmakta yarar vardır. Çünkü nasıl bir egemenin yönlendirdiği, beğenmediği kararları değiştirdiği, beğendiklerini -kendisi-nin ve devletin çıkarlarına uyanları onaylayarak "Hristi-yan Amentüsü"ne eklediği ancak böylelikle anlaşılabilir. İsa Mesih'in ilk saf ve masum "inançları" Konstantin gibi bir adamın kesin buyrukları doğrultusunda nasıl "Yeni Din" haline gelmiştir, bu Konsil'de bunu iyi anlamadan,

Aytunç Altındal 73

İmparatorluk sınırları içinde bu Konsil'den sonra yaşa-nanları anlayabilmek de kavrayabilmek de olası değildir. Diğer bir anlatımla günümüzdeki Hristiyanlığın özünün ve kurgusunun yapılışında kimler etkili olmuşlardı ve bu etkili kişilerin en tepesinde yer alan İmparator Konstantin "Nasıl" bir kişiydi ve "Nasıl" bir Hristiyanlık kurdurmuş-tu, bunu görelim. Şunu da ekleyelim ki, Konstantin, İznik Konsili'ni toplarken, yönetirken ve kararlar onaylar ya da red ederken Hristiyan değildi ve "Pontifex Maximus" (tüm inançların ve dinlerin baş rahibi) sıfatını taşıyordu. Konstantin bu Konsil sırasında sadece Hristiyanların de-ğil, aynı zamanda Paganizmin de "Baş Rahibi'di"⁴

İstanbul'u (Constantinople) "Yeni Roma" olarak kuran ve tarihe I. Konstantin ya da Büyük Konstantin tanımıyla geçen İmparator, Roma İmparatorluğu'nun iki ünlü yöne-ticisi Diocletian ve Maximian'm kurdukları sistemin ege-menliğinin sürdüğü İ.S. 270-305 yılları arasında siyasal formasyonunu edinmişti. Geçerken belirtmekte yarar var ki, Bizans (Byzantium) Konstantin tarafından kurulmuş bir kent ya da Devlet değildi. İmparator Konstantin'den çok önce Roma İmparatorluğu'nun uzak bir ek yerleşim alanı olarak İstanbul'da Haliç ve çevresinde "Byzantium" diye bir bölge vardı. Konstantin işte var olan bu "Byzanti-um" bölgesini genişleterek kent ölçülerine getirdiği bu yerleşim alanını Doğu Roma İmparatorluğu'nun Başkenti olan "Yeni Roma" (Constantin'in kenti) adıyla kurdu. (Tam tarihi 11 Mayıs İ.S. 330) Diğer bir anlatımla Bizans, Doğu Roma İmparatorluğu'nun ve/veya İstanbul'un adı değildir, küçük bir yerleşim alanının "Yeni Roma"nın ku-rulmasından önceki adıdır. Benzer şekilde Rus Çarları da, 1453'ten sonra, ilk iki Roma'nın, yani Tiber Nehri üzerin-deki Roma ile Boğaziçi'ndeki Roma'nın göçtüklerini/tari-he karıştıklarını öne sürerek Moskova'yı "Üçüncü Roma"

74 Yoksul Tanrı

adıyla kurmuşlar ve Ortodoksluğun "Tek" koruyucusu ol-duklarını ilan etmişlerdi.⁵

Diocletian dönemi, yaklaşık son 100 yıldır süren çal-kantılı dinsel tartışmalar sürecinin, Paganizm lehine de-ğiştirildiği yıllardır. Eski Tanrılar yeniden canlandırılmış-ılar ve Hristiyanlara baskı uygulanmıştı. İşte Constantin bu hareketli dönemde dünyaya geldi (İ.S. 275 veya 276). Onun doğduğu yılda İmparator Tacitus ölmüştü ve on-dan önceki İmparatorlar tarafından ilan edilmiş olan "Gü-neş Tanrısı" Roma İmparatorluğu'nun "Hakimidir" şeklin-deki kural Tacitus tarafından da güçlendirilmişti.⁶ O dö-nemde Romalı senatörlere de "Güneş Tanrısı'nın Oğullan" deniliyordu! Konstantin'in yıldızı otuzlu yaşlarındayken İ.S. 304-305 yılından itibaren parlamaya başladı. O sırada Galerius ve Maximin Hristiyanlara karşı yeni bir baskı kampanyası başlatmışlardı. Bu tartışmalar İ.S. 310-313 yıl-ları arasında doruğa ulaştı. Bir yandan Pagan filozofları diğer yandan da onlara karşı ve devlet içinde gizli örgüt-lenmeler yapmış olan Hristiyanlar vardı. Devleti içerden ele geçirmek için her türlü Makyavelizmi, Aziz Paul'un ünlü sözüne -"Ben bir kişiyi kazanmak için, Yahudi'yle Yahu-di, Paganla Pagan, Romalıyla Romalı olurum."- dayandıra-rak hareket eden Hristiyanlara Devlet katından gelen en gizli destek Konstantin'in annesi Helena'dandı, ki o da, Doğu Kilisesi tarafından ölümünden sonra Azize ilan edilmişti/tıpkı oğlunun da Aziz yapıldığı gibi. İ.S. 310-313 yılları İmparatorluk sınırları içinde çok derin dinsel ayrış-maların yaşandığı dönemdi. Bu dönemde İsa Mesih, he-nüz resmen Tanrı'nın Oğlu olarak tescil edilmemişti. İm-paratorluk sınırları içinde yaklaşık 2500 kadar farklı İncil vardı. Henüz "Trinü=Teslis" de kabul edilmemişti. Hiris-tiyan yazarlar, Porphyry gibi güçlü bir Pagan filozofa kar-şı, kendi dinlerini savunmakta zorlanıyorlardı.⁷ Öte yan-

Aytunç Altmdal 75

dan Porphyry, gerçek bir "İnanç" isteniyorsa bunun kuru-cusunun ünlü "Şifacı" Tyanalı Apollonius olması gerekti-ğini, İsa'yı hiç tanımadıklarını ve Gospeller'in de yalan-yanlış, cahilce metinler olduklarını vurguluyorlardı. Porphyry, İsa'ya atfedilen tüm mucizelerin, gerçekte Apollonius tarafından ortaya getirilmiş olduğunu ısrarla belirtiyordu.⁸

Konstantin'in içinde yetiştiği siyasi ortam, Diocletian tarafından başlatılmış olan reform çalışmalarıyla belirlen-mişti. Buna göre, Diocletian İmparatorluğun iki Augustus ve iki Sezar tarafından yönetilmesini öngörmüştü.

4. yy'da bu sisteme "Tetrarşi" (Beşliyönetim) deniliyordu. Ve bu yönetim 100 idari-alanı denetim altında tutuyordu. O dönemde bu 100 ilde, 12 Kilise-Alanı (Diosez) vardı. İm-paratorluk'ta Doğu Bölgesi (ya da Müfettişliği=Prefectura praetorio per Orientum) Mısır, Libya, Trakya, Balkanlar ve Karadeniz'i de içine alan dev bir coğrafyayı kapsıyordu.⁹ Konstantin İ.S. 306 yılında işte bu bölgenin İmparato-ru yapılmıştı ve ölümüne değin (337) kendisini hep bu Doğu Bölgesiyle özdeşleştirmişti... İtalya ve diğer bölge-lerin de "Egemeni" olmasına rağmen.

4. yy'da Roma İmparatorluğunda büyük bir mali çö-küntü yaşanıyordu. "Para" neredeyse sıfırlanmıştı.¹⁰ Kons-tantin bunu düzeltebilmek için ilkin askeri harcamaları kısıtı, sonra da yeni bir para sistemi getirdi. Fazla ayrıntı-ya girmeden belirtirim ki, Konstantin, bürokrasiyi güç-lendirerek "Devletçilik" ilkesini hayata geçiren ilk impara-tor olmuştur. Ostrogorsky'nin de belirttiği üzere, Kons-tantin'in Devletçilik anlayışının koruyucusu Orduydu. İmparator bu orduyu Barbar olarak nitelendirilen Al-man=Cermen Kabilelerinden

oluşturmuştu.11 Ve bunların Pagan tanrılarına büyük önem veriyordu. Nedir ki, Dev-letçiliği yerleştirebilmek için Konstantin kendi ailesinin

76 Yoksul Tanrı

mensupları da dahil (oğlu ve karısı) binlerce insanı gözü-nü kırpmadan idama gönderdi. Konstantin gibi Maximin de Augustus unvanını taşıyordu. Bu iki rakipten Maximin Porphyry'nin İsa'ya ve onu Tanrı yapmak isteyenlere kar-şı yönelttiği savları destekliyordu. Maximin, Hristiyanlar tarafından hazırlanmış sahte bir metin olan "Acts of Pilate" (İsa'yı çarmıha gönderen genel vali) adlı yazılardan yola çıkarak Hristiyanları "Ateist" ilan etmişti. Maximin ilk öğrenim okullarında okuyan çocuklara Hristiyanlığın "Barbarca" olduğunu ve bu propagandaya kanılmaması gerektiğini öğreten dersler konulmasını sağlamıştı. Konstantin, Maximin'in aksine Hristiyanları kendi çıkarlarına uydukları sürece koruyacağını açıklamıştı. Konstantin'in karşı olduğu dinsel akım, ilginçtir ki, Tyanalı Apolloni-us'un son büyük temsilcisi olduğu Hermetizm değil, son iki yüzyıldır özellikle de Roma Lejyonlarında çok etkili olan "Mitraizm" idi. Bu İran-Hindu kökenli dinsel inanç sistemi İ.S. 4. yy'da başta Anadolu olmak üzere tüm Ortadoğu da, Mısır'da ve Balkanlar'da çok büyük taraftar kitlesine sahip olmuştu12 ve Konstantin bu İran etkisinin kendi İmparatorluk Bölgesi için Hristiyanlıktan daha teh-likeli olduğunu hesaplamıştı. Mitraizm, Doğu Roma'da öylesine etkili olmuştu ki, Konstantin'den otuz yıl sonra İmparator olan yeğeni Julian (361- Apostate diye bilinir) 363 yılında çok gizli bir Mitraist örgüte üye yapılmıştı ve İstanbul'daki ilk gizli Mitra Mabedi (mithraeum) onun is-teğiyle kurulmuştu. Julian kendisinin "reenkarne" (yeni-den doğmuş) olmuş Mitra olduğuna inanıyordu.13 Julian dayısı Konstantin'i atalarının dinini "cahillere" teslim et-mekle suçlamış ve Hristiyanları baskı altına almıştı. Özet-leyecek olursak, Büyük Konstantin yeni kurduğu kentini ve İmparatorluğunu baş düşmanı ve rakibi Persler'in etki-sinden kurtarabilmek için Mitraizm'e karşı mücadele

Aytunç Altındal . 77

ederken, Hristiyanlığın ne olduğu ve olmadığı henüz tam bilinmeyen Tanrı'smın tuzağına düşmüştü denilebilir. Kaldı ki Mitraizm'de de Hermetik öğeler vardı. Daha son-raki yüzyıllarda Bogomilizm (Bog= Bulgarca Tanrı de-mektir) adıyla anılan akımlar da Mitraizm'den Herme-tizm'den ve aldıkları birçok unsuru öğretilerinin içinde görüyorlar ve savunuyorlardı. Öte yandan Apollonius da Mitraizm'i kendi kaynaklarından ve yerinde öğrenmiş bir filozoftu. Dolayısıyla onun Hermetik öğretisi içinde de Mitraik unsurlar vardı. Diğer bir anlatımla "Dualizm"\ esas alan Mitraik öğretinin, örneğin "Karanlık-Aydınlık Karşıtlığı" ya da iyilik- kötülük, güzellik ve çirkinlik vd. gibi zıtlıkların Diyalektiği Hermetist Apollonius'un öğre-tisinde de sıkça yer alıyorlardı. Nedir ki, Mitraik öğeler İsa'ya dayandırılan Hristiyan-lıkta da vardı. Şu farkla ki; bu "Dualizm" artık bir "Trini-te" ye dönüştürülmüştü. Buna göre Baba Tanrı, herşeyin üstünde (above all) Oğul-Tanrı İsa, herşeyin yanında (by all) ve Kutsal Ruh da herşeyin içinde (in ali) şeklinde for-müle edilmişti. Dolayısıyla "İyilik/ Kötülük" vs. Diyalekti-ği, bir "Zıtlar-Arası Mücadele" değil ve/fakat İsa'nın "var-lığında" çözümlenen O'nunla bütünleşildiği takdirde "çö-zülen" bir çelişkiyi temsil ediyordu. İsa "kurtarıcı" idi, İn-sanoğlu'nun Adem ve Havva'dan beri başında olan ve onu yönlendiren "İlk Günah"la başlayan "Çelişki"yi çöze-cek olandı. (Bu "İlk Günah" masalı da bizzat Aziz Paul ta-rafından uydurulmuştu.) Zaten bu nedenle de tüm insan-lığı bu gelişkiden kurtarmak için Baba Tanrı, kendi öz oğ-lunu insan suretinde zavallı insanların arasına göndermiş ve onun öldürülmesine seyirci kalmıştı. Hristiyanlar bu esrarengiz olaya "Grand Mysterium" (Büyük Sır) diyorlar-dı. Uzlaşmaz çelişkilerin mücadelesini esas alan Mitra-izm'e karşı Hristiyanlık "Uzlaşır" bir "Çelişki" koymuştu.

78

Yoksul Tanrı

İşte bu husus Konstantin için çok cazip bir "Siyasi" silahtı (leverage anlamında), kaldıraçtı. Bu "Kaldıraç"\ hayata ge-çirmek ve "Uzlaşmaz Çelişkileri Yok Etmek" amacıyla Hris-tiyan önderlerinin İsa'ya biçtikleri "Kurtarıcılık=Uzlaştırıcılık" rolünü hayata geçirmek için kendisinin bu rolü üst-lenmesi gerektiğini düşündü ve ünlü İznik Konsili'ni top-lantıya çağırdı. Konstantin bu role çıkarken, tıpkı Aziz Pa-ul gibi, Güneş'e Tapanlar ile Güneş'e Tapıcı, Hermelist-ler'le Hermetist ve Hristiyanlarla Hristiyan gibi davran-mayı benimsemişti. Ünlü deyişle, tam bir "Takiyye Ustası" idi Konstantin. (Benzer bir model İ.Ö. 390'lı yıllarda Plato tarafından yazılmıştı. Sokrat davasını işleyen "Euthyph-ron" adlı çalışmasında Plato, Atina'da yargıçların "Dinsiz-likle" suçladıkları Sokrat'm karşısına, din konusunda bir-biriyle çelişir gibi gözüken argümanları savunan bu kişiyi çıkartmıştı.)14

18 Eylül 324'te Konstantin, Boğazın doğu yakasında son rakibi Licinius'un ordusunu bozguna uğrattı ve Roma İmparatorluğu'nun tek ve mutlak egemeni oldu. Romalı Egemenler arasındaki bu son savaş,

"Chrysopolis" savaşı diye tarihe geçti. Bu savaşta Licinius, Pagan tanrılarının adına, Konstantin ise "Yeni Bir Devlet ve Yeni Bir Din" kur-mak idealiyle dövüştüler. Konstantin savaşı kazandı. Eğer Licinius kazansaydı yeryüzünde Hristiyanlık diye bilinen -bugünkü haliyle- inanç bulunmayacaktı. Tarihin garip bir cilvesidir ki, Konstantin bir yandan Licinius'un "Pagan Tanrıları" na karşı savaşıyor, diğer yandan da Doğu sınır-larına komşu olan (Hristiyan) Monofisit-Ermeni Krallı-ğı'nı yıkmak için uğraşıyordu. Ama gerçekte Konstan-tin'in daha derin bir ideali vardı, Konstantin bir "Devlet Ti-pini" ve bir "Dinsel Anlayışı" tarihe gömmeyi planlamıştı.

Aytunç Altımdal 79

Bu devlet, Hellenler'in "Hristiyan Devleti" (L'etat Chreti-en) idi. Dinsel-Anlayış ise bu devleti yöneten siyasi yapıyla belirlenmişti. Buna göre Hellen Hristiyanlığında Devlet ve Kilise ayrı ve "Özerk" yapıda ve statüde idiler. Konstan-tin ise Kilise'yi kesinlikle Devletin Yönetimi ve Denetimi altına almak amacındaydı. Tarihte "Cezaropapiztn" diye bi-rlinen bu sistem, Konstantin'den bu yana "Devlet-Deneti-mindeki Din" olarak "Devlet Laisizm'i" şeklinde sürmekte-dir. Uygarlık tarihçisi, Gonzague de Reynold'un da belirt-tiği gibi, Hellenler'in Hristiyan-Devleti, Konstantin'in il-kin İznik Konsili'ni toplaması, ardından da İmparatorlu-ğun "Başkentini Roma'dan Küçük Byzantium bölgesine taşıyarak burada "Yeni Roma"yı kurmasıyla tarihe karıştı.¹⁵ Chrysopolis Savaşı sırasında bile Konstantin, "Hristi-yanların Tanrısı'nı, Roma Panteonu'na kabul ettirebilmek mümkün değildir," diye düşünüyordu.¹⁶ Savaşa giderken Konstantin "Güneş Tanrısı Yoldaşım" (companion) olacak demişti! İmparator Konstantin için Devlet her zaman Kili-se'nin üstünde bir değer ve anlam taşımıştı. Örneğin Hı-ristiyanların uyguladıkları "Celibacy" (evlenmeme koşulu) yönetmeliğini 320 yılında değiştirmişti. Benzer şekilde, atanacak olan piskoposları, Kilise değil, Devlet ve İmpara-tor seçecekti. Ayrıca Pazar gününü "Güneşin Günü" (Sun Day) ilan ederek tatil yapmıştı. O döneme kadar eski Ya-hudi geleneğine göre Cumartesi günü tatil yapan ve kili-seleri dolduran Hristiyanlar, Devlet zoruyla "Tanrının" koyduğuna inandıkları kutsal takvimlerini değiştirerek, Konstantin'in koyduğu Seküler-Devlet'in takvimini "Kut-sal" kabul ederek dua etmeye başladılar ve hâlâ da duala-rını sürdürüyorlar! Oysa İsa eğer gerçekten de yaşadıysa, Cuma akşamından Cumartesi akşamına kadar olan "Tan-rı'nın Dinlenmeye Çekildiği" haftalık tatile uygun yaşamış ve dua etmişti!¹⁷

80 Yoksul Tanrı

Pagan Tanrılarının koruyucusu Licinius'u Chrysopo-lis'te yenen Konstantin, bu savaştan 18 ay sonra terhis et-tiği ordusu tarafından düzenlenen törende, "Tanrılar seni korusun Augustus Konstantin" sloganıyla selamlanmış ve uğurlanmıştı. Dikkat edilirse bu olay 20 Mayıs 325'te aç-ılan 1. Ekümenik İznik Konsili'nden tam 10 ay sonra ya-şanmıştı. Konstantin'in yeni bir "Din ve Devlet" modelini hayata geçirmek için başlattığı kampanyadan tam 10 ay sonra bile ordusu Konstantin'i Pagan tanrılarının koruyu-culuğuna "Emanet" etmişti. Birkaç yıl öncesine kadar Devlet'in ve kendisinin çıkar-larına uyduğu zaman, Hristiyanların karşısında büyük bir alçakgönüllülük göstererek kendisini "Tanrının Yoksul Bir Hizmetkarı" olarak tanımlayan Konstantin, 20 Mayıs 325'te İznik Konsili'ne başkanlık yaparken açılış konuş-masında kendisini birdenbire "Tann'nın Baş Temsilcisi" (Vicar) yapıvermişti. Buna göre yeryüzünde yaşanacak ve yapılacak olan işleri ve işlemleri, artık Tanrı (bu kez İsa) adına "Bizzat" Konstantin belirleyecekti, O'nun istemedi-ği aynı zamanda Tann'nın da istemediği sayılacaktı! Gü-nümüzde Papalar da "Vicar" statüsündedirler ve bu mo-delin Devlet katındaki ilk resmi uygulayıcısı kendisi vaf-tiz bile edilmemiş olan ve aslen Paganların Güneş-Tanrı-sı'na tapan İmparator Konstantin olmuştu.

İznik Konsili'ne imparatorluğun tüm bölgelerinden se-çilmiş 230 piskopos katılmıştı.¹⁸ Konstantin yine kendi is-teğine göre bir karar almış ve Konsil'de geçecek olan tüm konuşmaların ve verilecek olan tüm yazılı metinlerin, Grekçe olması koşulunu getirmişti. Oysa ki özellikle İm-paratorluğun Güneydoğu sınırlarından gelenlerle Afri-ka'dan gelenler, Hristiyanlığın "Asıl" dilinin Aramice ol-duğunu, Grekçe konuşulursa Kutsal Metinlerde anlam kaymaları olacağını öne sürüyorlardı ama Konstantin ku-

Aytunç Altımdal 81

racağı Yeni Din'in "Dilini" Grekçe olarak tayin etmişti bi-le. Oysa İsa Aramice biliyordu, Grekçe bilmiyordu! İlk İn-cil'ler de Aramice yazılmıştı...

Konstantin'in yeni bir devlet ve yeni bir "Devlet-Dini" yaratabilmek için Grekçe'yi "Zorunlu" dil haline getirme-si sadece İznik Konsili'nin tartışmaları sırasında değil, da-ha sonraki yüzyıllarda ortaya çıkan ya da patlak veren is-yanlarda, ayaklanmalarda ve/veya akademik ve teolojik tartışmalarda da belirleyici bir rol oynamıştır. Konsil'e ka-tılan piskoposlardan bazılarının Aramice yerine Grekçe kullanılmasına itiraz etmeleri nedensiz ve mesnetsiz de-ğildi. Onlara göre çevirilerde olsun, dialoglarda olsun iki dil arasında "Anlam" kaymaları olacaktı. Zaten 200 yıl içinde yapılmış olan İncil/Gospel yazımlarında, çevirile-rinde ya da yorumlarında (tefsirlerde) sayısız kargaşalık ortaya çıkmıştı. Nitekim dil sorunundan kaynaklanan bu kargaşaya son vererek tüm İncil'lerden bir "Standart" İncil oluşturmak görevi de Konsil'e aitti. Konsil, sayısı

binleri bulan İncil'leri tasnif edecek, sonra kodeksleyecek ve artık bir daha değiştirilmemesi kaydıyla "Resmi" bir "Devlet-İn-cili" oluşturacaktı. Konsil bunu yaptı ve "Devlet İncili" nin dışında bırakılanları "Apokirif olarak nitelendirerek ya-saklattı. İznik Konsili öncesine kadar Paganlardan ve on-ların yöneticilerinden en azından "Tolerans" bekledikleri-ni öne sürerek daima mağduru, ezilmiş ve hakkı yenmiş oynayan Kilise yöneticileri Roma İmparatorluğu'nda ikti-darı ele geçirince, kendileri gibi düşünmeyen ve kendi Tanrıları'na-tapmak istemeyen Pagan Hellenler'e ve diğer Anadolu topluluklara "Sıfır" tolerans gösterdiler. Öyle ki Katolik ve/veya Ortodoks olmayı reddeden diğer Hıristiyanları bile Cör: Protestanları) ateşe atarak yakmaktan çekinmediler.
Grekçe ile Aramice arasındaki ifade ve anlam farklılık-

82 Yoksul Tanrı

larından doğan sorunlara kısaca değindikten sonra İznik Konsili'ne geçelim. Bu sorun Hristiyanlık içinde inanıl-mayacak kadar önemli dinsel farklılıklar, tefsirler ve hi-zipleşmeler başlatmıştır. Bunu bazı örnekleriyle açıkla-mak zorunludur.

Aziz Paul'un belirttiğine göre, Musa tarafından yazıl-mış olduğu bilinen eski Ahit'in ilk beş kitabına "Pentate-uch" denilir.(Acts,3:22) Bu beş kitabın ilkinde "Genesis" adı verilmiştir fakat Aramice metinde böyle bir sözcük yoktur, bu sonradan yapılmış bir eklemedir. Genesis kitabı, Grek-çeye çevrilirken ilk İbranice/Aramice sözcük- ki bu ger-çekte Kutsal Kitap'm19 da ilk sözcüğüdür- "Başlangıç'ta" (in the beginning) olarak verilmiştir. Oysa bunun özgün me-tindeki karşılığı "Bara" dır ve bu ilahi sözcük, birleşme-cin-sel de dahil - doğmak, karşılıklı- ilişki ve ilahi müdahale gi-bi anlamlara gelmekteydi. Hiçbir şekilde "mutlak" başlan-gıç anlamına gelmiyordu. Kısaca ve teknik ayrıntılarda bo-ğulmadan söyleyebiliriz ki,20 Genesis'in ilk bölümü, "Baş-ılangıçta Tanrı evreni ve yeryüzünü yarattı" şeklindeki -günü-müzde Hristiyanlık için İznik Konsili'nden beri kabul edi-len- anlatımla değil, "Tanrı'nın Barashet'iyle evren ve yeryü-zü yaratıldı" şeklinde anlaşılmalıydı. Diğer bir anlatımla Yahudiler'in Tanrısı Jahveh, bir "Başlangıç" yapıp, yeryü-zünü ve evreni yaratmış değildi; eğer böyle yapsaydı - ya-ni bir başlangıçtan yola çıksaydı- diğer Pagan tanrıların-dan farkı olmazdı, çünkü onlar önce "Başlangıç" yaparak yeryüzünü vd. yaratıyorlardı. Ama bu söylenen Paganları yumuşatmış ve onlara kendi tanrılarının yaptıklarını başka bir tanrı da yapıyormuş gibi bir izlenim edindirmişti.

İznik Konsili'ne 230 piskoposla birlikte, daha alt dü-zeyde Kilise yöneticisi olan daha yüzlerce din adamı da katılmıştı. Konsil'e katılan din adamları çeşitli hizipler oluşturmuşlardı. Örneğin; Kudüs'ten gelenler Filistinli

Aytunç Altındal . 83

(Caesaera) din adamlarına, Fenike'den gelenler Kilikyalı Ariuscularla birlikte, Libyalı ve Antakyalılara karşıydı-lar.21 Bitniyalı Hristiyanlar ise Galatia Kilisesi'ne ateş püs-kürüyorlardı. Aralarında bağımsız kalmak isteyenler de vardı, örneğin; kavgayı yumuşatmak isteyen İskenderiye-li Alexander gibi... Ki daha sonra p da Roma Başpiskopo-su Sylvester (Papa) ile tartışmaya başladı. Kısacası Kon-sil'de yaşanan tartışmalar ve kargaşa İmparator Konstan-tin'in önceden planladığı gibi, kendisine son ve bitirici sö-zü söyleyebilmek olanağını sağlamıştı. İmparator, her ka-fadan ayrı sesin çıktığı, kimin neyi, niçin savunduğunu bilmediği bu tartışma ortamını bir emirle sona erdirerek tüm kavgayı "Tek Sözcüğe" indirgeyebileceğini ve bunu da isteseler de istemeselerde "Nihai Sened'e" koyduracağını biliyordu. Ve öyle de yaptı.

İmparator Filistinli din adamlarına öncelik tanıdı ve onların hazırladıkları "Amentü" nün Konsil'de genel ka-bul görmesini perde arkasından destekledi. Buna göre İsa Mesih Logos yapılmak isteniyordu, oldu; İsa Mesih, Baba-nın "Edindiği" Oğul deniliyordu, bu da kabul edildi ama Ariuscular bu iki "Ön-Kabule" karşı çıktılar. Ariuscular burada sadece Babanın gerçek Tanrı olduğunu, İsa'nın Logos olamayacağını ve onun sadece İnsan olduğunu vurguladılar. Tartışmalar aylarca sürdü ve özellikle dil anlaşmazlıkları Konsil'in kaderini belirledi. (Konsil'den sonra da İsa, Ariuscular için hala bir "creature" mahluk, yaratılmış varlık olarak kaldı. Ariuscular Konsil'de yenil-melerine rağmen görüşlerinden vazgeçmediler).

İşte bu atmosferde artık sabrı taşmak üzere olan Kons-tantin'in imdadına, Filistin'i! Eusebius yetişti. Tüm taraf-ları birleştirecek bir "Sözcük" ürettiğini ve bunu İmparator gündeme getirirse tüm tartışmaların biteceğini açıkladı. Konstantin bu fırsatı kaçırmadı. Eusebius ve taraftarları-

84 ■ Yoksul Tanrı

nm buldukları sözcük, daha önce de değindiğimiz "homo-iusion" idi.22 Konstantin bu sözcüğe bağlı kalınarak nihai bir çözüm bulunmasını yoksa Konsil'i dağıtacağını bildir-di. Konsil'in hiçbir sonuç elde edemeden dağılması de-mek, İmparator'un Hristiyanları bir daha bu denli önem-semeyeceği anlamına geliyordu. Hristiyan din adamları bu sözcüğün "Amentü" deki belirleyici kavram olmasını isteksizce de olsa kabullenmek zorunda kaldılar. Nedir ki; Ariuscular bu sözcüğün Amentü'ye konulmasına karşı çıktılar. Karşı çıkarken de

çok haklı bir gerekçeleri vardı. Konsil'de kabul edilen ve tüm din adamlarının onayıyla tartışılan "Ortak İncil" metninin Kutsiyeti ile bağdaşmı-yordu. Çünkü Kutsal Metinler'de "homoiusion" diye bir sözcük yoktu, yer almamıştı ve daha önemlisi onun adına hareket edilen İsa Mesih, bu kavramı ne duymuş ne de bilmişti. Kutsal Metin'de yer almayan, insanlar tarafından uydurulmuş bir sözcüğün "Amentü" de bulunması düşü-nülemezdi. Ama oldu. Konstantin bu sözcüğün Amen-tü'ye konulmasına karar verdi. Böylece İsa ile Baba Tanrı, "Aynı Türden" oldular. Bunu kabul etmeyenlere Konstan-tin "Kılıçla" cevap verecekti. İznik Konsili'nde ilk kez öz-gün metinlerin dışında kavramlar İncil'e sokuldu ve ilk kez "Heretic" (sapkın) üretme süreci başlamış oldu.

Konstantin'in, Eusebius'tan devralarak, kendi görü-şüymüş gibi İncil'e sokturduğu²³ "homousios" (derivative) kavramı aynı zamanda "Ortodoksluğu" da tayin eden kav-ram oldu. Daha sonra 382 yılında toplanan 2. Ekümanikal Synod'da (İstanbul'da yapıldı) İznik Konsili'nin "Amentü-sü" esas alınarak bazı değişiklikler yapıldı ve Romalı Ka-tolikler, Ortodokslar, 16. yy'dan sonra da Anglikanlar için Dogmatik kabul edildi, diğer birçok kilise ise doğrudan doğruya ilk Amentü sayılan İznik Konsili'nde kabul edi-len metne sadık kaldılar.

Aytunç Altındal 85

Arius ve Konsil'in iki önemli adı, Eusebius ve İznikli Theognis sürgüne gönderildiler. Ve uzunca bir süre için kiliseler arasındaki kavga biraz da Konstantin'den korkul-duğu için küllendi. Hemen ekleyelim ki, bu kavga hiç bit-medi ve 1453'e kadar zaman zaman alevlenerek ve başka kalıplara dökülerek sürdü.

İznik Konsili'ni izleyen yıllarda Konstantin "Yeni Dini" yerleştirmek ve temellerini sağlamlaştırmak için kanlı bir dönem başlattı. Kendisine bağlı olan din adamları en hafif ceza olan sürgüne gönderilirken, daha tehlikeli saydığı bazı kişileri doğrudan ölüme gönderdi. Bunların arasında en yakın arkadaşları ve karısı İmparatoriçe Fausta da var-dı. İmparatoriçe sadece Konstantin'in annesi Helen gibi Hristiyanlara sempati duymamış, kendi başına bazı "lü-tuflarda" bulunmuş ve geniş araziler, binalar bağışlayarak, kiliseyi güçlendirmişti. Nedir ki Konstantin kendisini bil-gilendirmeden hareket eden herkesi ölüme gönderdiği için eşi Fausta da Trier'deki büyük hamamda yıkanırken, imparator tarafından görevlendirilmiş kişilerce boğularak öldürüldü. Konstantin Konsil'den bir yıl sonra, 326'da kendisine en büyük desteği vermiş olan oğlu Veliht Cris-pus'u da sarayında öldürttü.

Ana hatları Aziz Paul tarafından hazırlanan ve ondan sonraki iki yüz yıl içinde çeşitli biçimlerde "Terminolojik" değişimlere uğratılan Kutsal Metinler²⁴ Konstantin'in elin-de ve dilinde tam bir "Yasaklar" kitabına dönüşmekte ge-cikmedi. İznik Konsil'i kararlarını öne sürerek Konstantin, ilkin Yahudilere karşı baskı siyaseti uygulamaya başladı. Nedir ki, Konsil'den birkaç yıl sonra, geniş halk yığınla-rından gelen itirazları dikkate alarak bu kez de Konsil'de-ki en "Uy nlu" kişilere saldırdı. Kimisini sürgüne gön-derdi, kimisini hapse attırdı. Konstantin'in zulmü kısa bir süre sonra Paganlara yö-

86 Yoksul Tanrı

neldi. Pagan Tapınakları müze yapıldı; Roma'da Pagan Senatörlerin Meclis'teki Kutsal Mimleri bile kaldırıldı ve kendilerinden "Devlet-Dini"ne inanmasalar bile saygı gös-termeleri istendi. Anadolu'da ve Ortadoğu'da ise Paga-nizm ve Hermetizm hâlâ güçlüydü. Oralarda henüz "Tek Tanrı, Tek Din, Tek Dil" yerleştirilememişti. Tyanalı Apol-lonius'un adı ve anısı hâlâ canlıydı. Öyle ki İ.S. 302'de Bit-niya Valisi Hierocles (Sossius) onu öven konuşmalar yapı-yor ve anısının yol gösterici olduğunu açıkça beyan edi-yordu. Bu görüşlere karşı Eusebius iki kitap yazmış (Aga-inst Hierocles) ve İsa'nın sadece Musa'dan değil, Apollo-nius'tan da üstün olduğunu, çünkü kutsal Hristiyan Me-tinlerine göre "Yahudi" değil "İbrani" (Hebrew) olduğu için evrenin yaratıldığı döneme kadar giden bir geçmişe sahip olduğunu vurguluyordu. Eusebius inanılmayacak kadar entrikacı bir adamdı,²⁵ ve en az onun kadar "Entri-kacı" olan İmparator Konstantin'le birlikte "Yeni İsa Dini-nin" temellerini atan kişi o oldu.

Biri vaftiz bile olmamış ve/fakat Hristiyanlık hakkın-da her din adamından daha fazla yetkiye ve söze sahip, karısını ve öz evladını öldürtecek kadar zalim ve gaddar bir İmparator ile, tüm yaşamı entrika ve desise ile geçmiş, ne verdiği sözü tutmuş ne de birlikte hareket ettiği kişi-le-ri savunmuş bir din adamı, birbirlerini destekleyerek tüm Pagan (ki bu sözcük o dönemde "Uygar Kentli" anlamına geliyordu),²⁶ uygarlığının, edebiyatının, sanatının, kültü-rünün ve en önemlisi "Dinsel Sistematiğinin" hunharca yok edilmesi için gerekli olan yıkıcılık görevini üstlenmiş-lerdi.²⁷

Gerçekte bu iki adamın da geçmişleri tahmin edileme-yecek kadar karanlıktı. Konstantin'in şaibeli ve bilinme-yen geçmişi ile ilgili bir "Sır" günümüzde de tartışma ko-nusudur. Eşi Fautsa'yı bu "Sırrı" açıklayabileceği kuşku-

Aytunç Altındal 87

suyla öldürttüğü de iddia edilmiştir. Bu "Sır" her neyse günümüzde bilinmiyor. Ama bilinen şudur, İznik Konsi-li'nin sonunda Konstantin'in annesi Helena İsa'nın yaşa-dığı topraklara gitti ve nasılsa yaklaşık 300 yıldır toprağın altında-ve gizli bir yerde gömülü bulunan İsa'nın gerildi-ği "Çarmıhı" buluverdi. Tarih 3 Mayıs 328!28 Bunun bir bölümünü Konstantin'e yolladı ve böylece günümüz Hristi-yanlarının kullandıkları Haç bizzat Konstantin tarafından yaptırılarak her Hristiyanın boynuna asıldı. O zamana kadar kullanılan Haç, gerçekte Mısır'ın Güneşe Tapan Fi-ravun'u Akheneton'un sembolü olan "Ank" ti. İlginçtir ki Helena, ne hikmetse hem İsa'nın çarmıha gerildiği Haç'ı, hem de Pagan Tanrıçası Afrodit'in mabedini aynı anda ve yan yana bulmuştu!

Konstantin-Eusebius ikilisinin başlattıkları yeni dinin ilk kurbanları Yahudiler ve Paganizm'e ve Hermetizm'e bağlı Paganlar oldu. Ama onlardan sonra gelenler de boş durmadılar. Başta Tyanalı Apollonius olmak üzere birçok "Gerçek!1 filozof ve şifacının hayatlarını "Çalarak" onların bilgi ve mucize kabul edilen marifetlerini /yeteneklerini yeni tanrı İsa Mesih'e atfetmekten geri durmadılar.29 Başına gelenleri eğer Tanrı-Babası'nın yanından izliyorsa İsa Mesih, kim bilir ne kadar üzülmüyor ve şaşırıyordur. Ve id-dia edildiği gibi bir gün geri dönerse, bugün hangi Kili-se'den onu içeri sokarlar, Vatikan'ın neresinden girebilir, doğrusu merakla değer! Tyanalı Apollonius'un başına gelenler de İsa'nınkin-den az değildir. Onun tüm eserleri yasaklanmış, büstleri parçalanmış ve adına yapılmış olan tapınaklar ya yıkılmış ya da toprakla örtülmüştür. Tyana'da Apollonius di-ye biri yaşamamış ve/veya yaşadığı kabul edildiği zaman da "Büyücü" olarak reddettirilmişti. Nedir ki 325'ten son-ra başlatılan "Conspiration=Susarak yoksaymak" ilkin 11.

88

Yoksul Tanrı

yy'da Michael Psellus'un tüm Hermetica'yı Grekçeye çe-virmesiyle bozulmaya başladı. Psellus ve öğrencileri Pla-to'yu, Proclus'u ve Plotonius gibi Hermetik çalışmaları yakından tanıyan kişileri yeniden Batılı aydınlarla tanıttı-lar.30

Ve 1501'de Venedik'te ilk kez Tyanalı Apollonius'un hayatını anlatan ve İmparatoriçe Julia Domna tarafından Flavius Philostratus'a yazdırılmış olan "Apollonius'un Ha-yatı"31 adlı kitap yayınlandı. Bu Grekçe orijinal yayınlanın-ca, başta Kilise olmak üzere tüm Katolikler dehşete kapıl-dılar. Artık kilisenin iç yüzü görülmeye başlanmıştı.

2.2. "insan Suretindeki Tanrı"

"Tyrants have two methods. Some execute accused persons without a trial, and some only after sentence."

"Zalimlerin iki yöntemi vardır. Bazıları suçlanan

kişileri yargısız infaz eder, bazıları da önce

mahkum eder, sonra infaza gönderir."

Apollonius of Tyana2

Tevrat'ta3 şöyle yazılmıştı: "Abram yetmiş beş yaşın-dayken Haran -Urfa'nın Harran kasabası- dan ayrıldı ve Tanrı'nın ona vaat ettiği Kenan iline doğru yola çıktı. Ya-nında karısı Sarai ve ailesi vardı. "(Gen: 12:1-5) Son 2000 yıllık tarihe damgasını vuran kişi işte bu Abram'dır. (Tev-rat'a göre Tanrı daha sonra onun adını Abraham yaptı.) Yahudiler'in Patriark=Ata, Kabile Şefi; Hristiyanların, Aziz (Saint) ve Müslümanların da Peygamber olarak nite-lendirdikleri İbrahim, iki oğlu İsmail ve İsaac nedeniyle Yahudilerin ve Müslümanların da Atası sayılmaktadır. Abaham'm bu yolculuğu, aynı zamanda son 2000 yıllık Batı Uygarlığı'nın da başlangıcı sayılmakta ve günümüz-de Judeo-Christian Batı Kültürü'nün "Dinsel Verilerini ve Şifrelerini" oluşturmaktadır. Nedir ki, Tevrat'ta yazdığı için tarihleme yöntemiyle -bu yolculuk İ.Ö. 1800 yıllarında yapılmıştı-bakıldığında "Tartışılmaz" bir gerçeklik gibi gözüken bu yolculuk bâzı garip ipuçlarını da içinde taşımaktadır. Şöyle ki Tevrat'ta-ki anlatıma göre İbrahim'in "Develeri" ve yükleri vardır

89

90 Yoksul Tanrı

ama hayrettir ki deve, İ.Ö. 1800 yılında henüz Harran'da yoktu! Develerin ilk kez evcilleştirildiklerini anlatan ta-rihsel metinler İ.Ö. 10. yy'a aittir! Kısacası, Abraham'm yaşadığı (yaşadığı da kesin değil) dönemde kesin olan şu-dur ki, ne Harran'da ne de Ur'da "Evcilleştirilmiş Deve" vardı, insanlar henüz "Deveyi" kullanmayı bilmiyorlardı, yaklaşık 800-850 yıl sonra öğrendiler!!!

Yine Abraham ile ilgili ilginç bir olay vardır. Bu da Tanrı'nın çağrısına uyan Abraham, ileri yaşında hem ken-dini hem de oğlunu "Sünnet" eder. Tevrat'ta yazıldığına göre Tanrı, Abraham ile bir anlaşma yapar ve bu anlaşma-nın "Nişanı" olsun diye ondan hiç bilmediği "Yeni" bir olayı, "Sünneti" uygulamasını ister. Abraham da bu isteği yerine getirir. Tevrat'ta anlatıldığına göre bu "Yepyeni" ve hiç duyulmadık bir olaydır (Sünnet).

Oysa, günümüzde yapılan arkeolojik kazılarda bu uygulamanın insanlar ta-rafından en az İ.Ö. 2500'den beri bilindiği kanıtlanmıştır! İlginç olan da budur. Eğer Abraham İ.Ö. 1800'lerde yaşa-dıysa, "Sünnet" ilk kez onunla değil, ondan yaklaşık 700 yıl önce başlamıştı. Toparlarsak; Tevrat'taki "Anochro-nistn" develer konusunda 800 yıl kadar, sünnet konusun-da da 700 yıl kadarlık bir sapma göstermektedir ki, bu ne-denle "Gerçek" kabul edebilmek olası değildir.

Öte yandan Abraham'm bu ünlü yolculuğu hiç yapma-mış olduğu, yapmış olmasından çok daha güçlüdür. Bü-tün bu yolculuk ve "Vaad Edilmiş Toprak" masalı, Tevrat'a İ.Ö. 10. yy'da sokulmuştur. Gerçekte Abraham'm nereden nereye gittiği meçhuldür -eğer böyle birisi yaşayıp da bu yolculuğu yaptıysa! Çünkü Tevrat'ta anlatılan yolculukta adı geçen hiçbir kent, kasaba ve/veya bölge, son 150 yıl içinde yapılan arkeolojik kazılarda bulunamamıştır.

İşte Atinalı ünlü yazar Flavius Philostratus'un "Apollo-nius'un Yaşamı"* adlı kitabını yazmaya başladığı İ.S. 211

Aytunç Altındal 91

yılında Yahudiler'in kutsal kitaplarının Grekçe çevirileri çoktan tamamlanmıştı. Bu metinlerde yapılmış olan sahte-cilik ve/veya çeviri yanlışları da aynen alınmıştı. Nedir ki, Yeni Ahit diye bilinen Hristiyan İncili'nin dört Gospel'i henüz tam anlamıyla ne çevrilmiş ne de Kilise Babala-rı'nın öngördükleri tüm uydurma eklemeler ve/veya çı-kartmalar yapılmıştı. Örneğin dört Gospel arasında en "Esrarengiz" olanı sayılan John'un Gospelindeki en temel kavramın (Logos meselesi) nasıl çevrildiği bilinmiyordu. Şöyle ki, John, kendi Gospel'inde ilk satırı "Başlangıçta Lo-gos (Kelam) Vardı" diyerek açmış ve eklemişti: "Logos Tan-rı ile Beraberdi ve Logos Tanrıydı." İbranice'den (Aramice) yapılan çeviride Kilise Babaları bu sözleri tam anlamıyla saptırmışlardı. Bu kavram gerçekte Neo-Platonist olan İs-kenderiyeli Philo tarafından öne sürülen fikirlerden yola çıkılarak bulunmuştu ama Philo'nun terminolojisinde Kavram "Sophia" olarak "Dişil İlke" anlamdaydı, John da böyle kullanmıştı! Nedir ki, bu "Dişil=Sophia" Flavi-us'un döneminde, John'un yazdığının tersine "Eriş=Logos" haline getirilmişti. Benzer şekilde, John, "Logos, Tanrılay-dı," diye de yazmamıştı. Metinde Grekçe "pros ton theon" yani, "Tanrıya doğru giden yolda" (Tanrı'ya Doğru) denil-mişti, ama Kilise Babaları, Tanrı'ya "ulaşmayı" Tanrı'yla "Beraberlik" ve daha sonra da Tanrı'yla "Özdeş" yapıver-mişlerdi.5 Flavius'un son derece kültürlü ve bilgili bir ya-zar olmasına rağmen Yeni Ahit'te anlatılanlardan hiç ha-berdar olmadığı ve bunları okumadığı açık kabul görmüş bir gerçektir. Diğer bir anlatımla, Flavius kitabını yazma-ya başladığında, tahrifli (Muharref) ve/veya değil, Yeni Ahit metinlerini -Dört Gospel'i- bilmiyordu. Bilmesi de beklenemezdi çünkü en az 1500 Testament yazılmıştı ve bu sayı henüz "Dörde" indirilmiş değildi. Atinalı olarak bilinen yazar Flavius Philostratus, ger-

92 Yoksul Tanrı

çekte Atina'da değil, ünlü sevice kadın şair Sapho'nun Adası diye bilinen Lesbos'ta İ.S. 170 yılında doğmuştu. Ailesi sanata, kültüre ve edebiyata çok yatkındı. Aile-si'nden dört Philostratus, adlarını yazar olarak duyur-muşlardır. Bunlardan ilki 1. yy'da yaşamış ve Neron dö-neminde "Diologlar" yazmıştı. İkincisi olan Flavius, Tya-nalı Apollonius'un. hayatını yazmıştır. Üçüncüsü de bun-ları yeniden derlemiş ve bazı eklemelerle yazmıştır.

Flavius, Lesbos'tan ayrılıp Atina'ya yerleşmiş ve bura-da güçlü bir hatip olarak ün yapmıştır. 3. yy'ın başlarında Roma'ya gitmiş ve İmparator Septimus Severus'un (193-211) mahiyetine girmiş ve onun ikinci eşi "Bilge Kadın" di-ye bilinen İmparatoriçe Julia Domna'nın yazarlar kadro-suna alınmıştır. Flavius, Apollonius kitabını bu İmparato-riçe'nin isteği üzerine kaleme almış ve altı yılda tamamlar-yarak 217 yılında İmparatoriçe'ye teslim etmiştir. O sırada Severus ölmüş ve yerine Caracalla İmparator olmuştu.6 İmparatoriçe bir diğer yazar Diogenes'li Artius'a da "Filo-zofların Yaşantıları" adlı bir kitap yazdırtmıştı. İmparatoriçe Julia Domna, Suriyeli idi. Homs kentinin Başrahibi Bassianus'un kızıydı. Tüm Suriyeliler gibi o da "Güneş Tanrısı"na tapıyordu. Julia Domna'nın adı, Kilise Babaları tarafından, "Fahişe" olarak nitelendirilmiş ve aşı-ğılanmıştır. Oysa Julia Domna, tam bir bilgeydi; sarayın-da sanatçılar, yazarlar, felsefeciler için özel bölümler aç-mış, onları teşvik etmiş ve koruyucuları olmuştu. Eşi İm-parator Severus, tam bir Apollonius hayranıydı ve onun adına bir "Mabed" inşa ettirmişti. Apollonius'un özel yazı-ları, öğrencisi Damis tarafından tutulan notları ölümün-den sonra bu İmparatorluk arşivine konulmuştu. Julia Domna, Flavius'a arşivindeki bu belgeleri vermiş ve bun-lardan yola çıkarak kitabını yazmasını istemişti. Flavius'un çağdaşı tarihçi Dion Casius, ilginçtir ki, Ya-

Aytunç Altındal 93

hudileri hiç sevmediğini defalarca belirtmişken, Hristi-yanlar hakkında tek satır bile yazmamıştı. İmparatoriçe Julia Domna, kızkardeşi Julia Maesa ve kızı Julia Mamaea ile kadın akrabaları, Severus'un Sarayı'nda tartışılmaz bir egemenlik kurmuşlardı. Saray'da tarih, gezi-anıları, felsefe, sanat ve genel anlamda her tür kültürel faaliyet vardı. Oysa Septimius Severus, sert bir generaldi. Rakiplerini sa-vaş alanında yenerek imparator olmuştu. Julia Domna ite evlendikten sonra ülkesini barış içinde yönetti. Bu neden-le de "Augustus" değil, "Antonius" (Barışçı) denilmesini is-tedi (Dion Cassius'tan naklen).

Flavius Philostratus'un kitabını yazıp İmparatoriçe'ye takdim etmesinden sonra olaylar hızla gelişmiş olmalı. Şöyle ki, Flavius'un kitabından sonra biri Moeragenes di-ğeri de -daha geç olarak İ.S.300'e doğru- Soterichus of Oasis tarafından iki Apollonius kitabı daha yazılmıştı. Bu kitaplar İznik Konsili'nden sonra yakılarak yok edildiler. Kitapların varlığı, Kilise Babaları'nın kendi kitaplarında onlara karşı yönelttikleri haksız eleştirilerden biliniyor, orijinal el yazmaları yok edilmiştir. Ancak Apollonius'tan söz eden Flavius sonrası tarihçiler vardır. Guy Rochet'in belirttiğine göre Ammien Marcellin, Lampride ve Vopiscus ve Eunape yazdıkları tarih kitaplarında kendi dönem-lerini ayrıntılarıyla aktarmışlar ve Julia Domna ve Severus ile Flavius'un çalışmasına atıflarda bulunmuşlardı.

Bunlara ek olarak, belki de meslekten tarihçi olmadığı halde, duyduğu hayranlık nedeniyle Apollonius kitabı yazmış olan bir de üst düzey bürokrat vardır. Bu Bytnia Valisi, Sossius Hiorocles'tir. Bu Vali İ.S. 302'de ünlü Porphyry'nin kitabını okuyarak kitap yazmaya başlamıştı. O yıllarda Vali Hiorocles ve Porphyry, Hristiyanlığı "Bar-barca Bir Serüven" olarak nitelendirmişlerdi.⁷

Flavius'un anlattıklarına göre Apollonius, tam beş Ro-

94 Yoksul Tanrı

ma İmparatoru ile birebir/baş başa görüşmeler yapmış ve sonuncusu Domitian tarafından yargılanmıştı. Bu impara-torlar Roma Devlet Tutanaklarına göre Vespasian, Titus ve Nerva'dır. Neron ve Domitian ise Apollonius'u mah-kum ettirmek istemişlerdir. Diğerleri ise onun sözlerini "Kehanetler" olarak dinlemişler ve ona büyük saygı ve sevgi göstermişlerdir. En son Domitian'in zulmüne karşı çı-kan Apollonius bir süre zindana atıldıktan sonra İmpara-tor'un huzurunda yargılanmış ve bu düzmece mahkeme-de ölüme mahkum edilmek üzereyken birdenbire ortadan kaybolmuştur!

Apollonius'un uzun yaşamı boyunca /en az 100 yıl ya-şadığı belirtiliyor/ yanında Damis Nino vali adlı bir öğrencisi bulunmuştu. Flavius, diğer birçok belge ve kayna-ğın yanı sıra işte bu Damis'in tuttuğu notlardan ya da Apollonius'un yazarak Damis'e emanet ettiği yazılardan yararlanmıştı. Domitian'm mahkemesinden kayıbolduk-tan sonra Apollonius'un önce Himalayalar'a bir kez daha gittiği sonra da Edessa/Urfa'ya gelerek burada Araplar'a Simya, Occult, Astroloji ve Ezoterizm konularında bilgiler aktardığı Damis tarafından belirtilmiştir.

Gerçekten de, tıpkı daha önce kendisinden söz ettiğim Granadalı Artephius gibi, bir de Balinius vardır. Bu kişi-nin ölümünden önce Araplar'm arasında yaşamış olan Apollonius olduğu bilinmektedir. Bu konuda araştırma yapmış olan, Prof. Richard Gottheil'in (Colombia Uni.)⁸ yazdığına göre Araplar'm Balinius dedikleri kişi Tyanalı Apollonius idi.

Prof. Gottheil şöyle yazmıştı: "1889'da Londra'da An-tik metinleri araştırırken Asuri el yazmaları buldum. Bun-lar Apollonius tarafından yazıldıkları belirtilen metinler-di. Bu el yazmaları Doğu Hindistan Bakanlığı'ndan alın-mış ve Londra'daki arşivde korunmuştu." Prof. Gottheil,

1

Aytunç Alındal 95

bu Asuri el yazmalarını ingilizce'ye çevirerek yayınlamış-tı. Bu metinlere göre, Apollonius Araplar'm arasında Bali-nius adıyla tanınmış ve saygı görmüştü. Yine bu çevirile-re göre Apollonius bir "Asketin" (Ermis gibi yaşayan, Zühd erbabı) hiçbir zaman kadınlarla ve seksle ilgilenme-mesi gerektiğini vurgulamıştı.

Apollonius'un şu sözleri-yle Aziz Paul'un kadınlara bakışı neredeyse kelimesi keli-mesine aynıdır. Apollonius, Aziz Paul'dan 10-13 yaş bü-yüktü ama Aziz Paul (eski adıyla Saul) onu mutlaka gör-müştü. Çünkü Aziz Paul Tarsus'luydu ve tüm öğrenimini bu kentte yapmıştı. Apollonius ise 16 yaşındayken Tar-sus'a öğrenim için gönderilmiş ve bu kentte kaldığı beş yılda Tarsuslular'm sevgi ve saygısını kazanmış örnek bir "Öğrenci" olarak tanınmıştı. Apollonius'un, daha sonra Paul tarafından da kullanıldığı izlenimini veren görüşü şöyleydi: (Gottheil çevirisi)

"Cahil bir kişiyi hiçbir zaman onurlandırmayın. Çünkü Onur, aptallara bahş olmaz (tanrı tarafından onlara veril-mez). Aptal ve Cahil'i kim onurlandırırsa o kişi Tanrı'yı öfkelerir. Bir aptala iyilik yapmak en büyük günahdır. Kötü bir "Kadın-Eş" kötü bir mülkiyettir. Veyl olsun (lanet olsun) böyle bir kadına âşık olup, onunla evlenen erkeğe."

Apollonius uzun yaşamı boyunca kendi adma bir ör-güt kurmuş değildi. Onun misyonu, eldeki belgelerden ve yazılmış kitaplardan anlaşıldığı kadarıyla, bugünün dün-yasında mümkün olduğu kadar çok insana ulaşarak onla-ra "Hikmet" (Wisdom) konusunda bilgiler vermek ve,on-ları aydınlatmaktı. Apollonius bu özelliği ile eski ve esra-rengiz mistik Yahudi topluluğu Esseneler'in tavrını sergi-ler gibidir. Ünlü Ölü Deniz Belgeleri'nden anlaşıldığı ka-darıyla bu kişiler de, kadınlardan uzak duran, vejeterjan

96 Yoksul Tanrı

ve düz harmani giyerek hiçbir karşılık beklemeden çevre-leriyle ilgilenen (ör. Hastaları iyileştiren) "Bilge" kişilerdi. Bunlarla ilgili belgeler ilk kez 1947'de ortaya çıktı ve bun-ların tamamının düzenlenmesi ve okunması ancak günü-müzde tamamlanabildi.

Bu belgelere göre⁹ her Essene öncelikle temiz olmak zo-rundaydı.¹⁰ Esseneler'in "Ölü Deniz" kıyısındaki mağara-lara gömerek sakladıkları metinlerden anlaşıldığına göre onlar için de temizlik en önemli görevdi. Kısaca "4Q Toho-rot A" ve (4Q274) kod numaralarıyla tanımlanan metin-den anlaşıldığı kadarıyla, her Essene ve her insan, Tan-rı'nın "Dinlenmeye " çekildiği haftanın 7. gününde (Cu-martesi) mutlaka hem kendini hem de giysilerini yıkamak zorundaydı. Bu işlem yapılmadan yemek yemesi yasaktı. Böylelikle Tanrı'nın yasasına (Lev.XIII, 45) uyulmuş ola-caktı.¹¹

Apollonius açık ya da gizli bir "Dinsel" örgütlenme yapmamış olmasına rağmen çevresinde ve gittiği ülkeler-de ona bağlanmış birçok öğrencisi ve/veya tilmizi (müri-di) vardı. Bunların en bilineni Ninovalı Damis adlı kişiy-di. Apollonius, bitmeyen gezi ve yolculuklarından birinde ünlü Ninova kentine gitmiş ve orada Damis adlı bu kişiy-le tanışmıştır. Tevrat'a göre "Lanetli" kent olan Ninova'da yaşayanlar (ör: Babilliler) hiçbir şekilde İsrail'in Tanrısı Jahveh'i "Bir" Tanrı olarak kabul etmemişlerdi. Bu neden-le Tanrı, Ninova'nın taş üstünde taş kalmayacak şekilde yıkılmasını istemişti. Tevrat'taki anlatıma göre, İsrail'in Tanrısı, Ninova'yı (Nineveh) "Fahişe Kent" olarak tanımla-mıştı. (Ninova tam olarak bugünkü Irak'ın Kuzeyi'nde yer alıyordu. Ancak bu krallığın egemenlik alanı Urfa'dan Bağdat'a kadar uzanıyordu.) Apollonius ile Damis'in dostluğu bir öğretmen ve öğrenci ilişkisi içinde yaklaşık 40 yıl kadar sürmüş olmalıdır. Apollonius ile ilgili ilk anı-

Aytunç Altındal 97

lan Damis yazmış ve bunlar Damis'in ailesi tarafından İmparatorluk Arşivi'ne aktarılmıştır. Eldeki metinlerden anlaşıldığı kadarıyla Damis, kendi kentinde çok tanınmış ve sevilen bir "Kültür Adamı"dır. Apollonius ile genç Da-mis arasında yaklaşık 20-25 yıllık bir yaş farkı olduğu tah-min ediliyor. Apollonius'u Araplar'la tanıştıran kişi işte bu Damis olmuştur. Muhtemelen onun eserlerini Grek-çe'den Arapça'ya Damis çevirmiştir. Ancak, Philostratus'un yazdığına göre Apollonius birçok yabancı dil bili-yordu, dolayısıyla bunları kendisi Arapça yazmış da ola-bilir. Diğer bir husus ise Apollonius'un da bir "Testemen-tum" yazdığı ve bunu Damis'e bıraktığı biliniyor. Bu bir tür "Vasiyet" in Damis tarafından saklandığı ve sonra da İmparatorluk Arşivi'ne intikal ettirildiği kesindir. Yine Damis'in "Emanetine" bırakılmış olan başka bir belge var-dır. Bu çok önemlidir. Çünkü bu bir arazi satış ve bağış belgesidir. Buna göre Apollonius, çok zengin olan ailesi-nin geniş toprakları ve mülkleri üzerinden kendisine intı-kal eden taşınmaz malları bazı kişilere eşit olarak dağıt-mıştır. İşte bu devir belgesinde Apollonius'un adı, ailesi ve dağıttığı toprakların coğrafi alanları, sınırları ve evsafı (özellikleri) belirtilmişti. Bu, devlet tarafından düzenlen-miş bir belgeydi ve Apollonius'un başta, sanatçı olan (heykeltıraş) kardeşi Hestiaeus'a ve diğerlerine bağış yo-luyla bıraktığı taşınır ve taşınmaz malların listesini içeri-yordu. Apollonius'un kardeşi Hestiaeus tarafından yapıldığı tahmin edilen 16 yaşını gösteren bir büstü, Kemerhi-sar'da yapılan kazılar sırasında (2000 yılında) ortaya çıka-rılmıştır. (Bkz: Ek)

Apollonius, muhtemelen Roma İmparatoru Nerva'nın egemenliğinin son yıllarında (İ.S. 96-98) bir daha gözük-memek üzere ortadan kaybolmuştu. İmparator Domiti-an'm kendisini yargıladığı duruşma salonundan herkesin

98 Yoksul Tanrı

gözü önünde birdenbire ortadan kaybolduğu gibi, yine sessizce kaybolmuştu. Ancak birincisinde, O.de Beauvoir Priaulaux'un yazdığına göre "öğle vakti duruşma salo-nundan kaybolan Apollonius, aynı günün akşamı dostu Damis ile Diachacarchia (Yunanistan)'da buluşmuştu."¹² İkinci kayboluşundan önce Damis'i bir bahaneyle uzak bir kente yollamış ve bir daha da hiç kimse tarafından görül-memişti. Nedir ki, tıpkı ölümünden sonra İsa Mesih'in til-mizlerine görüldüğü gibi, birçok kişi de Apollonius'u gördüklerini söylemişler ve onun kendileriyle konuştuğu-na tanıklık etmişler, yazılı bildirimlerde bulunmuşlardır. Apollonius'un Arapça (ya da çevrilmiş) olan kitapları Endülüs'te İspanyolca'ya çevrilmiştir. Bu çevrileri yapan-lardan biri, daha önce sözünü ettiğim Clunny ve Alçobo-ça Manastırları'yla bağlantılı olan Befehl Alphons adlı bir din adamıdır (ya da dini eğitim almış bir Hristiyan Arap'tır). Befehl Alphons, Apollonius'un Arapça adını "Belyanus" (Balinius değil) olarak vermiştir. Bu çevirme-nin yazdığı/çevirdiği (çünkü bazı eklemeler yaptığı

tah→min ediliyor) kitapta Apollonius'un çok yetkili, çok usta bir Occultist olduğu yazılıdır. Alphons'un yazdığına göre "Apollonius, daima büyü yapabilen, astrolojik ve tıbbi şi-falar üretebilen" bir şahsiyettir.¹³ Alphons'un Arapça'dan çevirdiği Apollonius kitabı, muhtemelen en ünlü Arap/Müslüman matematikçi ve kimyacı sayılan Cabir İbn-i-Hayyan'm Apollonius'u konu alan kitabıdır.¹⁴ Araplar'm ve bazı "Rafizi=Gnostik" İslami tarikatların Balinius ve Hermetizm ile ilgili görüşlerini yabancı bir kaynaktan özetlemekte yarar vardır.¹⁵ Hermetizmin ilke-lerini net bir şekilde tanımlamak gerçekten kolay değildir. Genel olarak, doğanın içerisinde barındırdığı en yenilen-miş özellikleri ve ilişkileri incelemeye yönelmiş bir doğa bilimi olduğu söylenebilir; yani, bireyi, zamanın ve meka-

Aytunç Altımdal 99

nm efendisi olarak dünyanın merkezindeki önemli pozis-yona yerleştirmeyi amaç edinen Antik ve Ortaçağ dönem-lerinde önemli bir yer almış kozmolojik özellikler taşıyan bütün bilimler, hermetik doktrinden feyz alabilirler. İsmi→ni Tanrı Hermete'den (Trismegistos, üç kat büyük) alan Hermetizm'in kökleri en eski antik çağlara dayanır ve za-man zaman Yunan Hermete veya benzerleri Mısırlı Toth, kutsal kitaptaki Enoch, müslüman İdris gibi farklı kişilik-lere dayandırılır. Bu antik ve karışık doktrinlerden itiba-ren, Araplar, onları Ortaçağ'da da Hermetik sanatın tartı-şılmaz ustaları olarak konumlandıran, zengin ve oldukça bütünleştirici bir gelenek geliştirmişlerdir. Avrupa'nın ge-lişiminde çok önemli bir yeri olduğunu gördüğümüz, ay→nı Müslüman bilimi sıkça hermetik öğeleri içerirdi. Sade→ce hermetizmi, bilimlere derin olma sebeplerini sağladığı düşünöldüğünde bu oldukça doğaldır: Örneğin tıp ala-nında hastalıklar doğal dengenin bozulması gibi algılana-bilirdi. Yani, bu bağlamda tedavi dengeyi yeniden kur→mak adına bir araç olabilirdi; sayılar kendi açılarından üs→tün gerçeğin sembolleriydiler, yani matematik, metafizik gerçeğini ifade etmek için mükemmel bir yol teşkil edebi-lirdi; Cennet (Eden) zamanlarından beri insanlar tarafın-dan başlıca bilim dallarından biri olarak görölen tarım, ruhsal içeriği zenginleştiriyor, ruhun "tohumlanması"m bir sembol haline getiriyordu. Hermetizmin izi bilimin tüm alanlarında hissedilebilirdi ve farklı tanınmış kişilikler bu özel bilimin eğitimcileri olarak biliniyorlardı: Adem ve Mani, Pers (Iran) ve Hindistan'ın bilge kişileri, Musa ve kız kardeşi Maria, Pisagor, Tyanalı Apollonios.¹⁶ Özellikle bu sonuncusu Araplar tarafından Balinus olarak bilinir. Hermetizmin, antik dünyadan İslam dinine yayılmasının baş sorumlusu olduğu düşünöldüğünden Müslüman dünyasında büyük prestij sahibi olmuştur. Nitekim bir

100 Yoksul Tanrı

gün Balinus, Hermete'nin heykeli önünde durmuş bakar-ken, heykelin kaidesinde, onu heykelin etrafını kazmaya davet eden bir yazı dikkatini çekmiş; işte böylece kendisi-ni Hermete'nin yaşlı bir adam kılığında, elinde zümrütten bir tablet (Emerald Tablet) ile oturduğu mezarın içinde bulmuş. Tanrı, misafire kendinin bilgeliğini içeren bir ki→tap vermiş ve Balinus da bu eserin dünyaya yayılması gö→revini üstlenmiş. Bir başka Arap efsanesi yayılmanın çok daha karışık ol-duğundan bahseder ve belki de, bütününü incelediğimiz→de Hermetizmin yayılımını daha detaylı temsil ettiğini gö-rürüz. Bu sefer Hermete Tufandan kurtulabilmek için ese-rini yeraltına gömer ve Balinus onu bulur, Aristo'ya ema-net eder; sonra filozof en sevdiği öğrencisi olan Alessand-ro Magno'ya aktarır. O ise ölüm döşeğindeyken, Kral I. Antioco'dan eseri manastırın duvarına gizlemesini emre-der. Uzun yıllar sonra Müslümanlar bu dolaşıma bir son vererek, onu gün ışığına çıkarırlar.¹⁷ Balinus Arap-İslam aleminde bir kez daha efsanelerin adamı kimliğine bürün-dürölmüştür. Şöyle ki, Al-harawi'nin öğrencisi coğrafyacı Yakut'a göre, Roma saray konutlarında onlara Balinus ta-rafından armağan edildikleri söylenen 100 tane altın kap→lı sütun vardır.¹⁸ Balinus ayrıca Roma İmparatorlarına çok güçlü tılsımlar armağan etmişti. Roma Müslümanlara gö→re bir büyü, gizem kentiydi ve uzaktı. Peygamberin yakın-larından birinin anlattığı geleneğe göre, orada oturanların yarattığı güröltü olmasa güneşin nerede doğduğunun ve nerede battığının sesi duyulurdu!¹⁹ Arap-İslam aleminde Balinus'tan söz eden yazarların hemen hemen tümünde efsaneyle gerçek iç içe geçmiş du-rumdur. Tıpkı İsa Mesih için olduğu gibi Apollonius için de bir "Gerçek Apollonius" bir de, sonradan eklemele→nen ve uydurulan masallardan oluşturulmuş bir "Efsane

Aytunç Altımdal 101

Balinus" vardır. Halkın arasında sevilen, saygı duyulan Apollonius, gerçek felsefeci, alşimist ve oköltist Apolloni-us'tan çok, işte bu "Mucizelerin" Peygamberi Balinus'tur. Apollonius'un Araplar'm arasındaki adı Balinus ile öz→deleştirömiş, bilinen bazı eserleri şunlardır.

1) Tılsımlarla ilgili bir çalışma. Bu kitapta Hermetizmin temel ilkesi "Mikrokozmozj Makrokozmoz" işlenmiş→tir. Daha sonra 14. yy'dan itibaren bu Hermetik ilke Avrupa'da da ilk kez "Göl ve Haç Kardeşliği" gizli (occult) örgütö tarafından benimsenmiştir. Bu ilkeyi

16. yy'da ünlü Paracelsus doruk noktasına çıkartmışır.20 Bu tılsımlar kitabından ünlü matematikçi Razi söz etmiştir.

2) Astrolojiyle ilgili kitaplar. Bunların tamamı 6 cilttir ve uzun bir başlığı vardır. Apollonius bu kitapların da tılsımlar aracılığıyla yıldızların bağlantılarını açıklamıştır. Kitabın tam adı şöyledir: "The Spiritual Beings (Cosmic Forces) on Earthly Things, On the Composition of Talismans and on Their Utilization for Purpose of Healing." (Kozmik Güçlerin/Manevi Varlıkların Dünyevi Nesneler üzerindeki Etkileri, Tılsımların Yapımı ve Bunların Şifa/Tedavi Amacıyla Kullanılmaları hakkında.)

Sözün burasında eklemekten geçmemek gerekiyor. Bi-lim, gökten zembille inmedi. Öncesinde işte bu tür çalışmalar vardı. Bir zamanlar bu tür kitaplardan ve çalışma-lardan söz etmek bilim-dışı, uçukça vs. vs. gibi aşağılayıcı sözlerle karşılanıyordu ama artık simyanın, astrolojinin ve Hermetizm'in, bugün çok övünülen Bilim'in babası oldu-ğu anlaşılmaya başlandı. Örneğin bir zamanlar dudak bü-külen "Hermetik Geometri", gizli Hermetik semboller, onla-rın sayısal değerleri ve bunları üretmiş olan kişilerin ya-

102 Yoksul Tanrı

samları ders kitaplarına girmeye, üniversitelerde özel ve prestijli kürsülerde okutulmaya başlandı (ör. İsveç ve İn-giltere'de). Tycho Brache, Kepler, Galile ve Newton hep bu eski bilimleri inceleyerek bugünkü yerlerine geldiler. Tümü de Kilise'nin hışmına uğradı (ör. Giordano Bruno idam edildi) ama Kilise-Öğretisi'nin dışına çıkarak bilimi geliştirdiler.

Hermetist filozof ve düşünürlerin, örneğin Plutar-que'in (İ.S. 46-120) sayılar ve harfler arasındaki gizil ilişkileri araştırmış olması artık "Bilim-Dışı" sayılmıyor. Orta-çağ'da bu tip çalışmalar doruktaydı. Bir örnekle'noktala-yayım.

Hermetizm'e çok meraklı olan ve Papalığa karşı müca-dele eden Sicilya Kralı II. Frederick'e, 1240 yılında çok bü-yük bir Kral'm Doğu'dan gelerek, önüne kim çıkarsa yene-rek tüm dünyaya egemen olacağı bildirilmişti. Kimler ta-rafından? Zamanın Avrupalı matematikçileri tarafından! 1240 yılı yaklaşırken bu Kral'm Hristiyanların bekledik-leri İsa Mesih olacağı iyimserliği ortalığı kaplamıştı. Yahu-diler ise bu Kral'm Davut peygamberin soyundan gelecek olan kendi Mesihleri olacağı inancındaydılar. Söz konusu matematikçiler, gelecek olan Kralın kimliğini bilmedikleri-ni ama 1240 sayısında gizlenmiş olan "Şifreyi" çözdükleri-ni söylemişlerdi. Buna göre Hristiyanların takviminde 1240 yılı, Yahudi takvimindeki 5000 yılma denk geliyordu. Mesih'in 6. bin yılın başında geleceğine dair İncil'de Keha-netler vardı. Bu büyük kehanetler uzun işlemlerle çözülmüşü. Yıl 1240 olunca, kızılca kıyamet koptu Avrupa'da, Beklenen Kral gerçekten de geldi, ama Kral ne İsa'ya ta-panların ne de Musa'ya bağlılık duyanların Kralı'ydı. Ge-len Türk Hanı Batuhan'dı (Cengiz'in oğlu), Ünlü Altın Or-da Devleti'nin Büyük Hakan'ı! Kehanet ve Hermetik he-saplar doğru çıkmış ama beklentiler yanlış çıkmıştı!21

Aytunç Altındal 103

Dönelim Apollonius'un eserlerine:

3) Yedi Gezegen ve Tılsımlar Kitabı. Kitapta 70 tılsım ve 400 resim bulunmaktadır ve ayın ve güneşin hal-lerine göre hangi saatte, hangi günde, hangi ayda ne gibi bir istek için hangi tılsımın kullanılması gerekti-ği açıklanmıştır.

4) 14. yy'da Yahudi bilim adamı Salomon Deb Natan Orgiero, Apollonius'un Latince bir kitabını İbrani-ce'ye çevirmiştir. Arapçadan Latince'ye çevrilmiş olan bu kitap "Magick/Sihir" hakkındadır.

5) Magick=Sihir üzerine Balinius tarafından yazılmış olan bir kitap Arap Hacı Kalfa tarafından çevrilmiş-tir. Bu kitapta Balinius, üstün yetenekli bir Sihir/Bü-yü Üstadı olarak tanıtılmıştır. (Not: Kitabın ilk kez Apollonius tarafından Amoriun'daki terk edilmiş

bir manastırda bulunduğu ve Grekçe'den Arapça'ya, astronomer Muhammed Bin Halil tarafından çevrildiği söylenmiştir.)²²

Apollonius'un bazı eserleri de, Leclerc'in yazdığına göre, Halid Bin Yezid tarafından Arapça'ya çevrilmişlerdir. Bunlar tıpla, şifacılıkla ilgili kitaplardır. Ünlü müslüman matematikçi Cabir (Cebiri kuran) bu kitapları okumuş ve kendi sistemini geliştirirken Apollonius'un "Matematiksel Büyü Tılsımları"ndan yararlanmıştır.²³ Matematik ve Tılsımlar ile Geometri ve Tılsımlar arasındaki "gizil" ilişkiler, tıpkı harfler ve sayılar arasındaki göze görünmeyen fakat "Kader-Yapıcı" sayılan ilişkiler gibidir. İslam dünyasında birçok tarikat "Havass İlmi" diye bilinen bu dallarda uzmanlaşmıştır, örneğin Rifailer, Hu-rufiler ve en başta da Melamiler İslam aleminde Hermetik-Öğreti'yi yüzyıllardır bilen ve açıkça olmasa da kapalı olarak hayatlarında uygulayan tarikatlardan bazılarıdır.

104 Yoksul Tanrı

1693 yılında Londra'da yalnız yaşayan bir adam dramatik bir şekilde intihar etti. Adamın adı, Charles Blount'du. Hayatını Grekçe'den İngilizce'ye ve Fransızca'ya yaptığı çevirilerle kazanmaya çalışmıştı. Charles Blount'un intiharından kısa bir süre önce İngiltere Ulusal Kütüphanesi, ilk resmi açıklamasını yaparak Apollonius'u "Lanetlemiş" ve onun adının hiçbir inanmış Hristiyan (Anglikan) tarafından anılmamasını istemişti. Charles Blount Apollonius'un dört ciltlik hayatını Grekçe'den İngilizce'ye ve Fransızca'ya çevirmiş ve 1680'de ilk cildini yayınlatmayı başarmıştır. Ölümünden önce son iki cildi de İngilizce'ye çevirmeyi tamamlamıştı. Nedir ki, bu ilk cildin yayınlanmasından sonra İngiltere'de Kilise'nin girişimiyile Blount aleyhinde müthiş bir karalama kampanyası başlatılmıştı. Kiliselerde yapılan toplantılarda, yazılı ve sözlü bildirilerde tam 13 yıl süreyle Blount hakarete uğramış, aşağılanmış ve diğer ciltlerin yayınlanması yayıncılara yapılan baskılarla engellenmişti. Blount, Kilise ve onun bağnaz savunucuları tarafından aNım aNım izlenerek

İkinci kez yargılanışı ise çok ciddi bir itham ve suçla-madan dolaydır. Bu kez İmparator, yaptığı zulüm ve iş-kencelerle tarihe geçmiş olan Domitian'dır, onu suçlayan ise Euphrates adlı bir düşmanıdır. Euphrates, Apolloni-us'u İmparator Domitian'a karşı bir darbe örgütlemek ve küçük bir çoban çocuğunu öldürerek onun iç organlarına bakarak kehanette bulunmakla yani, cinayetle suçlamıştı. (Romalılar, hayvanların iç organlarına bakarak kehanet-lerde bulunurlardı. Bu da bir Mantic Bilimdir.)²⁵ Domitian, bu ihbar üzerine ApoUonius'u -kendi isteğiyle duruşmaya geldiği halde duruşma gününü erteleyerek zindana attır-mıştı. Apollonius, burada ölüme mahkum edilmiş bir til-mizi, Philiscus of Milus'la beraber bir süre -Flavius zaman belirtmemiş- kaldıktan sonra, o ünlü duruşmaya katılmış ve kendisinin tüm yaşamı boyunca, bir Pagan geleneği ol-masına rağmen "Kurban" etme (kesme) alışkanlığına son verilmesini savunduğunu, dolayısıyla da insan ve/veya hayvan hiçbir varlığı öldürmediğini söylemişti. Domitian için önemli olan çobanın öldürölüp öldürölmediğini değil, kendisine karşı bir darbe veya suikast dü-zenlenip düzenlenmediğini öğrenmekti. Domitian'm mahkemesinde yargılanan Apollonius, işte bu duruşma sırasında, kendisine idam cezası verilmeden az önce, her-kesin gözü önünde ortadan yok olmuştu! Bu garip olay il-ginçtir ki, o dönemden bu yana her kaynakta aynen nak-ledilmiş ve daha önemlisi devletin tutanaklarına geçiril-miştir. Flavius Philostratus'un anlattığına göre, zindan-dayken Apollonius diğer mahkumlarla ilişki kurmuş ve onlarla uzun konuşmalar yapmıştır. (Bu dialoglar Flavi-us'un kitabında vardır.) Zindanda bir de özel olarak Apol-

Aytunç Altındal 107

lonius'u gammazlamak için oraya gönderilmiş, gerçekte mahkum veya suçlu olmayan bir de "Muhbir" vardır. Apollonius, bu adamla da uzun konuşmalar yapar. Ona "Tiranların" nasıl insanlar olduklarını anlatır, Domitian'ın da bir zalim olduğunu söyler. Fakat muhbir, ihbar etmek için geldiği hapishanede Apollonius'a hayranlık duyarak ayrılır ve onu ihbar etmez.²⁶

Bu duruşmalar, bu ihbarlar ve iftiralar Apollonius'un zalimlere ve zulme karşı bir filozof olduğunu göstermek-tedir. Üstelik bu duruşmalar ve hakkındaki iddialar hep Roma kayıtlarında, tutanaklarında vardır. Oysa, ilginçtir ki, Çarmih'a gerilerek öldürüldüğü söylenen "Tanrının Oğlu" İsa Mesih'le ilgili, ne öldürüldüğüne dair, ne "Baba-sız" doğduğuna dair ne de en önemlisi "Öldükten Sonra Dirildiğine" dair TEK BİR BELGE YOKTUR. Hiçbir Roma ve/veya Yahudi veya Arami/Syriac kayıta bunlara rast-lamak bugüne değin mümkün olmamıştır, bundan sonra olur mu bilinmez?

Daha önce de belirttiğim gibi, 1501 tarihine kadar Apollonius'un yaşamı ve eserleri hakkında yaklaşık 1200 yıl süreyle bir sessizlik sürmüştür. İznik Konsili'nin karar-ları geçen yıllarla birlikte sertleşerek baskıcı özelliklerini arttırmış ve sadece Apollonius'un değil, neredeyse tüm Gnostik ve Pagan filozofların yaşamları ve eserleri yakıl-mış ve/veya yasaklanmıştır. Günümüzün Vatikan'ında da yasak kitaplar listesi (Index Libri) vardır. Bu listede 1000'den fazla kitap ve el yazması vardır. Bir de ikinci bir yasak kitaplar listesi vardır ama bunlar daha çok son iki yüz yıl içinde yazılmış ve "Zararlı" ve/veya ahlak-dışı olarak nitelendirilmiş kitaplardır. 1501-1599 yılları arasında İtalya'da (özellikle de Vene-

108 Yoksul Tanrı

dik'te) Alemannus tarafından yapılan Latince çeviri tam yedi kez basılmıştır. Ayrıca Paris'te üç kez (1555, 1596 ve 1599) İsviçre'de bir kez (kısmen Basel'de 1572) ve Brük-sel'de iki kez (resimli 1588 de) yayınlanmıştır. 1611-1699 yılları arasında ApoUonius'un yaşamı ve eserleri sekiz kez yayınlanmıştır. Bunlardan en ilginç "Gül ve Haç Kardeşli-ği" örgütü tarafından yayınlanan 1670 tarihli bir risaledir. Burada ApoUonius'un yaşamı ve eserleri hakkında, ünlü büyük Okültist Kont de Gabalis'in çalışmalarıyla ilgili bil-giler verilirken söz edilmiştir. Apollonius ile İsa Mesih arasındaki inanılmaz benzerliklere ilk dikkat çeken işte bu gizli Okült örgüt olmuştu.

1705-1798 yılları arasında Avrupa'da Apollonius ile il-gili on bir kitap yayınlanmıştır. Bunların arasında en ilgin-ci hiç kuşkusuz, Apollonius ile İsa'nın açıkça karşılaştırıl-dığı 1740 tarihli Essai sur /es moeurs başlıklı ve Francois Marie Arouet de Voltaire imzalı çalışmadır. Ayrıca 1798'de ünlü Fransız düşünür ve yazarı Pierre Samuel Sylvestre de Sacy 50 sayfalık bir bölüm yazarak ApoUoni-us'un "Sırlan" ile ilgili bilgiler vermiştir. Sacy, ilginçtir ki, Philostratus'un eserinden değil, ve/fakat ApoUonius'un onun Arapların arasında tanındığı Balinius adıyla yazdığı eserlerden söz etmiştir. Bu çalışmasında Sacy, Balinius'un ender rastlanan bir "Alim=Sage" ve "Bilge", olduğundan söz etmiştir. Apollonius ile ilgili yayınlarda 19. yy'da bir patlama yaşanmıştır. Şöyle ki, 1801-1898 yılları arasında Apollonius'la ilgili ya da ondan söz eden tam 49 eser ya-yınlanmıştır. Bu yükselişte Avrupa'da Katolik Kilisesi'nin uyguladığı korkunç baskıların sanayi devrimi ve Fransız İhtilali aracılığıyla kırılmış olmasının etkisi vardır. Bu yüzyıl içinde yayınlanan kitapların arasında en ilginç olanları hiç kuşkusuz, adından daha önce söz ettiğimiz Je-an Albert Reville'in Paris'te 1865'te yayınlanan ve Apollo-

Aytunç Altındal 109

nus'u bir "Pagan Mesih'i" olarak tanıtan kitabıyla, 1877'de Teosofi'nin kurucusu ünlü Rus kadın Okültisti, Helena P. Blavatsky'nin ilk eseri "İsis" de yazdığı övgü dolu sayfa-lardır. 19. yy'da Apollonius ile ilgili yazılmış diğer kitap-lar arasında Michael Faraday'm Londra'da 1883'te yayın-lanan ve Apollonius'un yaşamının alınarak İsa'ya atfedil-diğini anlatan kitabı çok tartışma yaratmıştır.

Diğer bir ilginç kitap ise "İsa Mesih'in Bilinmeyen Haya-tı" adıyla 1894'te Moskova'da yayınlanmıştır. Kitabın ya-zan Nicolas Notovitch, Apollonius'un yaşamının muhte-melen İsa'ya adapte edildiğini vurgulamıştır.

1898'de ya-yınlanan A.P. Sinnett imzalı bir inceleme Londra'da Te-osofik -Blavatsky tarafından kurulan dernek- Society tara-ından üyelerinin bilgisine sunulmuştur. Aynı yıl içinde bu kez Paris'te Gabriel de Sacy tarafından çok ilginç bir ki-tap yayınlanmıştır. Gabriel Sacy, Apollonius'un gerçekte "Bahaüiğin" kurucu Peygamberi olarak kabul edilen Baha-ullah'm manevi yönlendiricisi olduğunu öne sürmüştür.

Nedir ki, 19. yy'da yayınlanmış en tartışmalı kitap hiç kuşkusuz Amerika'da Philadelphia'da yayınlamış olan Jonathan M. Roberts ve Gretta Spearman tarafından yazıl-mış olan çalışmadır. Bu kitabın adı, "İsa Mesih Yoktu: İn-cil'deki Öğretmen Apollonius of Tyana idi." İşte 1895'te ya-yınlanan bu kitap ilk kez İsa Mesih ve Apollonius karşılaş-tırmasını Amerikan kamuoyuna taşımış ve beklendiği gi-bi inanılmaz bir tartışma başlatmış ve başta Mason Loca-ları ile yobaz Katolik çevreleri arasında uzun süreli yazılı, sözlü hatta kavgalı tartışmalar yaşanmıştır.

Bu tartışmalı kitabın yayınlanışından beş yıl sonra bu kez New York'ta, "Apollonius'un İncili" (The Gospel of Apollonius) adlı bir kitap yayınlanmış ve tam sönmekte olan tartışmayı yine ateşlemiştir. Kenneth S. Guthrie im-zalı bu kitapta artık açıkça Hristiyanlara yeni bir "İncil"

110 Yoksul Tanrı

sunulmuştur. Guthrie'nin kitabı Apollonius'un ünlü "Va-siyeti=Testameutum"vL üzerine yazılmıştı.

1900-1999 yılları arasında ise başta ABD olmak üzere Apollonius'la ilgili 200'den fazla felsefi, ezoterik, kabalis-tik ve okültik kitap/çalışma yayınlanmıştır. Bunların ara-sında ilginç olanlar şunlardır; Paris ve New York'ta aynı sırada yayınlanan (1932) ve ApoUonius'u BogomiUer'in Fransa'daki versiyonu olan Albigenler'in Peygamberi olarak sunan Maurice Magre imzalı kitaptır. (Albigenler, daha önce de dediğim gibi Gnostik Hristiyanlığın Fran-sa'daki temsilcileriydiler. Tapmak Şövalyeleri de dahil birçok gizli örgüt Albigeus Geleneğine bağlıydılar. Bu topluluk Katolik Kilisesi'nin acımasız baskısıyla yakılarak ve/veya kılıçla öldürülerek, yok edilmiştir. Avrupa'daki ilk büyük kitle katliamı işte bu Albigenler'e uygulanmış-tır. Katolik Kilisesi, kendi kilisesine uymayan diğer Hiris-tiyanları "Yakarak" yok etmekten kaçınmamıştır.)

1947'de ise ünlü Ölü Deniz Belgeleri tartışma ortamına girmişti. Bu meyanda, İsa'nın kardeşi olduğu söylenen Thomas'm kayıp "İncili" bulunmuştu. Bu çarpıcı ve şaşırtıcı bir İncil'di. İlginçtir ki bu İncil'in yazarı olarak, Apol-lonius'un öğrencisi Ninovalı Damis gösterilmiştir. Diğer bir anlatımla, İsa'nın kardeşi diye bilinen Thomas kendi İncil'ini yazmamış, bu İncil'i hayatının sonuna doğru Ur-fa'da (Edessa) yaşayan Damis yazmıştı. Bu iddia da İlahi-yat dünyasını allak bullak etmiştir.

Ve 20. yy'da Apollonius hakkında yazılmış tartışmasız en önemli kitaba Alice Winston imza atmıştı. 1954'te New York'ta yayınlanan bu kitabın tezi adında gizliydi:

"Apollonius of Tyana: Founder of Christianity"

"Tyanalı Apollonius: Hristiyanlığın Kurucusu."

1

2. 3. Apollonius/ Balinius

"To lie unfree; truth is noble."

"Yalan söylemek köleliktir; Doğruluk ise soyluluk."

Apolloinus of Tyana1

Gabriel de Sacy İsa Mesih ve Balinius ile 19. yy'm baş-larında İran'da ortaya çıkmış olan Bahailiği ve onun kuru-cusu olarak kabul edilen Bahauallah'm yazılarını ve düşün-celerini karşılaştırdığı kitabı 1889'da yazmış ve Bahaul-lah'ı, 19. yy'm en önemli "Reformatör"ü olarak değerlen-dirmişti.2 Bu kitap yayınlandığında Bahauallah adıyla tanı-nan Mirza Hüseyin Ali Nuri (1817-1892) henüz hayattay-dı. (Bahauallah, Allah'ın Haşmeti demektir).3

Bahailik akımı ile Apolloinus'un gerçekten de bir bağ-lantısı var mıdır? Buna bir bakmakta yarar vardır. Kaldı ki, Bahailiğin, gerçek kurucuları "Babiler" ve "Babilik" di-ye bilinen bir akımın öncüleriydiler. Bu öncülerin en ünlü-sü ise, "Kürretül Ayn" adıyla tanınan bir kadındı. Türk asıllı bu İranlı/Azeri kadın, Babilğin tek kadın

Havarisiy-di ve tıpkı Maria Magdalena gibi (Mecdelli Meryem) bu akımın kurucusu "Bab" ile birlikte bu mezhebi yaymıştı.

Gerçek adı Zerrin Taç olan Kürretül Ayn 19. yy. başla-rında (Bir kaynağa göre 1818) İran'da Kazvin'de doğdu. Babiliğin tarihine eğilmiş bazı Türk yazarları (Süleyman Nazif, Dr. N. Özşuca, N. Nazif Tepedelenlioğlu) onun Türk olduğunu söylerler. Babası Hacı Molla Muhammed

111

112 Yoksul Tanrı

Salih ve dedesi Hacı Molla Muhammed Taki, Kazvin'in önde gelen müçtehitlerindendi. Tüm ailesinin, o sırada Kazvin'de yaygın bulunan Şeyhi tarikatıyla yakın ilişkilere vardı. Zerrin Taç da kadınlara görelî bir bağımsızlık ta-nınmasını savunan, kapılarını kadın müridlerine kapalı tutmayan bu tarikatı benimsemişti. Şeyhiliğin kurucusu Şeyh Ahmed Aksai'nin en önemli tilmizi olan Hacı Seyyid Kazım Resti ile sık sık görüşürdü; teolojik formasyonunda bu görüşmelerin ağırlıklı etkisi olmuştur. Hatta sonradan tüm Babilerce de benimsenecek olan "Kürretül Ayn" (Göznuru) ve "Ferehul-Fuad" (Gönül süruru) adlarını ona Seyyid Kazım'ın verdiği söylenir.

1845 yılından başlayarak İngiltere, Fransa ve Rusya'nın rekabet ve paylaşım alanı olmanın, arka arkaya yenilgiyle sonuçlanan savaşların; içerdeyse rüşvet ve yolsuzluk olaylarındaki hızlı artışın etkisiyle iyice bunalan İran'da dinsel görünümlü hareket ve ayaklanmalar süregidiyor-du. Şahlık yönetimi dengeye göre kimi zaman içeride oto-ritesini kırmak istediği Şii Mollalara karşı bu hareketleri destekliyor, kimi zaman en kanlı biçimde bastırıyordu.

Bu akımlardan biri ve en güçlüsü, "Bab" (Sözlük anlamı: Kapı) diye bilinen Seyyid Ali Muhammed'in vaazettiği, Şi-iliğin Mehdi düşüncesi, Yahudi Kabbala'sı, Zerdüşt dini, Doğu Kilisesi, İslam Sufiler'i ve Hurufilik'ten esinlenen Ba-bilik idi. Kaldı ki, bir ve aynı topraklar üzerinde birlikte ya-şayan tüm bu din, inanış ve değerler birbirleriyle yoğun bir etkileşim içindeydiler. Babiliğin kurucusu Ali Muhammed de 1819'da Şiraz'da doğmuş, Reştiyye (Mehdi düşüncesini vaazeden bir tarikat) Şeyh'lerinden ders görmüş, matema-tik, felsefe ve astrolojiye olan ilgisinin yanı sıra, İncil'i Ya-hudi dinini, Zerdüşt inancını, Arami felsefesini incelemiş, sonradan kurduğu sisteme de yansıyacak olan antik okül-tizm-esoterizm üzerine derin bilgi sahibi olmuştu.

Aytunç Altında! 113

Şiilik ve bundan hareketle kendine göre büyük bir İsla-miyet eleştirisi getirerek, yeni bir inanç sistemi olan Babi-liği ilk kez Şiraz'da vaazetmeye başladı (1843). Tanrı'nın bilinmesinde aracı olacak olan Bab (kapı), adını alması da bu tarihlere rastlar. (İsa da kendisini "kapı" olarak görü-yordu. İslam Ezoterizmi'nde "kapı" düşüncesi önemli bir yer tutar. Seyyid Ali Muhammed de "Bab" kelimesine mistik bir anlam yüklemişti. Ona göre "Bab" ilahi hakika-ti arama aracıydı.)

Bu sıralar Seyyid Kazım Resti ölmüş (1843), Şeyhiler yeni bir arayış içine girmişlerdi. Kürretül Ayn Seyyid Ka-zım'm önde gelen müridlerinden Molla Hüseyin Buşre-vi'ye bir mektup yazarak, bir esrarlı "Zuhur"un yakın ol-duğunu hissettiğini belirtti. Kendisi de arayış içinde olan Molla Hüseyin bu mektuptan da aldığı güçle yola çıktı. Yolu Şiraz'a düştüğünde Bab'ı buldu; onun öğretisini be-nimsedi. Bab, mektubunu gördüğü Kürretül Ayn'ı da ha-variliğine kabul ederek, 18 (kendisiyle birlikte 19) huruf-ül hayy (hayat harfleri): Babi sistemine göre varlık'ı yara-tan ilkeler-nitelikler arasında yer verdi.

Babilik Zerrin Taç için önemli bir dayanak noktası ol-muştu. Bu inancın ileride göreceğimiz akidlerine dayana-rak peçesini attı, halk içinde Bab'm görüşlerini savunan vaazlar vermeye başladı. Bu vaazlarda poligamiye karşı çıkıyor, kadının da toplumsal yaşamda yerini alması ge-rektiğini savunuyordu.

Önceden kendisini Allah'ın gönderdiği bir Peygamber, Bab olarak değerlendirmesine karşın, Seyyid Ali Muham-med, bir süre sonra, yeni bir iddiada bulundu: O, Haki-kat'm çıktığı kaynak, Allah'ın bir tezahürü, kutsal bir gö-rüntüydü. Nokta veya Hazret-i Ala ismini aldı. Bundan sonra Bab ismi, Horasanlı Molla Hüseyin Buşrevi için kul-lanılır oldu.

114

Yoksul Tanrı

Bab veya yeni adıyla Nokta, bundan sonra Şiraz'dan hiç ayrılmadı ve zamanını kurduğu yeni dinin teorik ve teolojik umdelerini formüle etmekle geçirdi. Babilik'in yaygınlaştırılması ve siyasal bir güç haline dönüştürülme-si ise başta Molla Hüseyin Buşrevi olmak üzere, içlerinde Kürretül Ayn'm da bulunduğu 18 havari veya Huruf-ül hayy tarafından gerçekleştirildi. Propagandalarında yeri-ne göre ya yeni dini

selamlıyorlar ve herkesi yeni imana çağırıyorlar, ya da Şii akidesine uygun olarak, beklenen imam Mehdi'nin, Nokta'nın kişiliğinde ortaya çıktığını sa-vunuyorlardı.

Babilik akımı ilk başta İran olmak üzere özellikle Hin-distan ve Uzakdoğu'da çok hızlı bir yayılma göstermiş ve pek çok taraftar toplamıştı. Bu durum İranlı yöneticiler ta-rafından sakıncalı bulundu ve 9 Temmuz 1850'de Seyyid Muhammed asılarak öldürüldü. Bundan iki yıl sonra Kür-retül Ayn ve arkadaşları işkenceyle öldürüldüler.

Bab ve önde gelen Babilerin öldürülmesiyle Babi hare-keti büyük ölçüde güçten düşmüştü. Ancak bir yandan bir kısım Babinin biad ettiği Subh-i Ezel, diğer yandan Bağ-dat'ta Bab'ın müjdelediği Men Yesher Hu Allah (Allah'ın izhar edeceği kişi) olduğu iddiasıyla ortaya atılan kardeşi Mirza Hüseyin Ali (Bahauallah) Babileri kısmen toplandı-lar. Ancak bu iki kardeşin de kendilerini Bab'ın halefi ilan etmesi Babilik'i Ezel ve Bahai olmak üzere ikiye böldü.

İşin ilginç yanı, Bahauallah'm, Peygamberlik iddasında bulunmasının hemen ardından Osmanlı İmparatorlu-ğu'nun emriyle İstanbul'a getirilmesidir. Yanında seksen dört kişiyle İstanbul'a gelen Bahauallah burada dört ay ka-larak bir takım gizli faaliyetlerde bulunduktan sonra, Edirne'ye gönderilerek 4-5 yıl kadar orada kaldı. Mirza Hüseyin Ali'nin misyonunu açıklaması Edirne'de olmuş-tur. Ancak iki kardeşin girdiği dinsel çatışmadan tedirgin

Aytunç Altımdal 115

olan Osmanlı Sarayı, Babi ve Bahailer'i Edirne'den süre-rek Bahauallah ve Babai'leri Filistin'de Akka'ya, Mirza Yahya ve Ezelileri de Kıbrıs'a gönderdi. (1868) Her ikisi de propaganda faaliyetlerini buralarda sürdürdüler. Bugün Bahailik kolu başat durumdadır ve dünyaya yayılmıştır. Ayrıca az sayıda Ezeliler de mevcuttur. Çok kısa bir süre içinde, İran'da özellikle de elit (tanın-mış iş adamları, zenginler, ileri gelen aileler, filozoflar, su-filer, Yahudi tacirler vb.) arasında yaygınlaşan Babilik, İs-lam Sufiliği, Yahudilik, Zerdüş inancı, Doğu Kilisesi, Do-ğu okültizmi ve Hurufiliğin her birinin etkisi altında her birinden unsurları bünyesinde sentezleştiren bir inanıştı.

Babi/Bahailere göre Allah özde yaratıcıdır, çünkü ha-yatın kendisidir, hayatı neşreder ve bu neşretmenin tek yolu, yaratmaktır. Allah yaratabilmek için yedi harfi/ke-lamı kullanır: bunlar kuvvet, iktidar, irade, eylem, kerem, zafer ve vahiy'dir. Bunlar harf ve kelam olmanın yanı sı-ra, yaradılıştaki etkin olmuş nitelik/değerlerdir ki bunlara huruf-ül hayy denir.

Allah'ın yaratıcılığı tam'dır, yaratıgmki ise kusurlu; ar-dından mutlaka parçalanma, azalma, tahrib olma gelir. Yaratık, kutsal değer-nitelikler'in tümüne sahip olma-dığı için Allah-olmayan'dır. Ama, Allah'tan tümüyle ayrı da değildir. O yalnızca eksiklidir. Tamlığma son Yargı Günü'nde, Allah'a kavuşmakla ulaşacak, onunla bütünle-secektir. (Bu bakımdan Tasavvuf'daki Fenafillah düşünce-siyle paralellik gösterir.)

Gobineau, Babilerin Tanrısı'na ilişkin olarak şunları söylüyor: "Babilerin Tanrısı, görüldüğü gibi Kaldonya fel-sefesinin, İskender'in, Gnostik teorilerin büyük bir kesi-minin, büyü kitaplarının, kısacası Doğu biliminin Tanrı-sı'dır. Pentatek'inki (Tevrat'ın ilk beş kitabının adı) değil-se de Gomara ve Talmud'un vaazettiği Tanrı budur. Mu-

116 Yoksul Tanrı

sa ve İsa'nın öğrenebildiklerinden hareketle İslamın ta-nımlamaya çalıştığı Tanrı bu değildir ama, tüm filozofla-rın, kritiklerin, tüm akıllı kişilerin, yani SufiTerin, Semit-leşmiş Zerdüşterin (Yani, Sasanilerden bu yana tüm Zer-düşterin) ilim bu ülkelerde boy attığından beri aradığı, taptığı Tanrı'dır. Bab, Hristiyan ve İslam boyunduruğu-nun bir süre gölgede bıraktığı bu Tanrı'yı tekrar hatırlat-maktan, karanlıklardan çekip çıkarmaktan başka bir şey yapmamıştır."4 > "-.

Babilere göre Ali Muhammed'in içinde Allah'ın cema-linin görüldüğü bir ayna olduğunu ve herkesin O'nu ora-da görebileceğini de ekleyelim.

Babiler, her harfin sayısal bir değer yüklendiğini "eb-ced"e büyük önem verirler. Babi düşüncesine göre Tâ-nrı'nın sayısal ifadesi, "Vahd" ve "Ahy" (hayat veren)i de karşılayan ve "hayat veren tek" anlamına gelen 19'dur. "Vücut"un ebced hesabındaki değeri de 19 tutmaktadır.

19 sayısı tüm Babi ve Babililiği temel alan Bahai yaşa-mında denetleyici durumdadır. Babi/Bahai takvimine gö-re yıl 19 ay, ay 19 gün, gün 19 saat vb.dir. Hukuki ve tica-rı tüm düzenlemeler önceden yerleştirilmiş bu ilahi uyu-mu bozmamak için 19 sayısı temelinde yapılır. Bab, Tanrı ile Tanrıdan kopan yaratık arasındaki uyumun yeniden kurulması için "her şeyi birlik sayısına göre, yani 19 bö-lüm halinde örgütleyiniz" demektir.

Kendisinden önceki Peygamberleri kabul etmesine, on-ları kendi dönemleri için tutarlı saymasına karşın, dönem-lerini doldurmuş olduklarını söyler. Kendi önerdiği sis-tem, tümünden daha sonra geldiği için, tümünün tamam-ılayıcısı durumundadır. Babi-Bahai düşüncesinin en önemli ilkelerinden biri de temizliktir, su, temizliğin kendisidir ve temizler. Öyle ki, Babi savaşçıları, savaşırken, kanlan vücutlarına yabancı

Aytunç Altımdal 117

olan giysilerine değip kirlenmesin diye, giysilerini çıkarıp çıplak savaşmışlardı. İyi giyinmek, her türlü lüks ve süs eş-yaları, değerli taşlar Babilere haram kılınmamıştır. Aksi-ne, inziva ve istimna'ya kınanması gereken davranışlar olarak bakılmaktaydı.

Babilikte özellikle de çıkış dönemlerinde mallar ortak-tı. Bab'm ölümünden sonra tasarruf hakkını elde edebildi-ler. Bunun temelinde her türlü malın Allah'ın olduğu dü-şüncesi yatar. Bahailer'de Kible yoktur. Allah her yerde olduğu için istedikleri yönde ibadet ederler.

Bahailerin bulunduğu her ülkede bir Milli Ruhani Mahvil ve yerel organlar olan Mahalli Ruhani Mahviller vardır. Bahailer kendi aralarında çıkan her türlü anlaş-mazlığı bu organlarda çözümlerler; sivil mahkemelere çıkmaları yasaktır. Her kıtada bir tane olmak üzere beş Ba-hai Mabedi bulunmaktadır. Bunlar, Chicago (ABD), Kam-pala (Uganda), Aşkabat (Türkmenistan), Sydney (Avust-ralya) ve Frankfurt (Almanya)dadır. Cenevre ve de Lozan merkezleri durumundadır.5

Gerçekten de Balinius'un yaşamı ve eserleri dikkate alındığında Babaullah'm "Leviah" diye tanımlanan yaşam tarzı ve Tanrı inancası arasında sıkı benzerlikler vardır. Doğu mislisizmi başta olmak üzere, Kabala öğretisi, ezo-terizm, okültizm ve Maniecheism hep Apollonius tarafın-dan "vaaz" edilmiş öğretilerdir. Temizlik yasaları (abdest) ve tüm dünyayı insanların ortak mülkiyeti gibi görmek Apollonius ile onun bir tür "Replikası" sayılabilecek olan Babaullah arasındaki birçok ortak husustan bazılarıdır. Diğer bir anlatımla, eğer Apollonius, bir "Din" kurmak is-teseydi, bugünkü haliyle değil ama 1880'lerdeki "Saflığı" içindeki B lailik gibi bir "Cult" kurardı, denilebilir. Baha-ullah'ın Balinius'un eserlerinden esinlendiği kesindir.

Şimdi de Apollonius'un yaşamının ve öğretisinin bazı

118

Yoksul Tanrı

ilginç yanlarını görelim. İsa Mesih'e atfen Kutsal Kitap'ta yazılanlarla, Apollonius'un yaşadığı dönemde belgelen-miş bazı sözlerini ve eserlerini karşılaştıralım. Bu tahmin-lerin ötesinde ilginç sonuçlar verecektir, şaşırtmayın.

Apollonius ile İsa Mesih'in karşılaştırılması konusu ye-ni bir olay değildir. Bu tartışmalar ilkin Philostratus'un ki-tabının yazılışından sonra başlamış ancak doruk noktası-na, daha önce sözünü ettiğim yüksek bürokrat Bitniya Va-lisi Hierocles'in Domitian döneminde yazdığı Apolloni-us'un hayatını ve mucizelerini anlattığı kitapla ulaşmış-tır.6 Domitian döneminde başta Anadolu olmak üzere, İ.S. 3. yy'da Hristiyanlar çok küçük bir azınlıktılar. (Bkz.:Ek) O dönemdeki Kilise Babaları, kendilerine bir türlü inan-mayan Anadolu halkından çok Devleti yönetenleri ve on-ların karılarını ve kızlarını etkileyerek Hristiyan yapma-ya yönelmişlerdi. Bu gizli faaliyetlerinde de başarılı ol-muşlardı.

Daha sonra İ.S. 302 yılından itibaren İmparator Diocle-tian, Hierocles'in bu kitabından yola çıkarak, Anadolu'da Hristiyanlığın yayılmasını engellemiş ve baskı uygula-mıştı. Bu kitabın etkisi o kadar çok olmuştu ki, dönemin Kilise Babaları, örneğin Filistinli Eusebe (Eusebe de Cesa-ree) sadece bu kitabı konu alan ve İsa'yı savunan "Hieroc-les'e Karşı" (Contre Hierocles)7 adlı bir kitap yazmak zo-runda kalmıştı. Eusebe'nin doğrudan Apollonius'u hedef alan bir kitabı da vardır.8

Hierocles, kitabında, o günlerde, İsa Mesih'e atfedilen mucizeleri, gerçekte İsa'nın değil, Apollonius'un yaptığını ve/fakat Hristiyanların Apollonius'un yaptıklarını/mu-cizelerini "İntihal" (Plagierism) yoluyla alarak haksız bir şekilde İsa'ya malettiklerini açıklayan ilk yazardır/devlet

Aytunç Altında! 119

adamıdır. Buna karşılık, Kilise Babaları, ister istemez, Apollonius'un çok ünlü bir şif acı (Thaumaturge) olduğu-nu, mucizeler yarattığını ama aslında bunları "Kura Büyü" aracılığıyla edindiğini ve İsa'nın mucizelerinin Apolloni-us'unkilerden büyük olduğunu yazmışlardır. Eusebe, Apollonius'un örnek bir insan olduğunu, örnek bir ahlâk sahibi olduğunu kabul ettiğini ama konu mucizelere ge-lince bunları gizlice öğrendiği Büyü ve Sihir aracılığıyla yaptığını, yapabildiğini öne sürerek onu sahtekârlıkla suç-lamıştır. İlginçtir ki, adından bugünkü İncil'de de söz edi-len Simon Magus adlı kişiyi de, aynı suçlamayla karala-mışlardı. Gospel yazarları Simon Magus'un, çok tehlikeli ve çok maharetli bir büyücü olduğunu belirtmişler sonra da

onun İsa Mesih'in üstünlüğünü kabul ettiğini duyur-muşlardı. Simon Magus 1. yy'daki Gnostiklerin önde gelen liderlerindendi.

Tıpkı İsa Mesih'in yaşamını ve eserlerini (mucizeleri dahil) anlatan 4 Gospel-Yazarı olduğu gibi, o çağlarda Apollonius'un yaşamını ve mucizelerini anlatan 4 yazar vardır. Bunlar, İsa için, Matthew, Marcus, Luke ve John'dur; Apollonius için de Flavius Philostratus, Moera-genes, Sotorichus of Oasis ve Hierocles'tir. İlginçtir ki, İsa Mesih'in yaşamını yazmış olan bu kişiler -eğer gerçek ise-ler bilindiği üzere ya çok az dini eğitim görmüş ya da din-dışı mesleklerde görev almışlardır, örneğin Matta vergi tahsildarıydı. Apollonius'un yaşamını ve mucizelerini yazmış olanlar ise tarihçi, felsefeci, bürokrat ve siyasetçiy-diler.

1996 yılında Time Dergisi "İsa'yı Ararken/Arayış" baş-lıklı bir dosyayı kapak yapmıştı.9 Derginin bu sayısında David Van Biema imzalı yazıda, daha önceki bölümde de-ğindiğim "Beş Gospel" İsa Seminerine katılan ilahiyatçıla-rın ve bilim adamlarının bulguları ışığında, 4 Gospel'de

120

Yoksul Tanrı

anlatılanların pek çoğunun yalan yanlış olduklarının ke-sinleştiği vurgulanmıştı. Ayrıca ilk 4 Gospel yazarının (4 Evangelistin) da hiç güvenilmeyecek kişiler oldukları, pek çok ilahiyatçı ve bilim adamı tarafından vurgulanmıştı. İl-ginçtir ki Apollonius'un hayatını ve eserlerini birinci el-den yazmış olan ilk dört yazar, hiçbir şekilde "Güvenil-mez" bilgileri yazan "Sahte" ve/veya kimlikleri belirsiz, kişiliksiz insanlar olarak tarihin hiçbir döneminde diğerle-ri gibi suçlanmamışlardı. Tersine, bu yazarlar, hem kendi dönemlerinde hem de 1700 yıl içinde hep en güvenilir kaynaklar olarak gösterilmişlerdir.

Yine ilginçtir ki, Protestanlığın kurucusu Martin Lut-her de, bu dört Gospel yazarından ilk üçünün "Hiç Güve-nilmez" kişiler olduklarını, dolayısıyla sadece John'a bakıl-ması gerektiğini hep vaaz etmişti. 1835'te David Friedrich Strauss, "İsa'nın Yaşamı" adlı kitabını yayınlayınca, Lut-her'in başlattığı tartışma artık bilim alanına taşınmış oldu. Strauss, kitabında eldeki - İznik Konsili'nde kabul edilen metinlerin çoğunun sonradan ekleme olduğunu, bunlara güvenilmemesi gerektiğini vurguladı. Onun açıklamaları sonraki kuşak ilahiyatçılara yol gösterici oldu. Bu inanışa göre İncil ile Tarih ve Bilim uyuşmuyordu. İncil'deki veri-ler, mucizeler vd. ne tarih bilimi, ne de Pozitif bilimlerle açıklanabilirdi. İncil'de adı geçen kentler, kasabalar ve olaylar tarihen "Zaten" hiç var olmamışlardı! Strauss ve diğer birçok ilahiyatçıya göre İncil'deki İsa ile "İmanın" İsa'sı ayrıldılar, aralarında bir bağ yoktu. Belki olması da gerekmiyordu! Diğer bir anlatımla, inanmak isteyenler gerçek-olmayan, "Sanal" bir kişiye iman etmekte serbest-tiler.

Tıpkı Apollonius için olduğu gibi İsa Mesih için de, öğ-retisinde "Büyücülük" ve sihir bulunduğu söylenmiştir. İsa'nın doğumundan başlayarak, daha sonra suyu şaraba

Aytunç Altındal 121

gevirmesi, ölüyü diriltmesi, "Cin" kovması (Exorcism) ve diğer "Mucizeleri" ne hikmetse, aynen Apollonius için de geçerlidir. O da "ölüyü diriltmiş", o da bir kenti (Efes) sal-gından kurtarmış, o da insanlara, tıpkı Esseneler'in Esra-rengiz Belleticisi gibi "Şifa" dağıtmıştır. Tek farkla ki İsa, "Büyücülükle" suçlanmamış, ama ne hazindir ki, "Şifa Us-tası" Apollonius "Büyücü" olmakla suçlanmıştır.

Eğer bazı özel bilgiler (Occultik) aracılığıyla insanlara şifa dağıtmak büyücülükse, Musa da, İsa da büyücü sayıl-malıydılar. Hele Musa, Tevrat'a göre, Mısırlı Büyücülerle Firavun'un huzurunda yarışmış ve kendi "Tanrısının" ona verdiği "Sinirin" Firavunların büyücülerinkinden daha güçlü olduğunu kanıtlamaya çalışmıştı. Öte yandan eğer "Yoktan Var Etmek" büyücülükse, ilk başta Tanrı'nın ken-disi "Baş" büyücü sayılmalıdır. Niçin Apollonius ve Gos-peller'deki Simon Magus, büyücü sayılmışlardır, bu belli değildir. Ortada açık bir haksızlık olduğu kesindir.

Tıpkı İsa Mesih gibi Apollonius da en yakın dostların-dan birinin ihanetine uğramıştır. Bilindiği gibi 12. Havarı olarak tanınan Judas İscariot, Romalılar'dan (ya da başka bir anlatıma göre Yahudiler'den) 30 gümüş sikke rüşvet aldıktan sonra İsa Mesih'i Romalı askerlere ihbar etmiştir. Öte yandan sadece bu "İhbar" masalı bile kendi içinde bu Gospeller'i "Yalanlar" mahiyettedir. Çünkü Judas, ilginç-tir ki, Gospeller'de yazdığına göre, ONU HİÇ TANIMA-YAN, ADINI, SANINI VE NASIL BİRİ OLDUĞUNU HİÇ BİLMEYEN Romalılar'a şöyle bir öneri götürmüştü: Ben İsa'nın ve Havarileri'nin yanma gideceğim, hangisini en-sesinden öpersem işte "O" kişi kendisinin "Tann'nın Oğ-lu" ve "Yahudiler'in Kralı" olduğunu iddia edendir; benim kimi öptüğüme bakıp, kişiyi tanırırsınız ve yakalarsınız. Bu anlatım, aynı zamanda, Gospel'de "Herkes O'nu tanıyor ve peşinden binlerce kişi gidiyordu" diye yazılanları da yalanla-

122

Yoksul Tanrı

maktadır; ülkenin egemeni olan Romalılar'm "İsa Mesih"i, bırakın tanımayı, varlığından bile haberleri yoktu. Apollonius'u da yakın dostu -sonra da en hırslı düş-manı Euphrates, imparator Domitian'a ihbar etmişti. En yakın dostlarının ihanetine uğradıkları bilinen bu iki kişi-den ApoUonius, Domitian'ın Güvenlik Bakanı (Prefect) Aelian tarafından zindana atılmıştı. Kendisine isnad edi-len suçlar "Cinayet" ve darbecilerle işbirliği idi.

Ne kadar ilginçtir ki, en yakınları tarafından ihbar edil-dikleri bildirilen bu iki kişiden, İsa Mesih'in GERÇEKTE JUDAS TARAFINDAN HİÇ İHBAR EDİLMEDİĞİ bizzat Hristiyan İlahiyatçılar tarafından 1996'da açıklanmıştır. Diğer bir anlatımla Judas Iscariot, 30 gümüş sikke alarak İsa Mesih'i Romalı askerlere ihbar etmemiştir. BU İHBAR OLAYI TAMAMEN sonradan uydurularak İncil'e kon-muştur.10 Oysa Apollonius'un ihbarı gerçektir, yazılı me-tinlere ve Roma belgelerine göre bu İHBAR GERÇEK, Ro-malı askerlere yapılan İHBAR MASALDIR! Tıpkı Apollonius'un başına geldiği gibi, ne ilginçtir ki İsa'nın basma da benzer bir olay gelmiştir. Buna göre bu iki kişi, bir süre için, en yakınları tarafından ÖNCE SAH-TE TANRI oldukları gerekçesiyle REDDEDİLMİŞLER, SONRA DA SÖZLERİNİ GERİ ALARAK ONLARIN "TANRI" (LORD JESUS) ve "İNSAN SURETİNDEKİ TANRI" olduklarını kabul ve beyan etmişlerdir. İsa Me-sih, en yakını Aziz Peter tarafından Romalı askerlerin önünde önce reddedilmiş, sonra da yeniden kabullenil-miştir. Rastlantı bu ya, ApoUonius da, Tigellius tarafından önce RED edilmiş, sonra MAHKEME karşısında O'nun İnsan Suretindeki Tanrı olduğu kabul ve beyan edilmiştir. İsa ile ApoUonius arasında bu olayda TEK FARK vardır, o da Apollonius'la ilgili RED ve KABUL meselesi Roma ka-yıtlarında, duruşma tutanaklarında vardır (Damis'ten

Aytunç Altımdal 123

naklen). AMA İSA'nın başına gelen AYNI olayla ilgili hiç-bir kayıt yoktur!

Tıpkı İsa'nın ölü Lazarus'u diriltişi gibi, rastlantıya ba-kın ki, Apollonius da Efes'li zengin bir ailenin genç ve gü-zel kızını "Ölü" iken diriltmiştir. Aralarındaki tek fark İsa'nın bunu Tanrı ve Tanrı'nın Oğlu olduğu için yaptı-ğı/yapabildiği söylenirken, Apollonius'un ölüyü dirilt-mesi nedense "Büyü ve Sihir" gücüne bağlanmıştır. Kaldı ki, Apollonius, bunu kendi başına değil, Doğanın yasala-rını kullanarak yaptığını, kendisinin büyücü olmadığını; bunun bir "Doğa Olayı" olduğunu ve her zaman olmaya-cağını söylemiştir. Oysa İsa'nın Lazarus'u dirilttiğine inandırılan ilk Hristiyanlar, topluca, kendilerinin de öl-dükten sonra İsa tarafından yeniden canlandırılacaklarına iman ettirilmişlerdir. Üstelik yeniden canlandırıldıkları-da , doğrudan Cennet'te olacaklarını düşünmüşlerdir. Ve bu Cennete de kendilerinden başka hiçbir din mensubu-nun giremeyeceğini öne sürmüşlerdir.

Tıpkı İsa Mesih gibi, Apollonius da "Cin" kovmacılığı yapmıştır. İsa, taşlanacak bir kadını kötü yola sevk eden cinleri temizlemiş, Apollonius da Efes kentini "Kıtlığa" duçar eden cinleri kovarak, topraklara bereket getirmiştir. İlginçtir ki, fahişeyi cinlerin egemenliğinden kurtaran İsa, Tanrı (LORD) sayılmış, Apollonius ise, ne hikmetse, "Şar-latan" olarak tanıtılmıştır.

Ve son olarak -ama sonuncu olarak değil İsa da Apol-lonius da "Tanrısız" olmakla anılmışlardır. İsa Mesih, ilk kez, Aziz yapılan Simon=Petrus tarafından Tanrı'nın Oğ-ulu ve Tanrı (LORD) ilan edilmiş (Peter, İsa'ya Tanrı'nın Oğlu olduğuna İman ettiğini söyledi); Apollonius ise Da-mis tarafından "İnsan Suretindeki Tanrı" olarak nitelendi-rilmiştir. Ama nedense, İsa Mesih, İznik Konsili'nde yer-yüzüne "İnsan" suretinde gönderilmiş olan Tanrı'nın Oğ-

124 Yoksul Tann

lu yapılmış -Devlet zoruyla- ve Apollonius'un kaderine "İnsan Suretindeki Büyücü" olmak düşmüştür. Damis'in beyanı ve yazıları İmparatorluk arşivinde dururken, yok-sul ve cahil balıkçı Peter'in, İsa'yı "Tann" (önce oğlu) ya-pışının hiçbir belgesi yoktur, olmamıştır. Aynı Peter, İsa'nın ölümünden sonra, ne hikmetse, birkaç ay önce "Tanrının Biricik Oğlu" dediği İsa'yı bu kez, sadece, bir "Peygamber" olarak çevresindekilere lanse etmiştir (Peter, 3:22).

Şu kesindir ki, Tyanalı Apollonius, "Hayatı Çalınan Adam" olmuştur. Nedense, onunla ilgili her ne varsa, bun-lar İsa'ya atfedilmiştir. Aynı yıllarda, aynı yörelerde, aynı insanlara muhatap olarak yaşamış olan İsa ve Apolloni-us'tan, İsa "Tanrı" yapılmış, Apollonius'un ise en az 1500 yıl adı unutturulmuştur. Bunun nedeni de Konstantin'in "Yeni Din Yeni Devlet" kurmak amacıyla topladığı 1. Ekü-menikal İznik Konsili ile, daha sonra İmparator olan I. Theodius'un (İ.S. 381-389) verdiği emirlerle Apolloni-us'un adının tarihten sildirilmiş olması yatmaktadır.

Bu dönemden sonra Apollonius'un yaşamıyla ilgili Flavius Philostratus ve diğerlerinin yazdıkları eserler, İ.S. 460 yılında Apollonius Sidonius (günümüzde Aziz Sido-ine diye tanınıyor) adlı Fransız asıllı bir soylu tarafından bulunmuştur." Sidonius, Roma İmparatoru Auitus'un kı-zıyla evlenmiş ve bir tez yazarak Apollonius'u ona tanıt-mıştır. Solarion'un yazdığına göre 500-1500 yılları arasın-da Apollonius, "Bilge Balinius"

adiyla sadece Araplar'm arasında kendisine bir yer bulmuştur. Daha önce de adın-dan söz ettiğimiz Cabir İbn Hayyan, (İ.S. 800 yıllarında) ve "Geber" adını alan (Cabir'e özenerek) İspanyol yazar Hu-ques de Santalla (İ.S. 1150) Aristo'nun ünlü eseri "Secre-tum Secretorum" (Sırların Sırrı) kitabından söz ederken Apollonius ile ilgili Cabir'in kitabından da uzunca alıntı-

Aytunç Altımdal 125

lar yapmıştır. Cabir'in Apollonius'la ilgili bu çalışması "Kitab al-Hacer'ala Re'i Balinius" adını taşıyordu ve tüm Orta Çağ boyunca, Apollonius'tan söz edilen tek kaynak bu kitap olmuştur. Şu kesinlikle söylenebilir ki, gerek Tapmak Şövalyeleri, gerekse onların uzantısı olan Gül ve Haç Kardeşliği ile sonraki Spekülatif Masonik örgütlerin kurucu ve yönetici-leri, Kilise'nin yoğun baskısı nedeniyle gizlenen Apolloni-us'un bazı eserlerini görmüş ve okumuşlardı. Gül ve Haç'm kurucularından kabul edilen Paracelsus, uzun yıl-lar Araplar'la ve Türkler'le birlikte yaşamış ve Doğu'nun büyü, tılsım, alşimizm, şifacılık ve Hermetizm konuların-daki bilgilerine birinci elden ulaşmıştır.¹² Şu da kesinlikle söylenebilir ki, tarihsel olarak devlet ve özel arşivlerdeki belgelere göre Tyanalı Apollonius ad-lı "Ermış" bir kişi yaşamıştır. Ancak Kilise Babalan bu kut-sal kişiyi, nedense, ısrarla "Yok" saymışlar, "Varlığını" ka-bul etmek zorunda kaldıkları zaman da O'nun "Büyücü ve Sihirbaz" olduğunu iddia etmişlerdir. Acaba neden? Şimdi bunu görelim. Tarihte çok az kitap, yüzyıllar boyu sürecek tartışma-la-rın kaynağı olmuştur. Flavius Philostratus'un yazdığı ya da Damis'in tuttuğu notlardan ve İmparatoriçe Julia Dom-na'ya iletilen belgelerden derlediği "Tyanalı Apollonius'un Yaşamı" böyle bir tartışmanın odağı olmuştur. Bu kitapta verilen bilgilere göre, Tyanalı Pagan Apollonius'un yaşa-mı ile Yahudi asıllı İsa Mesih'in yaşamı neredeyse birebir çakışmaktadır. Şöyle ki; Flavius'un yazdığına göre, Apollonius günü-müzün takvimiyle hesaplanınca, İ.Ö. 4. yılda Tyana ken-tinde doğmuştur. Tyana, birinci yüzyılda Kapadokya'da-

126

Yoksul Tanrı

ki en ünlü ve gelişmiş Pagan yerleşim alanlarından biri, belki de birincisiydi. Batı'smda Galatia (Konya ve çevresi), Doğu'sunda Armenia, Güney'de Kilikya, Kuzey'de Pon-tus ile komşuydu. Tyana, günümüzde Niğde İli'nin Ke-merhisar ilçesidir.(Bkz: Haritalar Ek.) Tyana, Kilikya Boğazı denilen bir geçitle Pozanti'ya (Podandus) ve oradan da Tarsus ve Adana'ya bağlıydı. Bu iki kentte o dönemde en az Edessa (Urfa) ve Carrhae (Har-ran'ın 1. yy'daki adı) kadar gelişmiş ve uygarlaşmış kent-lerdi. Ama Kapadokyalılar, o yıllarda olduğu gibi, ilginç-tir ki, 10. yy'da da gözükara, kaba, dik kafalı, söz dinle-mez, cesur gibi sıfatlarla anılıyorlardı. Öyle ki, 10. yy'da Saray geleneğinde Kapadokyalı demek sert, hoyrat, kaba-dayı demek anlamına geliyordu.¹³ Apollonius'un doğum tarihi ile İsa'nın doğum tarihi, kuvvetle muhtemelen aynıdır. Katolik Kilisesi ile diğer Kiliseler arasında bu konuda da sorun vardır. Papa Gre-gory'nin takvimi, 1582'de yürürlüğe girdi. Günümüzde birçok ülkede kullanılan bu takvimde gerçekte 11 gün at-lanmıştı. Gregory bununla da yetinmemiş, koskoca bir yı-lı da atmıştı! Diğer bir anlatımla, Papa kendi Katolik Kili-sesi'nin kutsal günlerinin her zaman için geçerli olacak bir takvime bağlamak istediği için, İsa'nın doğumunu 1.Yıl (Birinci yıl) olarak göstermişti. Oysa, matematiksel olarak bu "0" (sıfır yılı) olması gerekirdi.¹⁴ Dolayısıyla günümüz-de İsa'nın tam olarak hangi yılda doğduğu bilinmemekte-dir. Kesin olan Gregory'nin takvimde gösterilen 1 (Bir) yı-lında doğmamış olduğudur. İsa muhtemelen kendinden önce (İ.Ö.) 4 ile 6 yılları arasında bir dönemde doğmuştu. Flavius'un kitabından öğrendiğimize göre, Apollonius, çok varlıklı ve kültürlü bir ailenin çocuğudur. Ataları Tya-na'nın kurucularındandır. İyi bir eğitim ve öğrenim gör-müştür. On altı yaşma geldiğinde ailesinin isteği üzerine o

Aytunç Altındal 127

dönemde eğitim merkezi sayılan Tarsus'a gitmiş ve bura-daki Pisagorcü/Apollo'ya bağlı kişilerle tanışmış ve onla-rın öğrencisi olmuştur. Aynı yıllarda, daha genç olarak Aziz Paul da Tarsus'ta eğitim ve öğrenim görüyordu. Biri Yahudi Farisi mezhebinin öğretilerine göre, diğeri de Ro-ma İmparatorluğu'nun asli dinsel sistematığı olan Paga-nizm'e göre eğitilmişlerdi. Aziz Paul da Tarsus'un yerlisi, zengin bir ailenin iyi eğitim görmüş bir çocuğuydu. Daha sonraki hayatında kendisini, tutucu Farisiler'in "En" tutu-cu Farisisi olarak tanımlamıştır. Apollonius ile Paul'un Tarsus'ta tanışıp tartışmış olmaları muhtemeldir. Ancak kesinlikle "Olmamıştır" denilebilecek bir gerçek vardır: İkisi de, tüm yaşamları boyunca İsa'yı hiç görmemiş ve ta-nımamıştır.

Aziz Paul ileriki yaşlarında, başlangıçta çok karşı oldu-ğu, İsa Mesih olayını yaymayı üslenmiş ve dört Evangelist'in Gospelleri'ni vaaz etmeye başlamıştır. İlginç olan, şu ünlü Lazorus olayıdır. Dördüncü Gospel'in yazarı John -ki bunu onun yazdığı belli değildir- İsa'nın Lazarus adlı bir genci "Öldükten" sonra dirilttiğini yazmıştır. (Nedense bu Lazarus ve diğer "Sözde" dirilenler, daha sonra tekrar ölmüşler ve bu kez yanlarında İsa olmadığı için, bir daha dirilmek şansını yakalayamamışlardır!) Bu masalda garip olan, John'un son Evangelist olması ve Gospel'i'ni İsa'nın ölümünden (İ.S. yaklaşık 27-29 yılları) 60 yıl kadar sonra yazmış olmasıdır. Oysa Claude-Carrierre'nin de belirttiği gibi, ilk Gospel'in yazarı Matthew, İsa'nın hep yanında yer almıştı. Her zaman onunla beraber olmuş, her zaman ona yakın olmuştu ama kendi Gospel'i'nde, böylesine ina-nılmaz bir olaydan tek satırla dahi söz etmemişti!15 Nite-kim Aziz Paul da bugünkü İncil'de yer alan sözlerine gö-re, "Ben de bana ne iletmişse sizlere sadece onları anlatıyorum o kadar" demişti. Paul İsa'nın ölülerini dirilttiğini ve öldük-

128 Yoksul Tanrı

ten sonra göğe yükselişini sorgulayanlara işte bu yanıtı vermekle yetinmişti. Paul da Apollonius gibi, Atina'ya gitmiş ve burada Stoacı ve Epiküryen filozoflarla tartış-mıştı. Filozoflar ona, "Kulağımıza garip gelen sözler söylü-yorsunuz" demişler ve kendisini dikkate almamışlardı.16 Oysa Apollonius Atina'ya gittiğinde tüm felsefecilerle ko-nuşmuş, daha sonra birçoğuyla yıllar boyunca mektuplaş-mış ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuştu. Apolloni-us'un ortadan kaldırılmış olanlar dışında bilinen 81 mek-tubu vardır. İlginçtir ki, bu 85-90 yıllık dönemde Apollo-nius'un yazdığı mektupların hiçbirinde İsa'dan söz edil-memiştir. Belli ki kendisine yollanan mektuplarda da Hı-ristiyanlığın ve "Öldükten" sonra dirilen Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih'in adı geçmemiştir.

İsa'nın ölümünden sonra kendisi hakkında yazılanlar ile daha sonra özellikle de 325 yılında Konstantin'in "Dev-let" siyaseti yaratmak amacıyla topladığı İznik Konsi-li'nde yine bu kanlı ve gaddar imparatorun isteğiyle dü-zenlenen nihai belgede (Creed=Amentü) yer alan sözler Hristiyanlar için sorgulanmadan kabullenilen kaziyeler olmuştur. Konstantin ile başlayan "Yeni" dönemde "Zor-la" Hristiyanlaştırılan Paganların sayısı milyonları bul-muştur. Rodney Stark'm yaptığı hesaplara göre, ilk yüz-yılda toplam nüfusun içinde en fazla 1000 kişi İsa'nın adı-nı duymuştu ve, bu sayı Roma İmparatorluğu nüfusunun 0.0017 sine tekabül ediyordu. Oysa 325 yılından sonra kat-lanarak artan Hristiyan sayısı 350 yılında 34 milyona (toplam nüfusun %56.3'üne) yükselmişti.17

Apollonius da İsa da aynı dönemde yaşamış olmaları-na ve adlarını duyurmuş olmalarına rağmen, birbirlerin-den hiç haberdar değillerdi. Apollonius, Pisagorcü ve Şi-facı olarak uzak ülkelere gidip gelirken İsa, kısa yaşamı boyunca Yahudi yerleşim alanlarının sadece iki ya da üçü-

Aytunç Altındal 129

ne gidebilmişti. Apollonius'un gezilerinde ilk durak An-takya ve Babil olmuştu. ApoUonius daha sonra Mısır'a, Hindistan'a ve birçok kez de Atina'ya, Efes'e, Roma'ya ve diğer büyük merkezlere gitmiş, buralarda bazen Krallar'la -Hindistan'da ve Babü'de olduğu gibi- bazen İmparator-lar'la -Roma'da olduğu gibi- bazen de filozoflar, dinadam-ları ve/veya sıradan insanlarla tanışmış onlarla konuş-muş, fikir alışverişlerinde bulunmuştu.18

ApoUonius ile İsa'yı karşılaştıran kitaplar, Katolik Ki-lisesi'nin baskısına uğramıştır. Nedir ki, 18. yy'm sonun-dan itibaren bu kitaplarda bir artış görülmüştür.19

W.B.Wallace'm yazdığına göre Philostratus'un kitabın-daki Tyanalı Apollonius, Semi tik "Kurtarıcı" (Saviour) İsa'ya karşı gerçek bir Pagan "Kurtarıcı" dır.20 Gerçekten de günümüzde bilinen anlatımıyla İncil'de İsa ile Philost-ratus'un kitabındaki Apollonius, birbirlerinin yerlerinde olabilecek karakterlerdir. Hatta Apollonius çok daha uzun yaşadığı için İsa'dan "Fazladır". Öte yandan İncil'in Yeni Ahit bölümü dikkatlice okunduğunda Tyanalı Apolloni-us'un bir "Deus Absconditus" (Kendini Gizleyen Tanrı) gi-bi Gospeller'in arasında dolaşmakta olduğu görülür. (İs-railoğulları, Musa'nın onlara sunduğu ya da tebliğ ettiği Tanrı JHVH-Yahveh-i, göremedikleri için ona "Bu Tanrı Niçin Kendini Göstermiyor da Gizliyor?" diye sormuşlardı. Deus Absconditus Latince bu Tanrı için yapılmış yakıştır-malardır.)

Apollonius, kuşkusuz 1. yy'da Greko-Romen dünya-daki adı en ünlü olan filozof, şifacı ve büyü ustasıydı. Sö-zün burasında, "Büyü ve Sihir" denildiğinde, günümüzde "Bilimi" Tanrılaştırmış, mutlaklaştırmış olan akademik çevrelerin "Hokus Pokus" sözleriyle özetlenebilecek olan "Eksik ve Çarpıtılmış" Büyü ve Sihir tanımlarını değil, baş-ta ünlü Matematikçi Isaac Newton olmak üzere sayısız bi-

130

Yoksul Tanrı

limadamınm ömürleri boyunca uğraştıkları Hermetik, Bü-yü ve Sihir'i kast ettiğimizi belirtmek gerekiyor. Sokak ve sahne İllizyonistleri'nden değil, her şeyi "Yoktan" var etti-ğine inanılan Tanrının "Gizil" gücünü simgeleyen Herme-tik Büyü ve Sihir'in sırlarına ulaşarak bunu kendi çapında uygulayan ve böylelikle de insanlara "Yeni"yi tanıtan "Büyü Ustalarından" biriydi Apollonius.

Bu tip Büyü ve Sihir'in alşimizmin, ezoterizmin ve her-metizmin bilimsel niteliğini anlatan Kurt Seligmann'm yazdığına göre Tyanalı Apollonius, bu alanda kendi başı-na bir okuldu.²¹ Yine Seligmann'm yazdığına göre Grekler "Ölümler Kültü" (Totenkult) diyebileceğimiz bir inanca da çok bağlıydılar. Ölen bazı kişilerin, yeryüzünde yapmak istedikleri işleri tamamlayamadan ölmeleri halinde, bir süre "Hades'in (Yeraltı Tanrısı) yanında dinlendikten son-ra geri döndüklerine ve yarım kalan "Misyonlarını" ta-mamladıklarına inanıyorlardı.²² Dikkat edilirse bu inanç Pagan geleneğine uygundur, Semitik değildir. Oysa İn-cil'de Semitik İsa'nın ölümünden sonra geri dönüşü "Mis-yonunu" tamamlamak için olacaktır. Diğer bir anlatımla Tanrı Baba, biricik Oğlu İsa Mesih'i "İkinci" kez yeryüzü-ne gönderecektir! Oysa Philostratus, zindanda bulunduğu sırada Apollonius'un, ölüme mahkum edilmiş olan tilmi-zi ile konuşurken -Damis'den naklen- kendisinin onun için Hades'e gidip, yani Ölüp geri geleceğini söylemişti. Philostratus'un kitabında Apollonius, defalarca Hades'e "Gidip Geri Dönmekten" söz etmiştir. Bu da olması gere-kendir, çünkü Apollonius'un bağlı olduğu Pisagorcukluk'un kurucusu Pisagor da, İsa'dan yüzlerce yıl önce, Antik Mısır Hermetizmi'nden öğrendiği bu bilgiyi yazmış ve durmaksızın tekrarlamıştı. İsa'nın yaşadığı 1. yy'da bu tezi yayan ve seslendiren tek filozof Apollonius idi. İsrailoğulları'nın ve İsa Mesih'in bunu dile getirmesi müm-

Aytunç Altındal 131

kün değildi, çünkü Yahudi geleneği (Habakkuk ve Haga-da) ve Şeriatı bunu "Seslendirmeyi" kesinlikle yasaklamış-tı. Nedir ki, İncil'de Yahudi İsa, tıpkı Apollonius'un dedi-ği gibi Hades'e (ölüme) gitmiş ve "Geri Dönmüştür"!

İlginçtir ki, Katolik Kilisesi Apollonius'u karalamak için onun "Cinlerle" uğraşan, şifa getirmek amacıyla "Cinleri" kovan bir Büyücü olduğunu yüzyıllardır yinelemektedir. Katolik Kilisesi'ne göre, Pagan Apollonius, "Cinlerle" ko-nuştuğunu ve onları yönlendirdiğini öne sürmüş bir "Sah-te Şifacı" dır. Nedir ki, o dönemde "Cin" ilimi (Demonology) ile sadece Paganlar uğraşıyorlardı. Yahudiler'de böy-le bir uygulama ve inanç yoktu, olamazdı. "Cin Kovma" (Exorcism) Paganlara özgü bir "Şifa" yöntemi-ydi. Bugün-kü tanımlarla söylersek bir tür "Ruhsal Terapi" ve psikolo-jik danışmanlık ve Ruhsal "Sağım"di. Doğrudur, 1. yy'da bu dalda da en ünlü kişi Apollonius idi. Şaşırtıcı olan ta-mamen Paganlara ait olan bu uygulamanın "Tıpkısı" günümüzün Katolik Kilisesi'nde "Resmen" vardır ve, rastlantıya bakın ki, yüzyıllardır Kilise'ye bağlı sofu Katolik Papazlar, Kilise'nin gizli bölümlerinde "Cin Kovmakla" meşguldür-ler. Katolik Kilisesi'nde resmen "Cin Kovma/Çıkarma" da-ıresi vardır. Ve adı da "Athenaeum Pontificium Regina Apos-tolorum"dur. Burada deneyimli Papazlar, tıpkı 1. yy'da Pa-gan Apollonius'un yaptığı gibi, Ruhsal bunalımlar geçir-mekte olan hastalarını "Zapt" etmiş olan Cinleri çıkart-makta ya da kovmaktadırlar. Şu farkla ki, Apollonius bu-nu Hindistan'da, Mısır'da ve Askelipos'da öğrendiği yön-temle "Doğa" adına yapmıştı. Katolik papazlar, Konstan-tin'in emriyle "Devlet Tanrısı" yapılmış olan İsa Mesih ve "O" nun olduğu söylenen Kutsal Kitap İncil adına yap-maktadırlar. Papazlar neyin adına yapsalar da sonuç bir Pagan "Pratiğinin" Katolik Kilisesi tarafından gasp edile-rek kendisine maledilmiş olduğu gerçeğini değiştiremez.

132

Yoksul Tami

3. yy'da yaşamış filozoflardan Apoleis ve ünlü Lactan-tius'un hocası Arnobius, Apollonius'un, Musa ve Zerdüş gibi bir kişi olduğunu yazmışlardı.²³ Gerçekten de, İncil'in Yeni Ahit bölümünde anlatılanların neredeyse tamamını Apollonius "DA" yapmıştır. Garip ama gerçektir ki, Apol-lonius'un doğumunda da "Mucize" vardır. Apollonius'un doğumunda onun yeryüzüne Apollo'nun oğlu olarak gönderildiği söylenmiş -Philostratus da bunu nakletmiş-tir. Yazar bunun o dönemin kahinlerinin yaptıkları/söyle-dikleri "Orac/e"lerden kaynaklandığını belirtmiştir. Apol-lonius "DA" rastlantı bu ya, tıpkı İsa Mesih gibi mabedle-ri ve tapmakları dolaşmış ve buradaki "Çarpık ve Yoz" din-sel öğretileri eleştirmiştir. Bir farkla ki, İsa, Yahudi sina-goglarını, Apollonius ise Pagan tapmaklarını gezmiş ve eleştirmiştir. Apollonius "DA" tıpkı İsa gibi, faizci ve rüş-vetçi tefecilerle tartışmış onların insanlara zulüm ve acı getirdiklerini söylemiş ve onların kentlerden ve de özel-likle mabedlerden çıkartılmalarını istemiştir. İncil'de İsa'nın sinagogun avlusundaki tefecilerin para masalarını nasıl devirdiği anlatılmaktadır. Apollonius da her gittiği kentte bu kişilerle tartışmıştır.

Tıpkı İsa Mesih gibi, Apollonius "DA" insanlara kötü huylarından ve uygulamalarından vazgeçerlerse, kendilerine "Yeni Bir Yaşam" verileceğini muştulamıştır. Bir farkla ki, İsa bu yeni ve "Ölümsüz" yaşamın kendisinden geleceğini söylemiş —ya da Kilise Babaları onun ağzından söylemişler— Apollonius ise bunun Pagan Tanrıları tarafından verileceğini öne sürmüştür.

Tıpkı İsa Mesih gibi, Apollonius da "Yeryüzünün" tüm insanlar için olduğunu hiçbir zalimin ve/veya tiranın yer-yüzüne "El" koyamayacağını ve insanları köleleştiremeyeceğini vaaz etmiş ve insanları zalimlere karşı çıkmaya çağırmıştır. Bir farkla ki, İsa Apollonius gibi bu çağrısının

Aytunç Altımdal 133

arkasında durmamış ve gösterdiği cesaretsizlik nedeniyle 24 Yahudiler'in umutla bekledikleri "Mesih" olabileme şansını yitirmiştir. Apollonius ise zindanda bile çağrısını yinelemekten çekinmemiştir.

Tıpkı İsa Mesih gibi Apollonius "DA" konuştuğu za-man Peygamber, ya da W.C. Frend'in deyişiyle bir "Yasayıcı" (Lawgiver) gibi konuşmuş ve söylediklerinin uygulanmasını, yanlışların düzeltilmesini, hatalardan dönülmesini sağlamak istemiştir. Bir farkla ki, İsa'nın vaaz ettikleri, muhtemelen 10-15 kişi tarafından hayata geçirilmiş, Apollonius'un sözleri ise tüm Pagan dünyasında yankılanmış ve hayata geçirilmiştir. Bunların hayata geçirilmesinde, Krallar ve İmparatorlar, Apollonius'un işaret ettiği yanlışların ve hataların düzeltilmesinde onun sözü-nü dinleyerek özel emirler ve fermanlar yayınlamışlardır. Örneğin bir Pagan geleneği olan "Kurban" kesilmesinin yanlış olduğu ilk kez Apollonius tarafından dile getirilmişti. Apollonius, vejeteryandi ve Tanrılara adak olarak hayvanların kurban edilmesinin Tanrılara "Hakaret" olduğunu vaaz etmişti -tüm yaşamı süresince. (Özellikle Mit-raizm'de Boğa kurban etmek ve hayvanın kanını yüze göze ve cinsel organa sürmek geleneği vardı. Apollonius bu-na şiddetle karşı çıkmıştı.)

Tıpkı İsa gibi, Apollonius "DA" kendi bağlı olduğu dinsel-sistematikğin artık yozlaşmaya başladığını, doğru ve sağlam bilgiler aktarması gereken din adamlarının bu kutsal görevlerini yapamadıklarını öne sürmüşlerdi. Apollonius'a göre -Damis'ten naklen- Antakya'daki Apol-lo Tapmağı'ndaki kahinler, "ciddi araştırmalar ve öğretim" görmemiş, yanlış bilgiler (batıl) aktaran kişilerdi. Oysa, demişti Apollonius, insanlar Tanrıların huzuruna temiz bir vicdan ve dürüst dualarla çıkmalıdır. Ve eklemiştir: "Ey yüce Tanrılar, bana hak ettiğimi lütfedin, yeter." Bu ünlü

134

Yoksul Tanrı

sözündeki Tanrılar sözcüğünü "Baba" sözcüğüyle değiştirdi-rerseniz, W.C.Frend'in de belirttiği gibi, Apollonius'un yaşamını ve eserlerini Gospeller'le karşılaştırmak ve kıyasla-mak "Kesinlikle" mümkündür.²⁵ İsa'nın yapmadığı fakat Apollonius'un yaptığı bazı hususlar da vardır. Örneğin Apollonius, İskenderiye ve Mısır'a giderek buralarda çölde yaşayan, çıplak dolaşan ve kendilerine "Gymnasofist" denilen "Çıplak Uyarıcılarla" görüşmüştür. Bu kişiler çölde çıplak olarak yaşamakta ve "Kozmik" bilgiler aramaktaydılar. Apollonius yeryüzüne ait, başta seks olmak üzere her nesneden uzak çölde "Münzevi" olarak yaşayan bu kişilerle "Tanrıların Varlığı-nı" tartışmıştır. İlginçtir ki, bu "Gymnasofist" denilen kişiler tarafından uygulanan "Münzevi" yaşam tarzı, yine çölde yaşayan ve bu gelenekten gelen Aziz Antony tarafından Hristiyanlığa sokulmuş ve ilk Hristiyan münzevile-ri "Çöle" çekilerek Karanis'te ilk Hristiyan Keşiş tarikatı-nı (Monastisizm) kurmuşlar ve günümüze kadar taşımış-lardır.²⁶

Sözü uzatmaya ve tümünü karşılaştırmaya sanırım gerek yoktur. Zaten karşılaştırmalar, bu kitabın yazarından çok önce, yüzyıllardır tüm ayrıntılarıyla yapılmıştır. Olayın özü şudur: İncil'in Yeni Ahit bölümünde İsa Mesih'e atfedilen birçok özellik, mucizeler de dahil "İntihal" izlenimini vermektedir. Bunların birçoğu, İsa'nın ağzından çıkmamış sözlerdir. Bunların birçoğu İsa Mesih tarafından yapılmış işler ve mucizeler değildir. İsa nasıl ki, Babasız doğarak "Baba Tanrının Oğlu" yapılmışsa "Tanrı Oğlu" yapmak fikri İncil'den en az 1000 yıl önce Hindistan'da ve Mısır'da uygulanan bir gelenektir. Ölü Deniz'de bulunan "Oumran" belgelerinde İsa'nın da kuvvetle muhtemelen esinlenmiş ve etkilenmiş olduğu Esseneler, İ.Ö. 200 yıllarından beri "Seherin/Şafak'ın Oğlu/Oğulları" (bene ha-sha-

Aytunç Altımdal 135

har) ile "Işığın Oğulları" ayrımını yapıyorlardı. Eldeki okunmuş belgelere göre (4Q298) Esseneler'in Belletici Öğretmeni (maskil) henüz belirli olgunluğa gelerek/ulaşarak "Işığın Oğlu" olamamış genç tilmizlere "Seher'in Oğulları" diyerek hitap ediyordu.²⁷ Belletici Essene Münzevileri'nin arasına yeni katılan kişilere, "Ey, Seher'in Oğulları, burada öğreneceklerinizi tam olarak uygularsanız, YENİDEN YA-ŞAM YOLUNA DÖNERSİNİZ" diyerek onları uyarırdı, gelenek böyleydi, (and returned to the path of life).

Gerçekte İncil'de kendini gizleyen, gözlere gözükmeye-den İncil'in sayfalarında dolaşan "Deus Absconditus" (invi-sible God), göze görünerek bu sayfalarda "Dolaştırılmış" olan İsa Mesih değil, doğrudan doğruya Tyanalı Apollo-nius'tur, denilse yanlış olmaz kanısındayım.

Sonsöz

Hristiyan Tanrıbilimi'nde (Teoloji) Aziz Augustin'e atfen öğretilen bir deyiş vardır. Augustin'e göre, "Hristiyanizm İmanı öngörür, İnananlar ise Dogma isterler." İşte bu28 kaziye Hristiyanlığa yön vermiştir. Hristiyanlar, Aziz Augustin ile başlayan dönemde (6. yy) imanlarını "Hristiyanizm" için kullanmışlar, onun "Hizmetine" sunmuşlar, kendileri içinse tartışılması mümkün olmayan "Dogmatik" e gözleri kapalı olarak uymuşlar, tartışmalara hiç girmemişlerdi. Bu katı kalıplılık ve şablonculuk sonu-cunda, "Dogma" ya aykırı ne varsa, eleştiri olarak ne var-sa, gözlerini kırpmadan yok etmişlerdir. Bu Kilise Baba-ları (Church Fathers) ve Kilise Doktorları (öğreticiler) son bin yıldır Religio-crat (Din Bürokratlarını) da yanları-na/yedeklerine alarak Hristiyanlığa yön vermişlerdir. Onların anlattıkları Hristiyanlık ile Yahudi asıllı, saf ve naif "Rabbi" (Haham) İsa'nın -eğer yaşadıysa- söyledikle-ri neredeyse taban tabana zıttır. İsa'nın bırakın söyleme-sini, düşlerinde görse "Hayra" yormayacağı Paganistik ve Helenistik uygulamaları, sanki İsa Mesih istemiş gibi, Ye-ni Ahit'e koymuşlar ve İnananlar'a kendi uydurdıkları bu "Yeni Din" in esaslarını "Dogma" diye yutturarak on-lardan bunları asla sorgulamamalarını istemişlerdir. Ör-

138 Yoksul Tanrı

neğin Trinite=Teslis (Üçlü Tanrı Anlayışı) bir Pagan uy-gulamasıydı ve Konstantin ve İznik Konsili'ne katılan piskoposlarca (ikisi hariç) zorla Hristiyan Amentü'süne sokulmuştu. İsa, Trinite'yi ne duymuş ne de kendi öğre-tisi çerçevesinde benimsemiş ve vaaz etmişti. Tıpkı ken-disine inananlardan evlilikten uzak durulmasını İSTE-MEDİĞİ gibi. Din adamlarının EVLENMEMESİ gerektiği İ.S. 352 yılında Laodicea Konsili'nde alınan kararla ger-çekleşmişti.29

Kilise'nin Makyavelizm'i nedeniyle söz konusu katı kurallara uymayan herkes "Ateşte" yakılarak (Auto de Feu denilir) cezasını (!) çekmeye mahkum edilmiştir. İsa'nın Tanrı değil olsa olsa "Yeni İnsan" olduğunu söyle-mek ve yazmak cesaretini gösterebilen birkaç yürekli ve inanmış Hristiyan'ın da sesi susturulmuş, eserleri yok edilmiştir. Örneğin, Orta Çağ sonrasının en önemli Hiris-tiyan Mistiği Jacob Böhme bunlardan biridir. Böhme, İsa'yı Tanrı olarak değil "Yeni İnsan" olarak görüyordu ama vaaz vermesi, konuşması, yazması Kilise tarafından yasaklandı.30

Teosofi'nin kurucusu Helena Blavatsky, artık kendisin-den de ünlü olan kitabı "Gizli Doktrin" de sıkça Apolloni-us'tan söz eder ve onunla İsa'yı karşılaştırır. Blavatsky'ye göre ya İsa'nın hayatı, Apollonius'tan alınmıştır ya da ter-si. Diğer bir anlatımla bu iki adam arasındaki paralellikler o kadar çoktur ki, hangisinin hangisi olduğunu anlamak zor değil, neredeyse imkansızdır. Blavatsky bunu, iki ada-mın adının da (Joshua) ve Apollo'nun "Gökyüzündeki Gü-neş" ten kaynaklandığını, ikisinin de doğumlarıyla birlik-te Kozmik adlarla tanımlanmış olmalarından yola çıkarak açıklamaktadır.31 Blavatsky, devamla, İanbilicus'un 1. yy'da Pisagor'un hayatını anlatan bir kitap yazdığını ve burada İsa'nın reankarne olmuş Pisagor olduğunu göster-

I

Aytunç Altındal 139

diğine dikkat çekmiştir. Her nasılsa, sonuçta, Apolloni-us'un adı unutulmuştur.

Öyle anlaşılıyor ki, İsa da Apollonius da GERÇEKTE KİLİSE BABALARININ ELİNDE OYUNCAK OLMUŞ-LAR, BİRİ HİÇ AKLINDAN GEÇİRMEDİĞİ HALDE TANRI YAPILMIŞ DİĞERİ İSE YÜZYILLARCA UNUT-TURULMUŞTUR.

Hiç kuşkusuz iki adam da Kilise'nin, emir komuta zin-ciri altında, başlarını sallayıp ne idüğü belirsiz ritüellerle inananları aldatan ve Tanrı'ya ulaştıracağım diyerek onla-rı yollarından saptıran din adamlarının kurbanları olmuş-lardır.

İlk yüzyılın biri Hermetist, Şif acı ve Filozof/Bilge ada-mı diğeri saf ve temiz duygularla "Yeni" tip bir insan ya-ratmak gerektiğini vaaz eden adamı, birlikte Kilise Baba-ları'nın ve Roma İmparatoru Konstantin'in, Teodius'un, Justinien'in ve Theodora'nın gayretleri ile tarihe ve dine ters uçlardan sokulmuşlar ve hiç "Hak" etmedikleri yerle-re yerleştirilmişlerdir. Kesin olan şudur ki, tüm yaşamı belgelerle ortada olan (devlet arşivleri dahil) Apollonius unutturulmuş, hayatının ve yaptıklarının hemen hiçbir belgelenemeyen İsa'nın, bu bağlamda SANAL sayılması gereken yaşamı mutlaklaştırılmış ve sanki doğrudan doğ-ruya TANRI Kelamı imiş gibi "İnanç" ve "Dogma" arayan-ların hizmetine sunulmuştur.

Sonsözün sonu: Günümüzde İsa Mesih'in "Sevgi" ol-duğu ve bu nedenle hem ÜSTÜN bir dinin (Hıristiyanlık) kurucusu hem de ÜSTÜN BİR SEVGİNİN TANRISI oldu-ğu yazılmakta ve İsa bu sözlerle onu tanımayanlara sunul-maktadır. Oysa, "Sevginin tüm Evrendeki TEK ÖLÜMSÜZ-LÜK" olduğunu 1. yy'da defalarca her gittiği yerde anla-tıp insanları SEVGİDE birleşmeye davet etmiş olan SA-NAL değil GERÇEK kişi Kemerhisarlı=Tyanalı Apolloni-

-

140 Yoksul Tanrı

us'tu32 İnsanları, tıpkı İsa gibi, acı çekmeye mahkum etmiş olan Kilise'nin karşısında, kendi çektiği acıları dikkate al-mayıp, tüm İNSANLIĞI SEVGİDE ve KARDEŞLİKTE BÜTÜNLEŞMEYE DAVET EDEN APOLLONIUS VAR-DIR...

Açıklamalar, Tanımlar ve Notlar

I. Bölüm IX

- 1) "Apollonius the Nazarene", by Dr.Walter Seigmeister, NY, 1947, s. 92, Apollonius'un en severek kullandığı deyiş.
- 2) "A History of the Popes", by Sir Nicholas Cheetham, NY, 1982, s. 86
- 3) a.b.k.s.88
- 4) a.b.k. s.87
- 5) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: "Vatikan ve Tapmak Şövalyeleri", Aytunç Altımdal, Alfa Yay. 2005, 7. Baskı.
- 6) "Church and Society in Byzantium under the Comneni (1081-1261)" by Michael Angold, Cambridge, 1995, s.22
- 7) a.b.k, s.23
- 8) İlk kez Bizans'ta "Nika İsyanı" sırasında Justinyen'e karşı (İ.S. 532) hayata geçirilen bu sistem, daha sonraki yüzyıllarda Avrupa'da güçlü bir gelenek haline geldi. Sokak eşkiyaların örgütleyerek si-yaset yapmak geleneğinin en bilinen iki örneği Almanya'da "Kut-sal Vehm" (Femegericht) denilen örgüt ile, bunların örgütledikle-ri Hitler'in SS ve SA Birlikleridir. Ayrıntılı bilgi için bkz: "Bilinme-yen Hitler", Aytunç Altımdal, Alfa Yay, II. Baskı, 2004.

142 Yoksul Tanrı

- 9) Cheetham, a.b.k. s.21
- 10) Bogomilizm konusunu ayrıntılı olarak okumak isteyenler için bkz: "The Other God" Yuri Stoyanov, Yale, 2000. Özellikle de Fransa'da-ki Katolik baskısı ile Bizans'ın, Bogomillere uyguladığı kırım ve şiddet arasındaki bağlantılar çok ayrıntılı olarak ele alınmıştır.
- 11) Filioque ve Trinite konusunda Ortodoksların resmi görüşünü bi-rinci el kaynaktan öğrenmek isteyenler ünlü Sırp din adamı Pere Justin Popovitch'in üç ciltlik (1931-35) "Dogmatik ve Ortodoksluk Hakikatinin Felsefesi" adlı çalışmasına başvurulabilir. (Philosophy Orthodoxe de la Verite) Paris, 1992.
- 12) Bu bölüm daha önce "Türkiye ve Ortodokslar" adlı kitabımda geniş olarak işlenmiştir. Alfa Yay. 7. Baskı, 2005.
- 13) Bu stratejinin günümüzdeki en etkili üç temsilcisi şu uluslar arası kuruluşlardır: ECEC (Avrupa işbirliği için Ekümenik Komisyon), VVCC (Dünya Kiliseler Konseyi), CCREC (Avrupa İşbirliği için Hı-ristiyan Sorumluluğu Komitesi).
- 14) Bu bölümde özeti verilen yazının tamamı için bkz: Türkiye ve Or-todokslar"
- 15) Cheetham, a.b.k. s.89
- 16) Angold, a.b.k. s.24
- 17) Angold, a.b.k. s.477

18) Angold, a.b.k s. 32-35 Ayrıca bkz: Michael Baigent and Richard Leigh, "The Elixir and The Stone" London, 1997.

19) "Renaissance and Renewal in the Twelfth Century" Ed. By Robert L. Benson and Giles Contable, Oxford, 1977/ 82, Conference Paper by Per Nykroq , s.608.

20) Baigent and Leigh, a.b.k. s.78

21) "Histoire de L'Etat Byzantine" par Georges Ostrogorsky, Paris, 1977, s. 360.

22) Angold, a.b.k. s. 510.

4. Sözün burasında kısa bir açıklama yapmak gerekiyor. Kutsal Ki-tap'ın Yeni Ahit bölümünde yer alan dört Gospel'in yazıldıkları tarihler İ.S. 75-90 yılları arasında tarihlenmektedir. Nedir ki, bu me-tinler daha sonraki yüzyıllarda özellikle de ikinci ve üçüncü yüz-yılda değiştirilerek yazarları tarafından ASLA söylenmemiş ve yazılmamış bazı "Sahte" deyişler ve anlatımlarla doldurulmuşlar-dır. Diğer bir anlatımla en gerçek metinler (Scriptures) diye insan-lara ve inanmış Hristiyanlara sunulan bu metinler de gerçekte tahriflidirler. Bu tahrifli metinlere son örnek son on yıl içinde bu-

Aytunç Altımdal 143

lunan Yeni bir Markus Gospel'i ile bir kez daha kanıtlandı. Kısaca "The Secret Gospel of Mark" (Mark'm Gizli İncil'i) diye bilinen bu özgün İncil metninin bugünkü Kilise tarafından kabul edilen me-tinden çok farklı olduğu görülmüştür. Örneğin; kitapta Mer-yem'in çok daha değişik bir profili çizilmiştir ve onunla ilgili olan "Bethany" kasabasının niteliği -ve muhtemelen yerinin tam tayini-yerleşik İncil'den farklı olarak Filistin'de değil Ürdün'de gösteril-miştir. İlginçtir ki sadece Yeni Ahit'te değil Eski Ahit'te de (Yahu-di İncili) inanılmaz "Sahte" eklemeler yapılmış olduğu üç yıl önce yayınlanan bilimsel bir araştırmada ortaya koyuldu. Bu kez iddia sahipleri iki Yahudi'ydi, biri İsrail'den diğeri Amerika'dan. Bun-lardan ilki İsrail Finkelstein'dı. Ve bu bilim adamı Tel Aviv'deki İsrail Arkeolojik Araştırmalar Enstitüsü'nün tepe yöneticisiydi. Diğeri ise Neil Asher Silberman'dı ve o da ünlü bir arkeologdu. Bu ikili yazdıkları kitapta , Eski Ahit'te yer alan Tufan olayının (Nuh Tufanı) Patriark Abraham'm İsrail'den Filistin'e gelişinin, Musa'nın Yahudileri Mısır'dan Kızıl Deniz'i asasıyla ikiye ayıra-rak kurtuluşunun (Exodus) ve Jericho'nun surlarının çalman bora-zanlarla yerle bir oluşunun hiçbir şekilde "gerçek" olmadığını, uy-durma "masallar" olduklarını açıkladılar. Bu iki Yahudi bilim ada-mına göre Eski Ahit'teki (İ.Ö. 1800'lerden başlayarak) özgün me-tinler, Judea Kralı (Yahudi Devleti bu) Josias döneminde "Siyasi" nedenlerle değiştirilerek efsanelere dönüştürülmüştür. (İ.Ö. 7. yy). Daha önce de 1977'de iki jeolog, William, Ryan ve Walter Pit-man, Eski Ahit'teki "Nuh Tufanı" olayının Kutsal Kitapta anlatıl-dığı gibi olmadığını belgeleriyle açıklamışlardı. Silberman- Fin-kelstein için bkz: "La Bible dévoilee", Ed. Bayard 2002 (Bu kısa ör-neklemeyi Kutsal Metinlerle , NASIL ve NİÇİN ve HANGİ KA-SITLI amaçlarla oynanmış olduğunu göstermek için aktardım. Ayrıca bu kutsal "Sahtecilikle" ilgili geniş bir tartışma için bkz: "Le Nouvel Observateur" Nr. 1967,18 Juliet, 2002.)